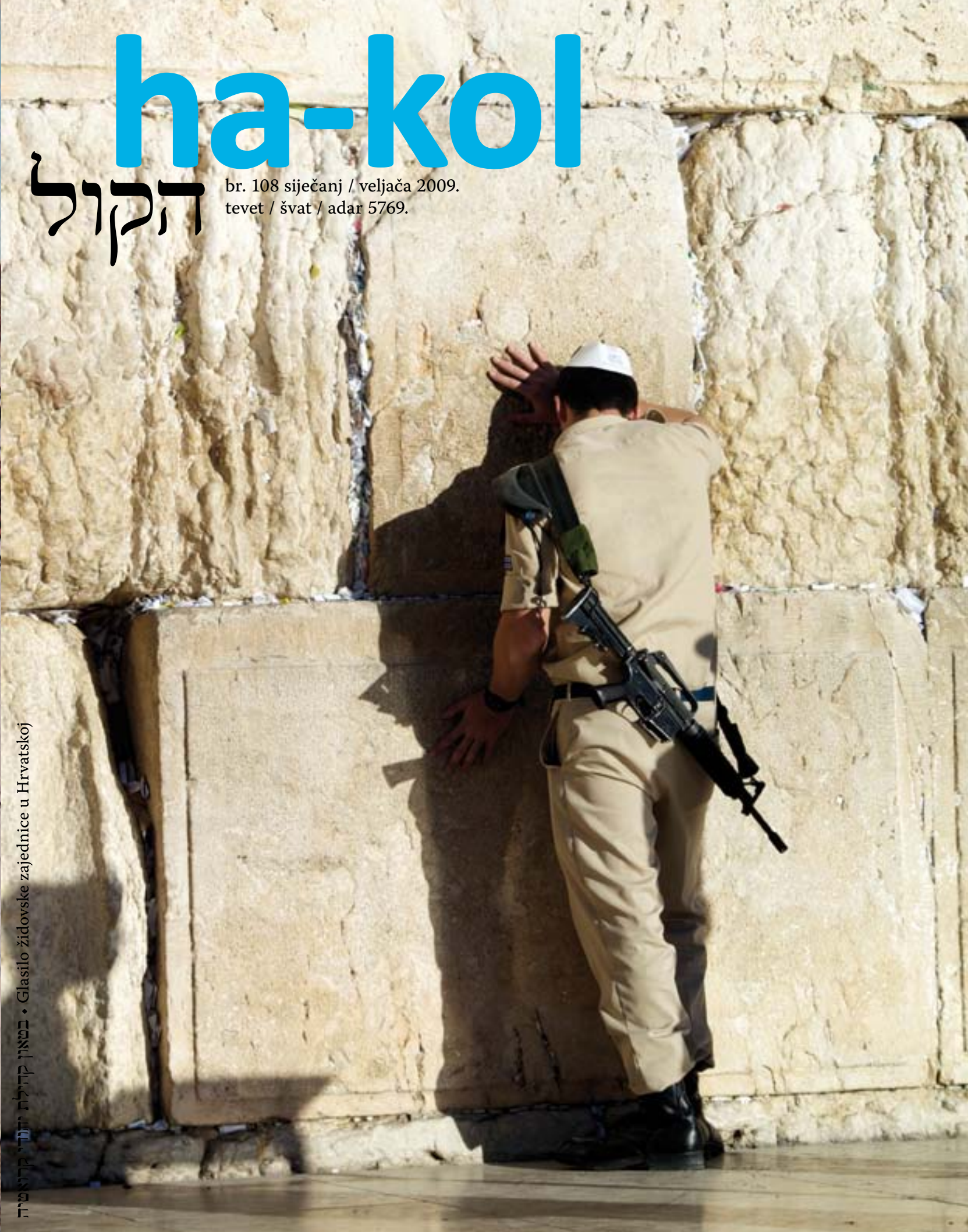

ha-kol

הקול

br. 108 siječanj / veljača 2009.
tevet / švat / adar 5769.

Ja Franjo Salvafor

carski princ i nadvojvoda austrijski
kraljevski princ ugarski, češki itd. itd.

Njegova carskoga i kraljevskoga Apostolskog Veličanstva
general konjaništva i pukovnik vlasnik husarske pukovnije br. 15
vitez reda Zlatnoga ruma, pojednik Velikoga križa kr. ug. reda Sv. Stjepana
itd. itd.

podjeljujem u krugu djelovanja povjerenom od

Njegova carskoga i kraljevskoga Apostolskog Veličanstva
kao Prejasnoga višernog vlasnika počasnih znakova za zasluge za
Crveni križ u monarhiji

gradskom liječniku u Križevcima

Dr. Dragutinu Weiddu

kao priznanje osobitih zasluga za vojničku sanitetsku njegu u ratu
prošlo od priustojbina

Počasni znak drugoga razreda Crvenoga križa sa ratnom dekoracijom.

Uovjedočanstvo tome dao sam, opraviti ovu diplomu s mojim vlastoručnim potpisom.

Dano u Beču, dne 6. aprila 1916.

Kralj. Franjo I. Salvafor
[Signature]

SADRŽAJ

IMPRESSUM Ha-Kol 108 siječanj / veljača 2009. tevet / švat / adar 5769.	4 NOVI STATUT ŽOZ-A
Glavna i odgovorna urednica Nataša Barac	5 SJEĆANJE NA ŽRTVE HOLOKAUSTA
Urednički savjet Zora Dimbach, Živko Gruden, Tamara Indik-Mali, Damir Lajoš, Vera Dajht Kralj	7 PROMOCIJA KNJIGE „SREDNJOVJEKOVNA BOSANSKA KNJIŽEVNOST“
Tehnički urednik Ranko Čerić	7 PURIM U DOMU L. SCHWARZ
Oblikovanje i priprema za tisak ri mo dizajn	8 „OPATIJA 2009“
Ha-Kol glasilo židovske zajednice u Hrvatskoj	10 DJEČJA HANUKA
Lektorica Ivana Budja Kurtović	11 PLESNA SKUPINA „HAVERIM ŠEL IZRAEL“ U DJEČJEM KAZALIŠTU U OSIJEKU
izdavač Židovska općina Zagreb Palmotićeve 16, 10000 Zagreb p.p. 986. Tel: 385 1 49 22 692 fax: 385 1 49 22 694 e-mail: jcz@zg.t-com.hr uredništvo: hakol@net.hr	12 PREDSTAVLJANJE IZRAELSKOG TURIZMA U ZAGREBU
Za izdavača dr. Ognjen Kraus	12 NOVA HRVATSKA VELEPOSLANICA U IZRAELU
ISSN 1332-5892	13 POTPORA HRVATSKO-IZRAELSKIM ZNANSTVENIM PROJEKTIMA
Izlaženje Ha-Kola financijski potpomaže Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske	14 MIRKO MIRKOVIĆ – INTELEKTUALNI GOROSTAS MEĐU PATULJCIMA
Pretplata 100 kuna godišnje za inozemstvo 200 kuna Žiro račun kod Zagrebačke banke broj: 2360000-1101504155 Židovska općina Zagreb Devizni račun: Account owner: Židovska općina Zagreb Bank: Zagrebačka banka d.d. Account number: 2100018066 IBAN: HR6423600001101504155 Swift: ZABAHR2X	15 PARIZ U SRCU STUDENTA – DOKUMENT VREMENA
	16 PRIČA O SUDBINI JEDNOG POSEBNOG ČOVJEKA
	18 MAJSTORI SCENSKOG SONGA
	19 TALIJANSKA GLAZBA 20. STOLJEĆA U ŽOZ-U
	21 GRADITELJI NOVOG ZAGREBA
	23 ZASTAVE IZRAELA – OD POVIJEST, IDEJA I SIMBOLIKE
	25 PONOVO TALMUD U HRVATSKOJ
	26 NOVI ALBUM JEWERSA
	26 „LADY KUL AL ARAB“ – POBJEDNIK ZAGREBDOXA
	27 IVAN ŠVERTASEK – ĐURĐEVAC MOGA DJETINJSTVA
	30 MOJI DJEDOVI
	34 AMOS OZ – O IZRAELU, KNJIŽEVNOSTI, MIRU I BLISKOM ISTOKU
	37 PLJAČKA LUDBREŠKIH ŽIDOVA
	40 KOSTRENSKA VEZA – ILEGALNA LINIJA USELJAVANJA ŽIDOVA
	43 SPAJALICE ZA ŽRTVE HOLOKAUSTA
	44 GOVOR MRŽNJE VEDRANE RUDAN
	46 „DR. SMRT“ ARIBERT HEIM NAVODNO UMRO U EGIPTU
	47 POPIS NAJTRAŽENIJIH NACISTIČKIH ZLOČINACA
	48 BISKUP WILLIAMSON NIJEČE RAZMJERE HOLOKAUSTA
	50 ZAŠTO JE HOLLYWOOD FASCINIRAN HOLOKAUSTOM?
	52 ŽIDOVSKO-ARAPSKI DUET NA EUROSONGU
	53 IZVJEŠTAJ O ANTISEMITIZMU U EUROPSKOJ UNIJI
	54 STALJINOVA TAJNA ŽIDOVSKA AFERA
	56 EFRAIM ZUROFF POČASNI GRAĐANIN NOVOG SADA
	57 PRVI HRVATSKI PRIJEVOD PROŠIRENOG IZDANJA „DNEVNIKA ANNE FRANK“
	58 MUZEJ U SAN FRANCISCU SLAVI ŽIVOT ŽIDOVSKOG NARODA
	60 PLAVE I BIJELE STRANICE IZRAELSKE POVIJESTI
	61 IN MEMORIAM

U realizaciji ovog broja svojim tekstovima i slikama surađivali su:

Dean Friedrich, Dragica Vajnberger, Truda i Vlado Hur, Melita Švob, Lea Fuerth-Kriesbacher, Nives Beissmann, Nataša Maksimović Subašić, Ljiljana Marks, Rene Weisz- Maleček, Vesna Domany Hardy, Milivoj Dretar, Filip Kohn, Marijana Hajdić-Gospočić, Krešimir Švarc, Paula Novak, Lajla Šprajc, Ana Hermanović

Toda raba!

NOVI STATUT ŽOZ

Vijeće ŽOZ održalo je u 2009. godini dvije sjednice. Nakon dugotrajnih rasprava, 30. siječnja 2009. godine usvojene su, potrebnom dvotrećinskom većinom svih vijećnika, izmjene i dopune Statuta ŽOZ, čime je ŽOZ dobila novi Statut nakon gotovo 14 godina. Statut je stupio na snagu 9. veljače 2009., izuzev odredbi o izborima za članstvo u organima upravljanja ŽOZ koje će se primijeniti nakon isteka mandata sadašnjih članova. Neke od značajnih izmjena u odnosu na stari Statut su:

1. U Statut su uključene odredbe o rabinu
2. U Statut su uključene sve sekcije, klubovi, ustanove i udruge koje djeluju pod okriljem ŽOZ
3. Vijeće ŽOZ smanjeno je s 25 na 15 članova
4. Vijeće imenuje 2 potpredsjednika (ranije 3)
5. Vijeće donosi odluke dvotrećinskom većinom svih članova Vijeća (ranije natpolovičnom)
6. Izvršni odbor ŽOZ smanjen je s 11 na 5 članova
7. Predsjednik ŽOZ bira se na neposrednim, tajnim izborima, bira ga članstvo, a ne Vijeće
8. Svi članovi Izvršnog odbora odgovorne su osobe ŽOZ

Na sjednici održanoj 11. ožujka 2009. Vijeće ŽOZ, između ostalih, donijelo je i sljedeće odluke:

1. Usvojilo je novi Pravilnik o izborima za članove organa upravljanja ŽOZ
2. Usvojilo je Poslovnik rada Vijeća
3. Donijelo je zaključak o subvencioniranju cijene za buduće korisnike Doma zaklade L. Schwarza sukladno kojem za ostvarivanje tog prava korisnik mora biti aktivan član ŽOZ uz najmanje 10 godina redovitog članstva te uz redovito podmirenje članskih obveza; donijelo je odluku o pokretanju projekta nove koncepcije poslovanja Doma
4. Prihvaćen je izvještaj o izvršenju proračunu za 2008. te proračun za 2009.
5. Vijeće je raspisalo izbore za članstvo u organima upravljanja ŽOZ koji će se održati u nedjelju, 17. svibnja 2009. godine
6. Imenovana je izborna komisija u sastavu: D. Friedrich, predsjednik, Lj. Budić, zamjenica, L. Prelević, član. Zamjenicima članova Izborne komisije imenovani su: A. Hermanović, L. Šprajc, M. Haramina
7. Donesena je odluka da se u odnosu na Natašu Popović, bivšu direktoricu trgovačkog društva Magen

d.o.o. u vlasništvu ŽOZ, poduzmu zakonom propisane radnje u cilju ostvarivanja uskraćenih prava trgovačkog društva i naknadu štete.

Izvršni odbor ŽOZ

Donio je 7. ožujka 2009. zaključak o prihvaćanju izvršenja proračuna za 2008. godinu i prijedlog proračuna za 2009. godinu, te je iste uputio Vijeću na usvajanje. Usvojio je i novi Pravilnik o odborima, sekcijama i klubovima.

Izbori za članove organa upravljanja ŽOZ

Odlukom Vijeća ŽOZ, izbori će se održati 17. svibnja 2009. godine, a sukladno novom Statutu ŽOZ te novom Pravilniku o izborima za članove organa upravljanja.

Na neposrednim i tajnim izborima članovi ŽOZ birat će članove Vijeća (njih 14), Predsjednika ŽOZ (koji će izborom postati 15. član Vijeća), te članove Nadzornog odbora (3).

Pravo da biraju i budu birani imaju svi punoljetni i punopravni članovi ŽOZ (sukladno Pravilniku o kriterijima za prijem u članstvo), a koji su do dana objave biračkog popisa podmirili dospelje članske obveze. Birački popis bit će objavljen na oglasnim pločama ŽOZ i njezinih institucija do 17. travnja 2009. Prigovori na birački popis i eventualne izmjene i dopune vršit će se u roku od 10 dana od dana objave.

Kandidature za organe upravljanja primat će se od 17. travnja 2009. do zaključno 30. travnja 2009. godine. Da bi se kandidirao, član ŽOZ mora priložiti odgovarajuću kandidaturu (na odgovarajućem obrascu) s tri ovjerena potpisa predlagatelja, a imena predlagatelja također moraju biti objavljena na biračkom popisu. Svaki član ŽOZ s pravom glasa može se kandidirati samo za jedan organ upravljanja te može predložiti kandidaturu samo jednog člana ŽOZ. Kandidature će se ovjeravati u Uredu ŽOZ ili u uredima javnog bilježnika.

Kao i proteklih godina, glasovanje će biti omogućeno i članovima koji fizički nisu u mogućnosti pristupiti biračkim mjestima.

Biračka mjesta i vrijeme glasovanja utvrdit će Izborna komisija.

O svim detaljima vezanim uz izbore, članovi će biti obaviješteni u posebnom izdanju Hadašona.

Međunarodni dan sjećanja na žrtve Holokausta, koji se već tradicionalno obilježava 27. siječnja na dan oslobođenja zloglasnoga nacističkog logora Auschwitz-Birkenau i ove je godine obilježen u Židovskoj općini Zagreb.

SJEĆANJE NA ŽRTVE HOLOKAUSTA

Na dan oslobođenja Auschwitz-a u ŽOZ-u je prikazan dokumentarni film "Da se ne zaboravi" redateljice Ljiljane Jojić, o životnoj priči Ota Konsteina, jednoga od rijetkih hrvatskih Židova koji je preživio koncentracijske logore smrti Auschwitz i Bergen - Belsen.

Potpredsjednica ŽOZ-a Sanja Zoričić Tabaković tom je prigodom podsjetila je kako su Ujedinjeni narodi 27. siječnja proglasile Međunarodnim danom sjećanja na Holokaust.

"Ovim danom obilježava se sjećanje na oslobođenje logora Auschwitz 1945. godine", rekla je dodavši kako je Holokaust na stravičan način obilježio život Židova. Sanja Zoričić Tabaković ocijenila je da je Holokaust bio najstrašnije kršenje ljudskih prava, a današnje obilježavanje sjećanja na te događaje smanjuje ravnodušnost prema stradanjima drugih ljudi.

Obilježavanju Međunarodnoga dana sjećanja na žrtve Holokausta u Židovskoj općini Zagreb između ostalih nazočili su i hrvatski ministar kulture Božo Biškupić, zagrebački gradonačelnik Milan Bandić, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Aleksandar Tolnauer, saborski zastupnik Nazif Memedi, predsjednik saborskoga Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Furio Radin te predstavnik srpske manjine Milorad Pupovac.

Posebno je pozdravila profesora Miljenka Hajdarevića, koji je u školi u Šenkovcu, gdje inače radi kao profesor povijesti, otvorio prvi muzej Holokausta u Hrvatskoj.

Na obilježavanju u ŽOZ-u dramski umjetnik Rene Medvešek pročitao je posljednje pismo koje je iz logora Jasenovac stradali skladatelj Žiga Hirschler poslao svojoj djevojci Pauli Rendi. Pismo je ustupio profesor Neven Budak, nećak Paule Rendi.

Glazbenice Tamara Jurkić Sviben i Kristina Bek izvele su uz pratnju glasovira nekoliko skladbi Žige Hirschlera, skladatelja koji je 1941. godine stradao u logoru Jasenovac.

Skandal u Njemačkoj

Ovogodišnje obilježavanje Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta obilježio je skandal jer su predstavnici Središnjega njemačkog vijeća Židova odbili nazočiti komemoraciji u njemačkom Bundestagu, obrazloživši to sve jačim antisemitizmom u Njemačkoj i neučinkovitošću politike u borbi protiv širenja mržnje prema Židovima.

"Sve dublja nesnošljivost i mržnja prema Židovima sve se brže s društvenih rubova seli prema sredini", ustvrdio je predsjednik Središnjega njemačkog vijeća Židova Stephan J. Kramer u razgovoru za dnevnik "Tagesspiegel". Osim toga požalio se na "pomanjkanje takta" kad se utvrđivao protokol obilježavanja Dana sjećanja na Holokaust u Bundestagu.

"Predstavnici Središnjega njemačkog vijeća Židova, među kojima su i oni koji su preživjeli Holokaust, uvijek su na tim komemoracijama bili smatrani sporednim gostima i nisu imali priliku obratiti se zastupnicima", rekao je Kramer, zaključivši da je riječ o "drugorazrednom" odnosu prema njima, a također je primijetio da se pri otvaranju komemoracije izravno pozdravljaju predstavnici državnih tijela i glazbenici koji prate taj događaj, "ali ne i predstavnici Središnjega njemačkog židovskog vijeća". Stoga je, kako je zaključio, glavna udruga koja predstavlja njemačke Židove ove godine odlučila da neće nazočiti komemoraciji u Bundestagu.

Na središnjoj komemoraciji njemački predsjednik Horst Koehler je upozorio na povijesnu odgovornost Njemačke prema Izraelu i zatražio od svojih sugrađana da se više zauzmu za svoje sugrađane pripadnike židovske zajednice.

"Stavimo se na stranu naših sugrađana Židova: tko napadne njih, napada i nas", rekao je Koehler, ustvrdivši kako je "velika sramota" što su židovske ustanove u Njemačkoj nužno pod stalnom policijskom zaštitom.

U posljednje vrijeme, posebice kad se zaoštrilo stanje na Bliskom istoku, u Njemačkoj se povećao broj antisemitskih ispada iza kojih se, kako se procjenjuje,

često kriju islamističke organizacije u toj zemlji.

Predsjednik saborskog Odbora za vanjsku politiku Mario Zubović i članica Odbora Romana Jerković, ujedno članovi međuparlamentarne skupine prijateljstva Hrvatska - Izrael, boravili su u siječnju u posjetu Auschwitzu, u organizaciji udruge Europskih prijatelja Izraela.

Izaslanstvo Hrvatskog sabora prvi je put sudjelovalo u zajedničkoj misiji zastupnika Europskog parlamenta, parlamenata zemalja članica EU-a te zastupnika iz izraelskog parlamenta Knesseta organiziranoj u povodu

LOGORU AUSCHWITZ-BIRKENAU POTREBNA MATERIJALNA POMOĆ

Svjetski dan sjećanja na žrtve Holokausta Ujedinjeni narodi ustanovili su prihvaćanjem rezolucije 60/7 1. studenoga 2005. godine, kako bi svijet, pamteći pouke iz prošlosti, spriječio svaki čin genocida u budućnosti.

“Poricanje povijesnih činjenica neprihvatljivo je i to poglavito vrijedi za važno pitanje poput Holokausta. Neprihvatljivo je pozivati na eliminaciju bilo koje države ili bilo kojeg naroda. Želio bih da sve zemlje članice i svi članovi međunarodne zajednice poštuju ta temeljna načela u govoru i praksi”, ovogodišnja je poruka glavnoga tajnika UN-a Ban Ki-moon.

Godišnja komemoracija u nekadašnjem nacističkom logoru Auschwitz-Birkenau održana je 27. siječnja na dan kada je sovjetska vojska 1945. godine oslobodila logor.

U tom logoru, koji je postao simbolom užasa Holokausta, ubijeno je više od milijun ljudi, uglavnom Židova, u plinskim komorama ili prisilnim radom, bolešću i glađu. Dan sjećanja obilježava se polaganjem vijenaca te molitvama u memorijalnom centru podignutom na ruševinama krematorija.

Logor, što su ga nacisti osnovali u okupiranoj Poljskoj, danas je u dosta lošem stanju i poljski dužnosnici koji skrbe za memorijalni centar u povodu godišnjice upozoravaju da valja uložiti najmanje 100 milijuna eura u idućih 15 do 20 godina da bi se očuvale zgrade. Novac se dosad vrlo teško prikupljao u međunarodnoj

Međunarodnog dana sjećanja na Holokaust, koji se obilježava 27. siječnja.

Cilj posjeta zloglasnom nacističkom logoru u Auschwitzu-Birkenau bilo je prisjećanje na počinjene užase i okrutnosti te na nevine žrtve tih monstruoznih zločina, a europski parlamentarci također su željeli upozoriti na univerzalne poruke koje čovječanstvo mora iščitati iz toga mračnog povijesnog razdoblja te na opasnosti koje i danas rađaju mržnja i netolerancija.

zajednici. O lošem stanju memorijalnog centra govori i to da je muzej morao zatvoriti barake strahujući da se posjetitelji ne ozlijede.

Ostaci plinskih komora i krematorija također su u vrlo lošem stanju, napominje glasnogovornik muzeja Pawel Sawicki jer “te zgrade nisu bili građene da traju” te upozorava da će morati zatvoriti i druge zgrade ako se ne prikupi novac.

Njemačka je nedavno pozdravila poljske napore za očuvanjem objekata te obećala novčanu pomoć ne određivši svotu.

Muzej, osnovan 1947. godine, lani je dobio 12,7 milijuna zlota pomoći poljske vlade, a sam je ostvario dio zarade tiskanjem svjedočanstava preživjelih, prikazivanjem dokumentaraca te ulaznicama posjetitelja.

Privatne donacije iz inozemstva čine mali udio u svoti potrebnoj za očuvanje muzeja i memorijalnog centra.

PROMOCIJA KNJIGE “SREDNJOVJEKOVNA BOSANSKA KNJIŽEVNOST”

U Domu zaklade Lavoslav Schwarz 19. veljače proslavili smo izlazak iz tiska knjige “Srednjovjekovna bosanska književnost” u izdanju Međunarodnog foruma Bosna. Rekoh upravo “proslavili” jer je knjiga dana u tisak 1992. godine, ali zbog ratne i poratne situacije u BiH objavljena je tek ove godine.

Autorica knjige je stanarka ovog Doma, dr. Herta Kuna, a knjigu je predstavila dr. Anica Nazor, redovna članica HAZU-a. Izlaganje su s velikim zanimanjem pratili domari, kao i brojni gosti, zainteresirani za tu problematiku.

U uvodnom dijelu knjige, autorica nas na osnovi dokumenata iz religijske književnosti, kao što su razna evanđelja, apostoli i zbornici i drugi pisani dokumenti, upoznaje s društveno-političkim, kulturnim i religijskim prilikama, kao i s pismenošću i jezikom onoga doba. Pri tome treba imati u vidu da je cijela književna produkcija prožeta tadašnjom u Bosni vladajućom krstjanskom bogumilskom ideologijom (Hladov zbornik i druga evanđelja i zbornici), a pisani su uglavnom specijalnom bosanskom ćirilicom.

Knjiga ima 383 stranice i sadrži niz fotokopija iz raznih evanđelja i zbornika te fotokopije stećaka i popis autora koji su se bavili istom i sličnom tematikom.

Autorica knjige dr. Herta Kuna rođena je u Požegi, završila je Filozofski fakultet u Sarajevu, Odsjek za južnoslavenske jezike, gdje je i doktorirala. Nakon diplome, bila je profesorica na istom fakultetu, a predavala je staroslavenski i povijest literarnog jezika.

U svom dugogodišnjem znanstvenom radu orijentirala se uz ostala područja iz literarne povijesti jezika i na proučavanje srednjovjekovne i franjevačke bosanske književnosti i njezina jezika.

U znak priznanja za dugogodišnji plodan znanstveni i pedagoški rad dobila je Šestoaprilsku nagradu grada Sarajeva, 27-godišnju Julsku nagradu BiH, Orden rada sa srebrnom zvijezdom, Plaketu Univerziteta u Sarajevu i Plaketu grada Sarajeva.

Dragica Vajnberger

Purim u Domu zaklade Lavoslav Schwarz

I ove je godine proslavljen Purim u našem Domu. Umjesto profesionalnih glumaca proslavu su organizirali korisnici i zaposlenici Doma. I to vrlo uspješno. Topla atmosfera, lijepa prigodna priča o Esteri i Mordekaju (koja kada se radi o židovskoj povijesti iznimno ima sretan kraj), živo sudjelovanje publike i radost obilježili su proslavu. Bio je to heppening za koji se tražila „karta više“.

Ne znamo koga bismo više pohvalili – sve glumice i glumce, gospođu Evu Akerman koja je preuzela ulogu režiserke, kostimografkinje i scenaristice (kojoj čestitamo na Oskaru), gimnastičarke, plesačice i plesače, organizatore ili spretne ruke koje su proizvele sve one divne sitne kolačiće.

Ipak ne možemo a da ne spomenemo nevjerojatno vitalnu gospođu Vajnberger čije nas je vježbanje zadivilo. Zahvaljujemo na lijepom doživljaju i čestitamo od srca!

Truda i Vlado Hur

Naša "zlatna generacija" i ove je godine zimovala u Opatiji, gdje su se zabavljali uz bogat program, izlete, ali i vježbanje.

«Opatija 2009.»

«Opatija 2009.» naziv je programa zimovanja koji se već treću godinu organizira za osobe koje su preživjele Holokaust i danas žive u Hrvatskoj. I ove godine smo u program uključili naše članove iz svih židovskih općina

u Hrvatskoj i domova umirovljenika, a pozvali smo i one koji žive u Rijeci, Opatiji, Puli i ostalim mjestima Istre i Kvarnera.

U sastavljanju, pa i izvođenju programa, poštovane su želje sudionika i iskustva organizacijskog odbora: dr. Melita Švob, Bjanka Auslender, Kyra Kardum, Lea Pintarić, dr. Jelica Polak-Babić, Lea Kriesbacher, Bojana Hodalić - uz sudjelovanje brojnih volontera iz svih općina, osobito Židovske općine u Rijeci, koja je uvijek, u neku ruku «domaćin» susreta.

Zbog toga možemo kazati da je to jedna od rijetkih zajedničkih manifestacija cijele zajednice, jer su se u pripreme i program uključili i pripadnici svih općina pa i srednje i mlade generacije.

Ono što je posebno u ovom okupljanju jest da je organizirano spontano, volonterski, skromno i vlastitim snagama, uz sudjelovanje brojnih organizacija (udruga Holokaust preživjelih, ženska sekcija, klub seniora, Cendo-istraživački centar, Dom Lavoslav Schwarz) i židovskih općina.

Uspjeh takvog druženja očituje se u brojnosti sudionika, u prepoznavanju značenja od strane donatora, ali i u tome

da se druženje nastavlja i nakon povratka dolaskom u Općinu i sudjelovanjem u drugim zajedničkim akcijama, ali i boljim i češćim kontaktima s prijateljima u drugim općinama.

I ove smo godine zimovali u hotelu Kristal, preko turističke organizacije Adriatoursa, na osnovu pozitivnog iskustva iz ranijih godina. Hotel Kristal osigurao je udobne sobe po prihvatljivim cijenama polupansiona za sedmodnevni aranžman (penzionerski programi), uz mogućnost korištenja posebne dvorane, bazena, restorana, kluba, interneta, a najvažnije, susretljivog i ljubaznog osoblja.

Program je prilagođen dobi i potrebama starije generacije (stariji od 70 godina) od kojih su neki bili i «hokejaši», tj. imali su štapove za bolju pokretljivost.

Iskreno govoreći, strahovala sam da se netko ne polomi ili razboli, ali su naši «nesalomljivi» uglavnom dobro podnosili napore, a i vrijeme je bilo prekrasno. Nekoliko slučajeva liječili smo priručnom apotekom i našim «priručnim» doktorima. Jedino smo za jednu tešku gripu pozvali dežurnog liječnika koji je odmah došao.

Dirljiva je bila susretljivost i međusobna briga sudionika što nas je podsjetilo na (dobra) stara vremena, a nije ni čudno jer i mi smo pomalo «relikti» iz tih vremena.

Program:

Gimnastika

- Svakodnevna jutarnja rekreacijska gimnastika u bazenu i dvorani s gospođom Mirom Kern.

Organizirani su izleti i posjeti

- Izlet autobusom i stručnim vodičem u Pulu te razgledanje njezinih povijesnih znamenitosti, osobito Arene i pratećih manifestacija. Na povratku posjet i ručak u Istarskim Toplicama.
- Izlet autobusom i sa stručnim vodičem u Rijeku i razgledavanje njezinih znamenitosti.
- Posjet Židovskoj općini u Rijeci, susret s članovima i razgledanje obnovljene sinagoge.
- Ručak u Skupštini grada Rijeke koji je za nas organizirala ŽO Rijeka i njezin predsjednik Kohn.

Posjet gradonačelniku Rijeke

- Delegaciju Udruge Holokaust preživjelih iz Židovskih općina Zagreba, Rijeke, Splita i Osijeka ljubazno je primio gradonačelnik dr. Obersnel, kojemu su ispričali svoja iskustva iz Holokausta i izmijenila publikacije i darove.
- Sastanak Predsjedništva Unije židovskih žena Hrvatske.

Unija židovskih žena Hrvatske i ovaj je put svoj godišnji sastanak održala u Opatiji i tako opravdala svoju donaciju za susret «Opatija 2009». Sastanku su nazočile predsjednice ženskih sekcija iz Zagreba, Rijeke, Splita i Osijeka, predstavile svoje izvještaje i programe rada za 2009. Upoznali smo i novu predsjednicu ženske sekcije u Rijeci, predstavnicu mlade, agilne i obrazovane generacije.

Predavanja

- Predavanje mr sc. Narcise Potežice, direktorice knjižnice u Zagrebu, o novim knjigama, prvenstveno sa židovskom tematikom, uz čitanje i tumačenje najvažnijih ulomaka.
- Predavanje o Japanu gospođe Sare Prelević (rabinove supruge) uz brojne dijapozitive i prijevod.

Filmovi

- Životni put i iskustva iz Holokausta gospođe Žuži Jelinek.
- Film o Židovima u Sarajevu, njihovu bijegu iz opkoljenog Sarajeva te prihvatu i pomoći ŽO Split (Edi Tauber) i ŽO Zagreba. U diskusiji nakon filma sudjelovali su i sami sudionici tih događaja.

Koncerti

- Svaku večer priređeni su koncerti uz gitaru i sudjelovanje Saše Kabilje i Zbora Doma Lavoslav Schwarz, ali i svih sudionika druženja.
- Zbor je pripremio lijep program, ali nažalost nismo imali na raspolaganju klavir pa nije mogao održati samostalni koncert.

Šabat

Šabatna večera s rabinom Prelevićem i košer-«delicijama» donesenim iz slavne kuhinje Marije iz ŽO Zagreb, koje su upotpunile izvrsnu večeru hotela.

Večera je okupila brojne goste i prijatelje tako da se jedva našla «stolica» odnosno «tanjur» više. Gotovo da je bilo više gostiju na večeri nego sudionika zimovanja.

I još

- Znamenita tombola
- «Vicoteka» Lee Kriesbacher
- Stari židovski recepti
- Takmičenje u kartanju
- Snimanje filma
- Šetnje po prelijepom vremenu
- I najvažnije dobro raspoloženje.

«Opatija 2009» je organizirana uz pomoć i razumijevanje brojnih donatora i sudionika, kojima najljepše

Zahvaljujemo

Claims Conferenciji, programu Cafee Europe Židovskoj općini u Zagrebu
JOINT-u i gospodinu Robertu Djerassiju
Savjetu za nacionalne manjine Republike Hrvatske
Židovskoj općini u Dubrovniku i prof. dr. Sabrini Horovic
Židovskoj općini u Rijeci, predsjedniku Vladimiru Kohnu
i gospođi Ireni Deže
Istraživačkom i dokumentacijskom centru Cendo
Udrugi Holokaust preživjelih u Hrvatskoj
Uniji židovskih žena Hrvatske
Senior klubu ŽO Zagreb
Organizacijskom odboru i brojnim volonterima
i sudionicima programa

ZIMOVANJE U OPATIJI

I opet smo, preživjele žrtve Holokausta, doživjeli prekrasno zimovanje u Opatiji u "našem" hotelu Kristal. Osoblje nas je dočekalo s mnogo pažnje, kao i uvijek, trudeći se da naš boravak bude što bolji.

Kako nam je bilo lijepo! A to zahvaljujući predanom radu i savršenoj organizaciji naše Melite i njezinih pomoćnica, Jelice Polak-Babić, Kyre Kardun i drugih.

Uz šetnje, druženje s našima iz Osijeka, Rijeke i Splita, s kojima smo se s veseljem opet sreli, ni kultura nije izostala. Imali smo vrlo zanimljivo predavanje iz književnosti od naše Narcise Potežica, pa četiri večeri za redom svirke Saše Kabilja, a i humora je bilo! A i uspješna tombola!

Najimpresivnija i super zanimljiva bila je predzadnja večer kada nam je supruga našeg rabina Luciana, Sara Prelević, uz mnogo divnih fotografija i predavanje, koje je s engleskoga prevodio rabin, prikazala do sada mnogima nepoznate gradove, ljude te način života u Japanu.

Vrlo korisna za naše stare kosti bila je gimnastika pod vodstvom naše Mire Kern-Cuculić, u bazenu i u dvorani! Zadnja večera s gostima uz košer-jelo iz Zagreba uobičajen je završetak boravka, pa je tako bilo i ove godine.

Kao zahvalnost našoj Meliti, a u ime svih nas, napisah pjesmicu, koju eto šaljem.

Meliti

Brine, skrbi za stariju dob
samo naša Melita Švob.

Kol'ko lijepih časova nam dala
svu svoju energiju za nas trošit' je znala.

U Opatiji sebe je nazivala "Ali baba"
a 60 hajduka bili smo mi - bez vruga!
"Gospodaricom prstenova" nazvao ju je Saša
Vječna pjesma i gitara naša!

Do naše Melite nikog' sličnog nema
uvijek nam ona nešto dobro sprema.
A što bismo bez nje? Ni zamislit neću!
Jer to ju imamo za najveću je sreću!
Organizatorski ona je talent!

Marljiv, plemenit' rijetki inteligent!
Hvala ti Melita za sve što za nas radiš!
Živjela i zdrava bila, jer nas ti sve paziš!

Voli te tvoj gery-klub + ženska sekcija
a najviše ničija polovica
Lea "vesela udovica".

Lea Fuerth-Kriesbacher

Čitatelji Ha-kola s velikom pažnjom prate aktivnosti Nedjeljne škole Židovske općine Osijek. Pročitajte kako im je bilo u Novom Sadu na proslavi Hanuke.

DJEČJA HANUKA

Ove je godine Hanuka za djecu i mlade održana u Novom Sadu a sudjelovalo je pedesetak djece iz Beograda, Kikinde, Zrenjanina, Subotice, Osijeka i naravno – Novog Sada.

Bilo je zanimljivo i veselo. Svi su vikali i skakali od sreće kad god bi ugledali poznato lice koje nisu vidjeli par mjeseci od nekog prethodnog kampa ili dječjeg seminara. Od silnog smijeha i veselja, jedva smo ih nagovorili da uopće počnemo s programom (premda je i druženje dio programa).

Nakon pozdravne riječi Dijane Štark-Radojković, voditeljice dječjeg kluba u Novom Sadu, program je započeo pjesmom Maoz Cur, koju su nam otpjevali mali članovi novosadske općine, uz pomoć tete Suzane. Nastavili smo igrokazom koji su pripremili polaznici Hadraha koledža i igrom po stanicama u kojoj se plesalo, izrađivalo čestitke, pričalo priču o Hanuki...Program smo završili paljenjem prve svjećice na hanukiji, naravno uz molitvu koja ide uz to.

Neizbježne krafne nam je pripremila teta Mira, koja nam je i inače bila pri ruci, ispunjavajući želje i malima i velikima. Hvala joj na svemu!

Hvala i Mini koja je omogućila da do ove proslave dođe. I naravno – veliko hvala domaćinima na trudu!

Nives Beissmann

Hanuka u Osijeku

Hanuka je definitivno praznik kojem se najviše vesele djeca. I to je prirodno. Djeca vole zabavu, vole kada se nešto događa u Općini, očekuju poklone. Odrasli dolaze iz navike, obaveze, ne očekujući tko zna kako dobar provod. Zbog toga se djeca i ja trudimo napraviti program koji će razveseliti i odrasle.

Ove godine su djeca osmislila igrokaz oko kojeg smo se danima zabavljali. Ne znam je li bilo zanimljivije gledati ga, smišljati ili glumiti u njemu. Međutim, još zanimljivije je bilo to što smo napravili igricu u kojoj su zajedno sudjelovali djeca i odrasli.

Naime, svako je dijete bilo u paru s jednom odraslom osobom, koju nije moglo birati. Kako djeca sada znaju o praznicima više od svojih roditelja, baka, djedova, smislila sam da svako dijete svom paru ispriča sve što zna o Hanuki. Nakon toga je ta odrasla osoba žiriju i svima prisutnima trebala ispričati sve što je naučila. Ne moram vam reći do kakvih se detalja išlo. Neki su imali šverceve, neki su čak naučili i pjesmicu „I have a little dreidel“ i to sve u nekoliko minuta. Većina je pokazala sasvim pristojno znanje, koje su stekli upravo tada.

Žiri je bio nemilosrdan i nepotkupljiv. Kada su se izredali svi parovi, s nestrpljenjem se iščekivalo pobjednika. Nagrade su bile simbolične, ali zbog toga ne manje drage. Pobjednici su nagrađeni, sva su djeca dobila čokoladice, ali pravi poklon je bio zajednički odlazak u kino.

Kada se uzbuđenje malo stišalo, na scenu je stupio Saša Kabiljo sa svojim uobičajeno ugodnim repertoarom. U opuštеноj atmosferi protekao je ostatak večeri.

Nives Beissmann

Plesna skupina „Haverim Šel Izrael“ u Dječjem kazalištu u Osijeku

Jedan dan stiže elektroničko pismo, mail, s pitanjem jesmo li zainteresirani nastupiti na manifestaciji koja je dio projekta „Multikulturalnost kao dio modernog europskog društva“. Naravno da jesmo. Kada treba plesati – uvijek smo zainteresirani.

Projekt je pokrenula Koalicija za promociju i zaštitu ljudskih prava u Osijeku, uz financijsku potporu Ureda za ljudska prava Republike Hrvatske, a kulturni se dio trebao održati 12. prosinca u Dječjem kazalištu Branka Mihaljevića u Osijeku.

S obzirom da je vrijeme do nastupa kratko, nema puno promišljanja – idemo s već prije spremljenom koreografijom, nema vremena za smišljanje nečega novog. Sva sreća da nam se minutaža poklopila s traženom, što je naravno bilo sasvim slučajno. Uz male korekcije, bili smo spremni za nekoliko dana.

Manifestacija je bila dobro organizirana i prilično svečana. Iza pozornice gužva, razne skupine, razne nacionalne manjine. Sve me to podsjetilo na nastup u „Lisinskom“ samo u manjem opsegu, ali zbog toga ništa manje dojmljivo.

Moram pohvaliti sve svoje plesače koji su se zaista pokazali u najboljem svjetlu i odradili svoj posao krajnje profesionalno, ostavljajući publiku bez daha.

Nadam se da će vam slike barem donekle dočarati atmosferu!

Nives Beissmann

Izraelsko ministarstvo turizma, izraelsko veleposlanstvo u Zagrebu te zagrebačka turistička agencija Sai tours u veljači su u zagrebačkom Hotelu Westin prvi put u Hrvatskoj predstavili turističku ponudu Izraela.

PREDSTAVLJANJE IZRAELSKOG TURIZMA U ZAGREBU

Predstavljajući Izrael kao 'malu, ali kolorističnu zemlju velike povijesti i raznolikih turističkih mogućnosti' direktor za srednju i južnu Europu izraelskog Ministarstva turizma Yehuda Shen istaknuo je da iz godine u godinu Izrael sve više ulaže u razvoj turizma te da je to jedna od brže rastućih djelatnosti u toj zemlji.

Ove godine Izrael će sveukupno u turizam (infrastrukturu, marketing i drugo) uložiti oko 200 milijuna američkih dolara. Shen je iznio i podatak da u Izraelu ima oko 600 hotela, oko 55 tisuća soba, 20-ak hostela (dosta visoke kategorije) te je kazao da su cijene smještaja i ostalih usluga 'prilično prihvatljive'.

Prema Shenovim riječima, Izrael je prošle godine od turizma zabilježio prihod od 4 milijarde američkih dolara a taj se prihod povećava iz godine u godinu, kao i broj posjetitelja kojih je prošle godine bilo oko 3 milijuna. Prvi "turisti", njih 12, posjetilo je Izrael prije naše ere, a jedini prihod koji su ostvarili bio je "med i mlijeko", našalio se Shen.

Iz Hrvatske je prošle godine u Izrael otputovalo oko sedam tisuća turista, i to većinom na hodočašće i/ili u posjet rodbini i prijateljima.

Izraelski zračni prijevoznik EL-AL u travnju ove godine uvest će let jednom tjedno na relaciji Tel Aviv-Zagreb, čime će ta dva grada prvi put dobiti direktnu zračnu vezu, najavio je na predstavljanju izraelskog turizma za hrvatske turističke agente u Zagrebu predstavnik te zračne kompanije.

Hodočašća ili posjeti obitelji i prijateljima uglavnom su glavni motivi dolazaka turista u Izrael, a sve češći motivi postaju i poslovi, kongresi, ture i razgledanje te odmor.

Iako je Izrael zanimljiv i privlači sve više individualnih

turista, glavnina turističkih dolazaka, oko 65 posto, još uvijek predstavljaju organizirane grupe.

Pozvavši hrvatske turističke agencije da 'iskoriste poslovnu priliku' u Izraelu Shen je kazao i da od izraelskih kolega-agenata te samog Ministarstva mogu računati ne samo na kolegijalnu nego i na druge potpore, primjerice u oglašavanju.

NOVA HRVATSKA VELEPOSLANICA U IZRAELU

Izvanredna i opunomoćena veleposlanica Republike Hrvatske u Državi Izrael Zorica Marica Matković predala je u veljači vjerodajnice izraelskom predsjedniku Shimonu Peresu.

U razgovoru predsjednika Peresa i veleposlanice Matković potvrđena je visoka razina bilateralnih odnosa između Republike Hrvatske i Države Izrael te su razmijenjena mišljenja u vezi s aktualnim političkim zbivanjima na Bliskom istoku. Veleposlanica Matković prenijela je predsjedniku Peresu poziv hrvatskog predsjednika Stjepana Mesića da posjeti Hrvatsku.

Nakon ceremonije uručjenja vjerodajnica, veleposlanica Matković položila je vijenac u Memorijalnom centru Holokausta Yad Vashemu u Jeruzalemu.

Izrael je Hrvatsku priznao 1992. godine, a diplomatski odnosi dviju zemalja uspostavljeni su u rujnu 1997. godine. Od tada su Hrvatska i Izrael potpisale više međudržavničkih sporazuma, među kojima su sporazumi o suradnji na području turizma, trgovine i gospodarstva te kulture i znanosti.

Prvi je od visokih hrvatskih dužnosnika Izrael posjetio ministar vanjskih poslova Mate Granić u svibnju 1998. godine na poziv tadašnjeg izraelskog premijera i ministra vanjskih poslova Benjamina Netanyahua. Osim Netanyahua, Granića je primio i predsjednik Ezer Weizman.

Dvije zemlje održavaju dobre odnose na svim poljima. Ti su se odnosi posebno poboljšali nakon što je Stipe Mesić, kao prvi hrvatski predsjednik, službeno posjetio Izrael u listopadu 2001., a dodatnu potvrdu dobili su posjetom izraelskog predsjednika Katsava Hrvatskoj 2003. godine. Predsjednik Mesić je posjetio Izrael i 2005. godine u povodu otvaranja novog muzeja Memorijalnog centra žrtava holokausta Yad Vashem u Jeruzalemu.

Poticaaj razvoju dobrih hrvatsko-izraelskih odnosa i

suradnje dao je i posjet premijera Ive Sanadera Izraelu 2005. godine. Predstavnici dviju zemalja održavaju redovite kontakte na svim razinama radi daljnjeg razvoja sve uspješnije suradnje.

Dobre političke odnose, međutim, nije pratila odgovarajuća gospodarska suradnja. Premda su izraelski poslovni ljudi, prema izraelskim izvorima, vrlo zainteresirani za ulaganja u Hrvatsku, gospodarska razmjena između dviju zemalja po posljednjim podacima iznosi tek petnaestak milijuna dolara.

Hrvatska je postala i zanimljivo turističko odredište za Izraelce pa posljednjih godina Hrvatsku godišnje posjeti oko 100.000 izraelskih turista.

Direktor izraelskog ministarstva vanjskih poslova, odjela za srednju Europu, Zvi Rav-Ner u veljači je, zajedno sa svojim zamjenikom Pinhasom Avivom, boravio u Zagrebu. Dvojica izraelskih dužnosnika u Hrvatskoj su održali niz sastanaka posvećenih daljnjoj izraelsko-hrvatskoj suradnji.

POTPORA HRVATSKO-IZRAELSKIM ZNANSTVENIM PROJEKTIMA

Zvi Rav-Ner i Pinhas Aviv razgovarali su tijekom svog boravka u Zagrebu s hrvatskim ministrom znanosti, obrazovanja i sporta Draganom Primorcem a glavna tema razgovora bila je daljnja suradnja Hrvatske i Izraela u području znanosti, obrazovanja i sporta. U razgovoru s hrvatskim ministrom sudjelovao je i izraelski veleposlanik u RH Shmuel Meiom.

Tijekom razgovora, sugovornici su poduprli hrvatsko-izraelske znanstvene projekte koji će se ostvariti u sljedećem razdoblju te su istaknuli da je od 46 prijavljenih projekata izraelsko-hrvatsko povjerenstvo izabralo njih šest, od kojih će svaki dobiti po 100 000 američkih dolara.

Za znanstvene dvogodišnje projekte, od kojih su tri iz područja biomedicine i biotehnologije, dva iz zaštite okoliša, a jedan iz nanotehnologije, dvije države osigurale su 600 000 američkih dolara.

Riječ je o nesvakidašnjoj suradnji jer je Hrvatska jedna od rijetkih zemalja, uz Ameriku i Njemačku, koja s Izraelom ima potpisan bilateralni sporazum o

znanstvenoj suradnji i studentskoj razmjeni.

"Država Izrael i Hrvatska njeguju izvrsne odnose na obrazovnom i znanstvenom području, a ta će se suradnja produbljivati te širiti i na druga područja", rekao je nakon sastanka s izraelskim predstavnicima ministar Primorac.

Primorac je upoznao Zvi Rav-Nera i s prijedlogom projekta razmjene učenika srednjih škola te je zaključeno da takvi projekti svakako mogu pridonijeti snažnijoj suradnji dviju zemalja.

Hrvatski ministar je istaknuo važnost posjeta hrvatskih učenika Memorijalnom centru Yad Vashem u Jeruzalemu te je dodao da bi se posjet hrvatskih učenika trebao organizirati do kraja ove godine, a prijedlog će biti poslan nakon sastavljanja nove izraelske vlade. Primorac je dodao da će se do kraja 2010. godine organizirati i dolazak skupine izraelskih učenika kako bi vidjeli koliko je Hrvatska učinila na edukaciji o Holokaustu otkako je 2004. godine počeo taj projekt.

Tijekom proteklih pet godina edukaciju za nastavu o Holokaustu prošlo je 500 učitelja iz hrvatskih osnovnih škola, a još ih je 160 pripremljeno u inozemstvu (SAD, Izrael i EU) te su oni danas prenositelji znanja učiteljima susjednih zemalja, rekao je hrvatski ministar.

Dobri odnosi Hrvatske i Izraela

Pinhasa Aviva primio je u radni posjet i predsjednik Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog sabora Mario Zubović.

Tijekom tog sastanka, obostrano je ocijenjeno i izraženo zadovoljstvo da su hrvatsko-izraelski bilateralni odnosi izrazito dobri, a Zubović je podsjetio na hrvatske vanjskopolitičke prioritete - ulazak u punopravno članstvo EU-a i NATO-a. Izrael snažno podupire ulazak Hrvatske u Europsku uniju i to što je moguće prije, rekao je Pinhas Aviv.

Zubović i njegov izraelski gost razgovarali su i o sukobima u Pojasu Gaze te mogućnosti pronalaženja rješenja za prestanak stanja koje ugrožava mir i sigurnost čitavog Bliskog istoka.

Aviva je primio i državni tajnik za europske integracije u Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija RH Davor Božinović, a tijekom razgovora dvojica sugovornika izmijenili su stajališta o stanju na Bliskom istoku, posebno u vezi s nedavnim sukobom u Pojasu Gaze te o budućnosti mirovnih pregovora između Izraela i Palestinaca.

KD Miroslav Šalom Freiburger predstavilo je sredinom siječnja ŽOZ-u knjigu uglednog člana naše Općine Mirka Mirkovića "Što može pisac na ovoj velikoj pozornici luđaka", koja je nedavno objavljena u izdanju izdavačke kuće „Durieux“. Uz autora, o knjizi su govorili Nenad Popović, Damir Grubiša te Milan Rakovac.

MIRKO MIRKOVIĆ – INTELEKTUALNI GOROSTAS MEĐU PATULJCIMA

Predstavljajući autora i goste Nenada Popovića, Damira Grubišu i Milana Rakovca, predsjednik KD Miroslav Šalom Freiburger Živko Gruden osvrnuo se na iznimno zanimljiv život autora.

Mirko Mirković završio je Tehnički fakultet prije Drugoga svjetskog rata, a nakon rata i Filozofski fakultet u Zagrebu. Najviše vremena je proveo u zatvorima: Kraljevine Jugoslavije, u Drugom svjetskom ratu u Njemačkoj, te nakon rata i na Golom otoku. Radio je kao redaktor u Zavodu "Miroslav Krleža" i kao tajnik hrvatskog PEN-a. Duže od pola stoljeća objavljivao je književne eseje i političku publicistiku u raznim časopisima, tjednicima i revijama. Izbor iz tog bogatog opusa ova je knjiga koja je po Grudenu ogledalo samoga

autora i njegovoga otvorenog promišljanja, duhovitog i ozbiljnog, tolerantnog ali i čvrstog u stajalištima. Za naslov ove knjige autor je našao inspiraciju u Shakespearovu "Kralju Learu".

Nenad Popović, urednik izdavačke kuće Durieux objasnio je da je knjiga izašla nakon čitavog jednog stoljeća i po tome je neobična edicija kao što je i neobičan autor i nije kao većina drugih. Po njemu Mirković spada u one ljude koji iz pune predanosti i skromnosti rade da jedna država, nacija, kultura može pogledati u zrcalo i reći da ima netko tko se ustrajno bori za univerzalne ljudske vrijednosti. Pri tome je posebno podcrtao Mirkovićev angažman u PEN-u.

Nakon što je Vlatka Bjegović pročitala ulomak iz "Kralja Leara": „...Čim se rodimo, plačemo jer smo došli na ovu pozornicu luđaka...“ postalo je jasno da nas očekuje iznimno zanimljiva večer.

Nacionalizam kao virus koji se obnavlja

Milan Rakovac istaknuo je da je to knjiga koju bi volio sam napisati jer spaja literaturu i žurnalizam na vrhunski način. On bi je nazvao "pozornicom nekompetentnih glupana". Šarmantno i duhovito predstavljajući pisca iskazao je divljenje naglim preobrazbama iz žurnalizma u vrhunsku literaturu. Čitajući dijelove knjige povukao je paralele s aktualnom političkom situacijom istaknuvši da je Mirko Mirković "mentalni stup u ovoj stupidnosti".

O političkim esejima skupljenim u knjizi govorio je Damir Grubiša. Njegov prvi susret s Mirkovićem bio je, kako je kazao, traumatičan za njega. Prilikom predavljanja "Diplomatskog leksikona" dr. Stanka Nicka prije devet godina u ŽOZ-u citirajući rečenicu "Diplomat je pošten i uzoran čovjek koji je poslan u stranu zemlju da laže za svoju zemlju" bio je nervozno prekinut. Prekinuo ga je Mirković, nezadovoljan zbog navođenja pogrešnog autora. Povijesni politički eseji su vrlo potresni eseji koji govore o logorima smrti (Jasenovac, Njemačka i dr.). Navodeći razne izvore vrlo potresno iznosi svu negaciju Holokausta i ustaških zločina kao i olako prelaženje preko zločina hrvatskih političkih vođa u prošlom stoljeću. Grubiša smatra da je opća poruka knjige upravo u seriji briljantnih eseja i kritika nacionalizma u kojima izražava svoju zgroženost. Prema Mirkovićevom mišljenju, nacionalizam se danas pojavljuje kao virus koji se obnavlja, rezistentan i otporan na naše pokušaje da ga uništimo a Pasteur se za virus nacionalizma još nije našao.

Na kraju je i vitalni 95-godišnji autor zahvalio kolegama koji su govorili o njemu i njegovoj knjizi. Pročitao je "Đavoljev nekrolog za homo sapiensom", prilog koji nije dospio staviti u knjigu. Njegova promišljanja u prilogu potvrdila su da je Mirko Mirković intelektualni gorostas među patuljcima.

Nataša Maksimović Subašić

Knjiga "Pariz u srcu studenta", treća knjiga autobiografskih zapisa novinara, publicista i glazbenog kritičara Branka Polića, predstavljena je u veljači na tribini Kulturnog društva Miroslav Šalom Freiburger u Židovskoj općini Zagreb.

PARIZ U SRCU STUDENTA – DOKUMENT VREMENA

Snježna mećava koja je navečer 17. veljače zabijelila Zagreb nije spriječila mnogobrojne prijatelje i poštovatelje Branka Polića da dođu u Židovsku općinu Zagreb na predavljanje njegove knjige "Pariz u srcu studenta". Knjigu Branka Polića predstavili su Nenad Popović i dr. Stanko Nick.

U uvodnoj riječi Živko Gruden je istaknuo da nam je Branko Polić priuštio još jedno zadovoljstvo, knjigu autobiografskih zapisa. Branko Polić rođen je 1924. godine. Knjiga započinje godine 1945. , u vlaku za Pariz i u Parizu gdje se pred mladim studentom otvaraju raskošne kazališne i operne scene.

Urednik izdavačke kuće „Durieux“ Nenad Popović naglasio je da je Branko Polić autor tri sveska sjećanja a piše i dalje. Po njemu, to nije događaj samo za čitatelje i autora, niti događaj samo za Zagreb, već je to i događaj za hrvatsku a i srednjoeuropsku književnost.

Prema Popovićevim riječima tu se radi o konsekventnom pisanju, pripovijedanju o jednom dobu u kome autor prati svoj život mikroskopskim pogledom. Autor otvara „jedan kosmos života kao neki tepih-čilim s puno detalja u kome čitaoce uranja u jedan svijet u kome postoje kvalitete kao što su druženja i prijateljstva“.

Polićevo djelo se na poseban način uklapa u jedan trend koji se pojavljuje kod nas a to je pisanje autobiografija kada građani pišu što se dogodilo u prošlom stoljeću. Preplavljeni smo službenim vizurama i pogledima "odozgo" ali pojavljuju se i individualna svjedočanstva intelektualaca koji mogu istinito napisati o našoj kulturološkoj i socijalnoj povijesti. Pogotovo pisci sa židovskim predznakom koji imaju obavezu svojim unucima ostaviti istinu o jednom svijetu koji nestaje, a iz toga profitira i šira zajednica, rekao je Popović te istaknuo

BRANKO POLIĆ

Branko Polić rođen je 24. travnja 1924. godine u Zagrebu. Godine 1945. ubrzano svladava gradivo za osmi razred klasične gimnazije, a zatim studira u Parizu, na Sorbonni, gdje stječe diplomu profesora francuskog jezika. Nakon povratka u Zagreb, 1948. godine, nastavlja studij engleskog jezika i diplomira na zagrebačkom Filozofskom fakultetu «u rekordnom roku», 1950. godine.

Ubrzo je primljen u kulturnu redakciju Radio Zagreba, a zahvaljujući glazbenim afinitetima postaje kritičar u glazbenom programu, potom urednik muzičko-govorne redakcije (1956. – 1964.). Nakon osnutka Trećeg programa, postaje njegov urednik i komentator sve do umirovljenja (1985.), a nakon toga redovni suradnik sve do danas.

Branko Polić susreo se i razgovarao s više od pet stotina reproduktivnih umjetnika te je skupio fascinantnu dokumentarno-glazbenu građu na mnogim putovanjima na kojima je kao glazbeni urednik bio. Dok je nekoliko tisuća njegovih emisija «otišlo u eter», deseci članaka, rasprava, prikaza, eseja, kritika i prijevoda razasuti su po domaćim i inozemnim časopisima, novinama, leksikonima i zbornicima.

da knjiga nije ostala nezamijećena i u spisateljskim krugovima. Tako je i prof. Flaker odlučio napisati autobiografiju koja će se zvati "Autotopografija".

Nakon što je sam autor pročitao odlomak iz knjige o doživljaju 14. srpnja 1946. godine u "Opéra Comique" parišku priču je nastavio dr. Nick.

Branko Polić – kompletan intelektualac

On je istaknuo da ne može biti neutralan ni objektivan ni kada je riječ o temi ni o gradu Parizu, "pokretnom prazniku". Četrnaest godina nakon što je Polić kao mladi stipendist došao u Pariz, godine 1960. dr. Nick je sa suprugom stigao u Pariz na svoje prvo diplomatsko

mjesto.

Čitajući knjigu osjetio je uzbuđenje i oduševljenje mladog čovjeka koji kao čarolijom ulazi u drugi svijet. U knjizi je naišao i na mnoge osobe koje je i sam poznao iz Pariza... Podsjetilo ga je i na prve tjedne njegova boravka u Parizu kada je svako jutro metroom išao otkrivati nove dijelove Pariza što mu je omogućilo da upozna grad iz pješačke perspektive vrlo detaljno.

Dr. Stanko Nick smatra da je Branko Polić izuzetna ličnost po svojoj širini, erudiciji, bogatstvu misli, političkoj i životnoj mudrosti. Radi se o kompletnom intelektualcu, enciklopedistu starog kova širokih interesa, kazao je. Svemu tomu treba dodati njegovu fenomenalnu memoriju, samozatajnost i skromnost što je još impresivnije.

Pariz je grad koji plijeni svakoga tko dođe u taj grad, grad u kome svatko može ostvariti svaki interes i nije

čudo da ga svatko zavoli i dobro se osjeća. Knjiga "Pariz u srcu studenta" dokument je vremena, istina teškog, ali i neopisivo lijepog.

"U ovoj knjizi svatko može naći sebe" smatra Nick i završava rečenicom iz knjige "odlazak je pomalo nalik na umiranje".

Nakon što je autor pročitao ulomak o proglašenju ispitnih rezultata, publika je izrazila želju za što bržim izlaskom nove knjige.

„Pariz u srcu studenta“ treća je autobiografska knjiga Branka Polića. U prvoj knjizi "Vjetrenasta klepsidra" autor se prisjetio razdoblja uoči Drugog svjetskog rata, u drugoj, "Imao sam sreće", ratnih godina, dok je trećom zahvaćeno razdoblje od 1945. do 1948. odnosno njegove pariške godine studija.

Nataša Maksimović Subašić

Uoči Hanuke u Židovskoj općini Zagreb održana je projekcija dokumentarnog filma "Da se ne zaboravi", redateljice Ljiljane Jojić o sudbini posebnog čovjeka – gospodina Ota Konsteina, jednog od rijetkih hrvatskih Židova koji je preživio logore smrti Auschwitz i Bergen-Belsen.

PRIČA O SUDBINI JEDNOG POSEBNOG ČOVJEKA

"Hanuka je praznik svjetlosti, a svaki preživjeli predstavlja jednu svjećicu" istaknula je Sanja Zoričić Tabaković, potpredsjednica Židovske općine Zagreb predstavljajući film „Da se ne zaboravi“.

Put kojim je prošao Oto Konstein, kao broj A3227, od Auschwitza do Bergen-Belsena gdje je oslobođen 1945.

godine nikoga nije ostavio ravnodušnim. Po uhićenju, spasio se zahvaljujući savjetu da kaže da je stariji nego što je bio i sposoban za rad, te nije izdvojen na stranu gdje su bili žene, djeca, stariji i bolesni, među kojima i njegova majka i sestra.

Odmah po dolasku u logor, gledao je egzekuciju petorice ljudi - Poljaka koji su obješeni pod optužbom da su planirali bijeg. Od cijelog transporta samo je nekolicina određena za rad, a svi ostali su ugušeni u plinskim komorama Auschwitza.

Film je potresno svjedočanstvo o patnjama ljudi, izbezumljenih od gladi, napornog posla i zime. Preživjeli su izgledali kao živi kosturi. Konstein je u logor došao s 56 kilograma a kada je oslobođen imao je samo 32 kilograma. Radio je teški posao u ugljenokopima u Šleskoj po 9 sati dnevno, a nakon toga ga je čekao rad u logoru. Najgore stvari logoraši su doživljavali od njemačkih esesovaca – dobrovoljačkih jedinica koje su imale nadzor u logorima, terorizirali i ubijali bez ikakva razloga.

Tijekom poznatog „marša smrti“, na minus 20

stupnjeva Celzijusa po dubokom snijegu, logoraši su, gladni i promrzli, hodali, nekima su od zime otpadali prsti na nogama. Svaki čas se čuo pucanj, ubijali su one koji nisu mogli dalje. Mali Oto je omotao noge krpama i papirom i tako ih sačuvao od smrzavanja. Uspio je preživjeti marš smrti.

Prisjetio se i transporta u Poljskoj u otvorenim vagonima i bez znanja o tome kamo idu. Nagurani u vagonima, logoraši su stajali jedan kraj drugog, žedni i gladni sa snijegom koji je danima padao po njima. Mrtve su bacali iz vagona. U Doru ih je stiglo samo desetak i svi su dobili dizenteriju od snijega. Dio logoraša se nakon dva tjedna uspio

oporaviti i određeni su za daljnji rad. Određeni dio radio je u tunelu, na izradi raketa u najstrožoj tajnosti. Dora je ime logora koji se nikada nije izgovarao i za njega je znala samo uska skupina ljudi i logoraša koji su u njemu radili. Tu je bilo lakše jer nije bilo tako hladno a i posao je bio lakši. Nakon tri mjeseca, približavanjem Amerikanaca opet počinje kalvarija. Konstein je prebačen u Bergen-Belsen gdje je dočekao oslobođenje, skriven među leševima. Našli su ga Englezi i izvukli. U Bergen-Belsenu od 60.000 logoraša za kratko vrijeme je umrlo njih 20. 000. Dnevno je umiralo 250 - 300 logoraša a broj bolesnih se povećavao zbog uvjeta transporta. Kod transporta od 1.900 preminulo je njih 500.

Povratak kući uz nadu da je tko preživio

Nakon par tjedana oporavka Oto Konstein htio je ići kući jer je gajio nadu kao i svi preživjeli logoraši da je netko od njihovih obitelji preživio.

Podsjetio je na Branka Lustiga koji je pronašao živu majku u Bergen-Belsenu. S nadom je krenuo sa sjevera Njemačke do Čakovca. Teško se kretalo zbog razorenih i uništenih putova. Od Engleza je dobio bicikl i stigao do Magdurga gdje je naletio na transport žena i došao do Čehoslovačke. U Pragu su prihvaćeni s namjerom da ih se zadrži na oporavku a nakon toga svatko svojim putem do kuće. Oto Konstein pješice je prešao put od slovenske granice do Čakovca, došao je pred otvorenu

i praznu kuću, legao na parket umoran i odspavao do jutra. Trideset članova njegove obitelji stradalo je u koncentracijskim logorima.

"Nije šest milijuna Židova ubijeno, ubijen je jedan Židov, a to se dogodilo šest milijuna puta." rekao je Oto Konstein.

Naglasio je da iako je pružena pomoć nastradalima, noćne more i živa sjećanja još uvijek traju.

Pročitao je iskustvo Miroslava Ribeca iz Čakovca koji sada živi u Beogradu i ima 79 godina. Po zanimanju pukovnik JNA, još plače kad se sjeti tih trenutaka. Nastojalo se krenuti novim putem, da čovjek

postane čovjekom koji vidi svoju budućnost i budućnost svojih pokoljenja.

Oto Konstein smatra da mlade ljude treba educirati o tom sramotnom dijelu povijesti, objašnjavati im što se događalo njihovim vršnjacima i učiniti sve da se to ne ponovi. Spomenuo je i školu u Americi čiji su učenici skupljali spajalice za sve koji su nastradali u koncentracijskim logorima.

Sanja Zoričić-Tabaković, potpredsjednica ŽOZ-a i predstavnik židovske nacionalne manjine Grada Zagreba, napomenula je da se u filmovima poput filma „Da se ne zaboravi“ uvijek govori o sudbini onih koji su preživjeli najstrašnji zločin čovječanstva, a pritom ostali ljudi u punom smislu te riječi.

Žalosno je da ljudi malo znaju o tim strahotama, a pogotovo se treba osvrnuti na one koji negiraju te užase i uljepšavaju.

Poslije ovog potresnog svjedočanstva ostala je samo jedna misao: DA SE NE ZABORAVI I NE PONOVI!

Nataša Maksimović Subašić

Drugi dio trodijelnog ciklusa "Od Gershwina do Dylana - židovski glazbenici u američkom jazzu i popularnoj glazbi" održan je u Židovskoj općini Zagreb krajem veljače u organizaciji Kulturnog društva Miroslav Šalom Freiburger.

MAJSTORI SCENSKOG SONGA

Ivan Bauer je u predstavljanju glazbenih tema "majstora scenskog songa" odabrao pet skladatelja: Jeromea Kerna, Irvinga Berlina, Georgea Gershwina, Richarda Rodgersa i Harolda Arlena.

Svi oni kao djeca doseljenika većinom iz Istočne Europe najveći dio svog života stvarali su u New Yorku, svjetskoj metropoli jazza i popularne glazbe. Svojim skladbama oplemenili su mjuzikl i muzički film u vrijeme najveće popularnosti tridesetih, četrdesetih i pedesetih godina prošlog stoljeća.

Bez tih skladatelja američka i svjetska glazbena scena bila bi osiromašena za više od 3600 songova, 100 mjuzikla i desetine muzičkih filmova. Osim publike prihvatili su ih i muzički kritičari i tako postavili jazz-standard.

Djelo "petorice veličanstvenih" ne bi bilo potpuno bez sjajnih tekstopisaca koji su napisali tekstove za mnoge skladbe tih kompozitora kao što su: Ted Koehler, Lorenz Hart, Oscar Hammenstein II i dr.

JEROME KERN rođen je kao Jerome David Kern (1885. - 1945.) u New Yorku, studirao je glazbu u New Yorku i Heidelbergu, a jedno vrijeme i u Londonu. Prespavao je ukrcaj na parobrod za London koji je potopila njemačka podmornica i tako ostao živ. Sredinom 20. stoljeća počinje suradnju s Oscarom Hammensteinom II.

što je bilo presudno za njegovu karijeru. Tako nastaju najpoznatiji mjuzikli "Ploveći brod", "Roberta" i dr. Slušali smo njegove skladbe: "Ne želim plesati" u izvedbi Franka Sinatre i "Nekad davno i ondje daleko" u izvedbi Joan Staford.

IRVING BERLIN rođen kao Israel Isidore Baline (1888. - 1989.) u Tjumentu u Rusiji, doselio se kao petogodišnji dječak u Ameriku. Taj sin kantora skladao je brojne mjuzikle od kojih je najpoznatiji "Ana dohvati

svoju pušku", mnoge patriotske pjesme, između ostalih "Bog blagoslovio Ameriku". Za pjesmu "Bijeli Božić" dobiva Oscara. Svoj stoti rođendan proslavio je u naslonjaču gledajući na televiziji proslavu svoje obljetnice. Dr. Bauer je odabrao njegove tri skladbe: "Obraz uz obraz", "Sve što ti

možeš mogu i ja bolje od tebe" i popularnu "Odjenuti se u stilu Ritza".

O GEORGEU GERSHWINU

Jacobi Gershowitzu (1898. - 1937.) rođenom u Brooklynu u New Yorku opširnije je pisano u članku o prvom dijelu ciklusa. Iako veliki

dio njegova opusa pripada sferi popularne glazbe, on se uspješno ogledao i u tzv. ozbiljnoj glazbi. Gershwin je bio pod velikim utjecajem francuskih skladatelja desetih godina prošlog stoljeća. Kao idola isticao je Mauricea Ravela koji mu je prilikom jednog susreta rekao: "Bolje da budeš dobar Gershwin, nego loš Ravel". Dr. Bauer je odabrao pjesmu iz mjuzikla "Porgy and Bess", "Zgodan poslić ako ti uspije" u izvedbi Franka Sinatre iz mjuzikla "Gospođica u nevolji" i posljednju skladbu koju je skladao "Naša je ljubav vječna", glazbenu temu iz "Amerikanca u Parizu".

RICHARD RODGERS rođen kao Richard Charles Rodgers (izvorno prezime: Abrahams) (1902. - 1979.), u Queensu u New Yorku, potječe iz ugledne liječničke obitelji. Kao mali dječak Rodgers je provodio sate i sate za

klavirom. 1965. godine dobiva Oscara za mjuzikl "Moje pjesme, moji snovi". Osvojio je i filmskog Oscara kao i mnoge kazališne i muzičke nagrade. Slušali smo "Sjetni mjesec" u izvedbi britanskog glazbenika Roda Stewarta, "Jedne čarobne večeri" iz mjuzikla "Južni Pacifik" i "Dama je skitnica".

HAROLD ARLEN rođen kao Hyman Arluck (1905. - 1986.) u Buffalu bio je, kao i Berlin, sin kantora. Pjevao je u zboru kojim je dirigirao njegov otac. Početkom tridesetih godina afirmirao se kao skladatelj pjesme "Iznad duge" za koju je dobio Oscara. Od svih pet skladatelja Arlen je bio najmanje popularan među širom publikom iako je skladba "Iznad duge" iz filma

"Čarobnjak iz Oza" koju smo slušali bila izabrana za skladbu 20. stoljeća. Između 365 predloženih pjesama, dr. Bauer se odlučio i za dvije skladbe: "Olujno vrijeme" i glazbenu temu iz "Tramvaja zvanog čežnja", "To je samo mjesec od papira".

Večer čudesnih skladatelja završena je Berlinovom skladbom "Kako je dubok ocean" u izvedbi Elle Fitzgerald.

S nestrpljenjem očekujemo završni dio ovog ciklusa u travnju.

Nataša Maksimović Subašić

U suradnji s Talijanskim institutom za kulturu sredinom siječnja u prostorijama Židovske općine Zagreb održan je koncert pod nazivom "Talijanska glazba 20. stoljeća i hommage za Hermana Blumenfelda". U uvodnoj riječi predsjednik ŽOZ-a Ognjen Kraus s posebnim je zadovoljstvom pozdravio talijanskog veleposlanika u Zagrebu Alessandra Pignattija, direktoricu Talijanskog instituta za kulturu Paolu Ciccolella te Vladimira Bogdanića i zahvalio im za organizaciju koncerta.

TALIJANSKA GLAZBA 20. STOLJEĆA U ŽOZ-U

U prvom dijelu koncerta izvedena je Sonata u G-duru (1937.) Nina Rota i Sonata u H-molu (1917.) Ottorina Respighia.

Nino Rota (Milano, 1911.- Rim, 1979.) jedan je od najznačajnijih talijanskih i svjetskih skladatelja filmske glazbe. Njegove pjesme su stekle trajnu popularnost poput tema iz filmova "Kum" i "Amarcord". Njegova glazba korištena je i nakon njegove smrti, npr. u Coppollinu filmu "Kum III" iz 1990. godine.

Suradivao je u devedesetak filmova a najznačajniju suradnju ostvario je s Federicom Fellinijem. Nazvan je "Fellinijevim čarobnjakom", jer je svojom glazbom znatno pridonio uspjehu filmova toga poznatog talijanskog filmskog redatelja.

Ottorino Respighi (Bologna, 1879. - Rim, 1936.) bio je najpoznatiji talijanski skladatelj postromantizma. Školovao se u Bologni, studirao s Rimsky-Korsakovim u Sankt Peterburgu i s Maksom Bruchom u Berlinu. Od 1903. do 1908. bio je profesionalni violinist te je podučavao komponiranje na rimskoj akademiji Sv. Cecilija.

Respighi je skladao osam opera, ali je odbacio talijanske operne stereotipe, a mnogo je pisao za klavirsku i komornu glazbu.

Njegova najpoznatija dijela jesu zvučne poeme, Rimske fontane (1917.), Rimski borovi (1924.) i Rimske svečanosti (1929.). Poznata su i njegova tri ciklusa Stari napjevi i plesovi (1917., 1924., 1932.) i Suita Ptice (1927.).

Dijela ovih talijanskih skladatelja nadahnuto su u ŽOZ-u izveli Emmanuele Baldini (violina) i Roberto Turrin (glasovir), talentirani glazbenici međunarodne

reputacije.

E. Baldini rođen je u glazbeničkoj obitelji, školovao se na elitnim Konzervatorijima u Ženevi, Berlinu i Salzburgu. U ranoj mladosti dobitnik je prvih nagrada na takmičenjima u Beču, Ženevi, Capriju i Gorici. Uz solističku karijeru bavi se komornom glazbom u ansamblu "Trio di Trieste". Trenutno je prvi koncert-majstor Simfonijskog orkestra Sao Paolo u Brazilu, gdje živi.

Pijanist Roberto Turrin svoje glazbeno školovanje završio je na Konzervatoriju G. T. Tartini u klasi Luciana Gante uz izvrsne ocjene i posebnu pohvalu. Usavršavao se kod Lye De Barberis u Italiji i Švicarskoj. Dobitnik je nagrada na međunarodnim natjecanjima, a tijekom svoje karijere nastupao je u vodećim dvoranama Italije te europskim zemljama: Njemačkoj,

Austriji, Rusiji, Francuskoj, Poljskoj te u SAD-u i Kanadi. Visok ugled potvrđuju ocjene publike i međunarodne kritike. Kao solist surađuje s orkestrima u Italiji i SAD-u, a kao gostujući profesor na Univerzitetu u Innsbrucku i na San Francisco State University. Radi kao docent na Konzervatoriju "G.Tartini" u Trstu.

Hommage za Hermanna Blumenfelda

U drugom dijelu koncerta izvedeni su: Scherzo za violinu i klavir (1996.), E.Morricone i Sonata br. 2 op.69 "Poème tragique" (2007.) P. Pessina. U obraćanju publici skladatelj Paolo Pessina je zahvalio na gostoprimstvu i objasnio naslov svoje Sonate. Jedan od najuglednijih kompozitora i dirigenata srednje generacije današnje glazbene scene

u Italiji, rodio se u Milanu 1969. godine, odrastao u Trstu, gdje i danas živi i radi. Njegovo školovanje uključuje ugledni Konzervatorij u Milanu (diplomirao 1995.), Akademiju Petrassi-fondacija Toscanini u Parmi (1996.), Akademija Santa Cecilia u Rima (1997.) i Akademiju Chigina u Sieni (2000.). Odrastajući u Trstu u "gradu u kojem su jezici i duhovnost povezani na način koji isključuje isključivost" određen utjecajima zemalja

Srednje Europe u potrazi za korijenima otkrio je da ima obiteljske veze s Blumenfeldom. Obiteljski korijeni bili su prekriveni velom tajne dok se 2005. godine u obiteljskom krugu nije pojavilo pismo napisano specifičnom mješavinom talijansko-njemačkog jezika naslovljeno na njegovu majku. Objašnjavajući svoju povezanost s njezinom obitelji, pošiljatelj Hermann Blumenfeld dao je naslutiti svoj židovski identitet, pijanističku karijeru i ostavio potpuno nerazjašnjen kraj. Slutio je koliko ima identičnih priča koje govore o Drugom svjetskom ratu i deportaciji. Iz tog razloga odlučio je skladati kompoziciju i posvetiti je svim žrtvama u povijesti i sadašnjici. U njoj on razmišlja o potrazi za mirom i koliko je nemoguće pronaći ga. Kompoziciju koju je naslovio "Hommage za Hermanna Blumenfelda" želio je predstaviti zagrebačkoj publici na mjestu koje drži koliko znakovitim toliko i važnim - u Židovskoj općini. Kompozicija se sastoji od tri stavka kroz koje se prolazi kroz tri različite regije: Južna Amerika, Srednja Europa i Bliski istok što je lako prepoznatljivo i kroz samu glazbu.

Paolo Pessina je surađivao i koncertirao s orkestrima u Madridu, Beču, Grazu i mnogim talijanskim gradovima, također i u Zagrebu kao suradnik nekadašnjeg šef dirigenta Zagrebačke Filharmonije Alexandra Rahbarija.

Utemeljitelj je Simfonijskog orkestra "Adriatica" koji okuplja nadarene mlade talijanske glazbenike i koji uz brojne nastupe snima i izdaje djela suvremenih kompozitora.

Drugi dio koncerta počeo je Morriconeovim "Scherzo za violinu i klavir", djelom koje je nastalo na početku karijere kada je kompozitor skladao simfonijska i komorna djela. Radio je za kazalište, radio i televiziju. Svjetski ugled Ennio Morricone je stekao filmovima "Za šaku dolara" (1964.), "Za koji dolar više" (1965.), te 1966. godine filmom "Dobar, ružan, zao". Godine 2006. dobio je nagradu za životno djelo.

Nakon izvrsne izvedbe "Poème tragique" glazbenici su odlučili završiti večer optimističnom kompozicijom A. Schönberga.

Zadovoljstvo i oduševljenje izvedbama nadarenih i simpatičnih glazbenika E. Baldinija i R.

Turrina publika je ispratila burnim aplauzom.

Nataša Maksimović Subašić

Prvi iz serije okruglih stolova u organizaciji B'nai B'rith, ogranka "Gavro Schwarz" pod nazivom "Graditelji novog Zagreba, prilog razumijevanju identiteta zagrebačke židovske zajednice" održan je 26. siječnja u ŽOZ-u. Presentaciju tog vrijednog materijala pripremio je dipl. ing. arh. Aleksander Laslo.

GRADITELJI NOVOG ZAGREBA

Materijal za ovu zahtjevnu i kompleksnu temu ing. Laslo pronašao je u knjizi "National Identity of the Jews of Habsburg Austria During World War" u kojoj se spominje Josef Samuel Bloch. Prikazao je kartu dunavske monarhije prije i nakon Prvog svjetskog rata koja je potaknula Kunderu na zaključak: "Svugdje stranci a svugdje kod kuće, Židovi su intelektualni cement Srednje Europe". Centar kulturnog procvata bio je Beč, a 1848. godina se naziva židovskom renesansom.

Pregled vrijedne građe tog razdoblja donosio je "Die Welt" krajem 19. i početkom 20. stoljeća, a u broju iz

1914. godine, ing. Laslo pronašao je vijest o turneji dr. Hermana Kadisha i njegovim predavanjima u Rijeci, Osijeku, Đakovu, Zemunu, Brodu na Savi, Križevcima i Zagrebu.

U Zagrebu 1911. godine dr. Kadish drži predavanje pod nazivom "Židovska moderna" -objavljeno u "Dr. Bloch's News". U tom periodu Zagreb se željeznicom povezuje s Bečom, a prava renesansa nastaje nakon potresa 1880. godine. Niz vrijednih publikacija govori o židovskom identitetu u arhitekturi, povijesti umjetnosti i modernoj umjetnosti. Iz recentno publiciranih serija kulturnih vodiča ing. Laslo je odabrao tri na čijim koricama je sublimiran aktualni identitet zajednica Beča, Praga i Budimpešte. Najavio je sličnu publikaciju u završnoj fazi pripreme pod nazivom "Židovski Zagreb", koja se sastoji od karata s fotografijama i adresarom, slikama institucija zajednice nadopunjena

slikama aktualne zajednice te slikama velikana zagrebačke zajednice.

Najsnažnija vertikala i trajna pouka za zagrebačku židovsku zajednicu bio je hram u Praškoj. Židovska općina u Zagrebu utemeljena je 1806.godine, višekratno se selila da bi 1852. bio uređen prostor općine, škole, rabinat i prva zagrebačka sinagoga.

Prvi Židov s doktorskom diplomom bio je dr. Mauro Sachs, predsjednik ŽOZ-a od 1855. do 1860., veliki prijatelj bana Josipa Jelačića. Prezentirane su fotografije stare zgrade ŽOZ-a, škole i prve zagrebačke sinagoge u Petrinjskoj ulici.

Jedan od velikana zagrebačke zajednice bio je Emanuel Prister koji je svojom donacijom zemljišta omogućio gradnju sinagoge.

Josep Siebenschein građevinski inženjer i kraljevski građevinski savjetnik, osnovao je građevinski odbor i vodio izgradnju zagrebačke sinagoge.

Dr. Hosea Jacobi bio je zagrebački rabin od 1861. godine, a iz tog razdoblja datira donacija židovske zajednice na Zrinjevcu: Meteorološki stup i Glazbeni paviljon. 1897.- 1898.godine sagrađena je nova škola i zgrada u Palmotićevoj ulici čiji je inicijator bio dr. Hosea Jacobi. Prikazana je fotografija iz 1895. o posjetu cara Franje Josipa I. zagrebačkoj sinagogi u pratnji dr. Jacobija.

Jedan od najznačajnijih članova zagrebačke židovske zajednice bio je pr. dr. Gavro Schwarz, vjeroučitelj od mladih dana, rabin, nadrabin, povjesničar i publicist.

Jedno od njegovih prvih velikih djela jest prijevod molitvenika iz 1902., objavljen u "Židovskoj enciklopediji" u New Yorku 1901.-1906. U toj enciklopediji je objavljen i njegov veliki članak o Židovima u Zagrebu, Osijeku i dr. Gavro Schwarz autor je i niza udžbenika o povijesti Židova.

Zagrebačka židovska topografija u Donjem gradu

Iz niza zračnih snimaka koje su prezentirane, vidljivo je da je zagrebačka židovska topografija Donji grad. Snimke iz 1926. govore o snažnoj integritetnosti židovske zajednice u gradski prostor; od košer trakterije iz 1906. godine, centralnog gradskog groblja Mirogoj – prostora od 13 polja i tri reda arkada koje nose Davidov štit, do prvih industrijskih pogona: Paromlina i tvornice kože.

Treba podsjetiti i na Davida Schwarza, trgovca, izumitelja aluminijske legure poznate kao Schwarzov aluminij. David Schwarz bio je i izumitelj cepelina.

Naročito značajno razdoblje bilo je od 1887. do 1941. godine, a tada djeluje niz građevinskih inženjera, arhitekata i građevinskih poduzetnika. Tada su izgrađeni današnji Dekanat, rodilište u Petrovoj ulici, Radnički dom, Sveučilišna knjižnica, Gradska knjižnica itd.

Drugi kraljev savjetnik ing. Höngsberg gradi kuću današnje Matice obrtnika, Gradsku knjižnicu, hotel "Palace", apoteku Pečić iz 1899. god., kuću Kallina i dr. "Atelier Höngsberg & Deutch" gradi novi paromlin nakon što je stari stradao u požaru, Zemaljsku centralnu štedionicu, kavanu "Korso", Umjetnički paviljon – a za samo 16 mjeseci sagradili su i Hrvatsko narodno kazalište.

Ulazu novog arhitektonskog stila bitno je pridonio Ignjat Fischer. U njegova dijela ubrajaju se: Gradska kavana, Sanatorij - današnja Dječja bolnica u Klaićevoj, današnji "Kerempuh", prva robna kuća, rodilište u Petrovoj, tvornica "Arko", današnji "Badel". On je postavio i uredio prostor oko Meštrovićeva "Zdenca života" ispred HNK.

Poznatu kuću sa šest stanova sagradio je Slavko Benedik, koji je također zaslužan i za izgradnju Činovničke kolonije (1911. - 1912.), Srpske banke – danas Poštanske banke, vile Ilić na Paunovcu, vile Marić (danas Muzej arhitekture). Benedik je puno gradio i u Bosni.

Otto Goldsheider je 1920. sagradio sinagogu u

Bjelovaru, kuću Hirsch, tvornicu Moster-Penkala. Izradio je i projekt rekonstrukcije sinagoge i ugradnje orgulja u Zagrebu.

Jedan od šest sinova S. Loevyja, Rudolf Lubinski projektant je Sveučilišne knjižnice, vile Klein – muzej zbirka "Miroslav Krleža" na Gvozdu, poslovne zgrade Schel, triju najamnih kuća u Deželićevu prilazu. Lubinski je sagradio i sarajevski hram koji predstavlja niz rafiniranih citata i samo je naizgled maorski, po mišljenju ing. Lasla.

U to vrijeme djeluje i poznato poduzetništvo i gradnja "Pollak & Bornstein".

Zlatko Neumann, diplomirao u Beču u duhu nove objektivnosti gradi kuću Deutsch, kuću Pordes, vilu Klarić i kuću Rosenberg.

Naš najpoznatiji arhitekt Ernest Weissman bio je angažiran u tijelima UN-a koji su se bavili obnovom

građevnog fonda. Bitna je njegova pomoć u obnovi Skoplja i južnog Jadrana, a projektirao je i bolnicu na Šalati, kuću dr. Krausa u Zagrebu.

Pojavom nacizma zagrebačka židovska zajednica počinje se baviti spašavanjem Židova iz Zagreba i srednje Europe. Neki od članova zajednice uspjeli su preživjeti, kao Z. Neumann koji je pao u zarobljeništvo u

Njemačkoj, ali je dočekao oslobođenje.

Hinko Bauer je zarobljen kao partizan i deportiran je u koncentracijski logor. Uspio je preživjeti. Stjepan Gamboš prebjegao je u Italiju gdje se skrivao. E. Weissman je ostao u New Yorku gdje je bio vrlo aktivan pri UN-u. Slavko Lëvy je preživio skrivajući se u krovu Umjetničkog paviljona.

Oni su napravili zavidnu karijeru i nakon Drugog svjetskog rata. Mnogi drugi nažalost nisu preživjeli.

Na kraju prezentacije ovog velikog i vrijednog materijala ing. Laslo je odgovarajući na pitanja rekao da je židovska crta tog razdoblja bila u prihvaćanju moderniteta, specifičnom govoru koji ne koketira s lokalnim crtama, nego referira s univerzalnim vrijednostima.

Nataša Maksimović Subašić

Kulturno društvo Miroslav Šalom Freiburger početkom veljače organiziralo je u ŽOZ-u predavanje pod nazivom "Zastave Izraela - povijest, ideja, simbolika" koje je održao mr. sc. Željko Heimer.

ZASTAVE IZRAELA – OD POVJESTI, IDEJA I SIMBOLIKE

Najavljujući gosta, predsjednik Kulturnog društva Freiburger, Živko Gruden rekao je da je bio skeptičan dogovarajući tu temu. Sve sumnje su se raspršile kada je informirajući se otkrio da je veksilologija, znanost o zastavama, vrlo aktivna znanost. U svijetu i kod nas održavaju se mnogi skupovi i kongresi, a predsjednik veksilološkog društva u Hrvatskoj je Željko Heimer, satnik informatičke struke. Heimer je u samom vrhu te struke i znanosti u međunarodnim razmjerima, a objavio je mnogo radova na tu temu. Heimerov serijal o izraelskim zastava objavljen je u nizu brojeva Ha-kola.

Heimer smatra da priča o zastavi počinje od Biblije gdje se zastave spominju u Knjizi brojeva u 1. poglavlju kada iz Božjih usta dolazi: "Neka Izraelci logoruju svatko kod svojih zastava...."

Hebrejska riječ za zastavu jest „degel“ koja i u suvremenom hebrejskom ima isto značenje.

Pretpostavka je da su zastave tada izgledale kao likovi koji su se nosili na motkama.

Prve zastave se mogu vidjeti na freski iz sinagoge Dura Europos, Sinaj 244. n. e. Naziv freske je Izlazak iz Egipta i na njoj 12 likova predstavlja 12 plemena, svatko pod svojom zastavom -upravo po Bibliji. Na stanovit način zastave su opisane u Bibliji i u Knjizi izlaska u 3. pjevanju kada Jakov komentira svoje sinove i govori o tom tko će kako proći u povijesti.

Takva simbolika provlači se i kroz europsku tradiciju; zanimljiv je prikaz iz heraldičkog udžbenika iz 1717. godine. Isti simboli se mogu naći i na poštanskim

markama Izraela iz 1955. godine.

Da bi izrazili nacionalnu i vjersku pripadnost, Židovi u početku koriste simbol svijećnjaka -menoru koja simbolizira plamteći grb. On je napravljen po uputama iz Biblije gdje su u Knjizi izlaska dane detaljne upute o tehničarima izrade i izgledu minore. Poznati prikaz minore nalazi se na Titovom slavoluku iz 180. godine. Taj gipsani prikaz je prilikom pljačke odnesen u Kartagu, zatim u Konstantinopol te vraćen u Jeruzalem.

Prve židovske zastave

U I., II. i III. stoljeću javlja se i simbol koji se u to doba upotrebljava samo u ornamentalnim sinagogama i u to vrijeme nema nikakvu židovsku simboliku - to je Davidov štit.

Od 11. do 13. stoljeća kao posljedicu križarskih ratova područje današnjeg Izraela zauzimaju križari; u to doba se rađa heraldika. Nakon križara slijedi vrijeme vladavine Otomanskog carstva, a većina Židova živi u Europi.

U 14. stoljeću dozvoljeno je Židovima da imaju svoju zastavu što je bilo vrlo revolucionarno za to doba. U Pragu tada češki Židovi na svoju zastavu stavljaju Davidov štit. Taj simbol se prenosi u Amsterdam, Italiju i popularizira kroz hebrejsku literaturu. Od tog vremena se taj simbol širi kroz Europu o čemu svjedoči i korištenje pečata s Davidovim štitom u Beču 1656. godine, kao i granični kamen između židovskoga geta i kršćanskog dijela u Pragu.

U 19. stoljeću postaje prihvatljiv i cionističkom pokretu, a 1897. godine se pojavljuje u zaglavljju "Die Welta".

O izvedbi prve izraelske zastave postoje tri priče: po prvoj priči Teodor Herzl, organizator Prvog cionističkog kongresa u Baselu 1897. osmislio je sedam zvijezda. Ta njegova ideja se koristila na znački koja se nosila kao simbol kongresa. Nakon kongresa David Wolffsban predlaže izgled izraelske zastave. Slična zastava se dokumentirano koristi 1885. godine.

Po trećoj priči Moris Harris, delegat na kongresu ispričao je svojoj majci gđi. Leni Harris priču o zastavi i ona je sašila prvu zastavu.

Slične varijacije bijele zastave s plavim prugama i

ŽELJKO HEIMER

Željko Heimer rođen je 23. travnja 1971. godine u Zagrebu. Diplomirao je na Fakultetu elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu 1997. godine; od 1999. godine djelatni je časnik u Oružanim snagama Republike Hrvatske; trenutno u činu satnika informatičke struke. Magisterij znanosti stekao je na FER-u u Zagrebu 2005. godine. Od 2007. godine polaznik je poslijediplomskog doktorskog studija na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu iz područja vojne sociologije, na kojem se osobito koncentrira na pitanja vojnog vizualnog identiteta i zastava iz Domovinskog rata.

Od 1995. godine aktivan je član međunarodne udruge *Flags of the World (FOTW)*; ubrzo i jedan od urednika web stranica udruge te jedno vrijeme i njezin vice-direktor. Objavio je više članaka u raznim europskim veksilološkim časopisima. Sudjeluje na međunarodnim veksilološkim kongresima u Yorku,

2001., Stockholmu, 2003., Buenos Airesu, 2005. i Berlinu 2007. godine. Godine 2005. pripremio je izložbu norveških zastava u Zagrebu i nizu drugih mjesta u Hrvatskoj i Norveškoj. Održava web stranice *The Flags and Arms of the Modern Era (FAME)*, gdje objavljuje rezultate svojih veksiloloških istraživanja, uglavnom o povijesnim i suvremenim zastavama Hrvatske, Slovenije i Bosne i Hercegovine.

Godine 2006. jedan je od inicijatora osnivanja i prvi predsjednik Hrvatskoga grboslovnog i zastavoslovnog društva (HGZD).

Davidovim štitom pojavljuju se početkom 20. stoljeća. Tek se na 18. cionističkom kongresu u Pragu 1933. godine donosi odluka da plavo-bijela zastava bude zastava WZO-a i židovskog naroda.

U doba jačanja nacizma Nirnberški zakoni eksplicitno zabranjuju Židovima upotrebu njemačke zastave i dozvoljavaju korištenje zastave s bijelom i plavom bojom. Tada je preporučeno da Židovi nose znak u obliku Davidove zvijezde.

Židovska brigada u sklopu britanske vojske tijekom Drugog svjetskog rata dobila je pravo da ističe cionističku zastavu. Brigada se prvo borila u Libiji a zatim je prebačena u Italiju. Slična jedinica organizirana je i kod nas na Rabu 1943. godine - poznata kao Židovski bataljun.

Ta zastava je istaknuta na brodovima kojima 1948. Židovi dolaze u Izrael i koristi se po cijelom svijetu.

Tri elementa zastave Države Izrael

Nova država Izrael donosi odluku da se koristi zastava utemeljena na cionističkom kongresu s nekim izmjenama. Državno vijeće 1948. godine raspisuje natječaj za zastavu. Te godine Mordechai Nimtza-bi, vodeći stručnjak za heraldiku izrađuje više prijedloga od kojih su neki korišteni poslije za vojne zastave. U tim prijedlozima očiti je utjecaj britanske heraldike.

Na raspisani drugi natječaj iste godine stiglo je 164 prijedloga – svi se nalaze u Državnom arhivu. Niz pristiglih prijedloga uključuje menoru, niz Davidov štit, niz uključuje sedam zvijezda (po Herzlu) i niz prijedloga je kombiniranje jednog i drugog. Državno vijeće odlučilo se za staru cionističku zastavu i 1949. godine donosi Zakon o zastavi. Istodobno je prihvaćen i grb Države Izraela s menorom s Titova slavoluka.

Tri elementa čine izraelsku zastavu: dvije boje (plava i bijela), pruge talita i Davidov štit.

Boje se spominju prvi put u Franklovoj pjesmi 1864. "Boje Judeje".

Pruge talita u povijesti su najčešće bile crne; nije postojala vjerska obaveza da moraju biti određene boje te su rabini dopuštali korištenje različitih boja. Plava boja je bila propisana na resama (cicit) – izričito je rečeno da jedna resa mora biti plava.

Heimer je pokazao i tzv. pomorske zastave: civilnu, državnu i ratnu koje su bile prihvaćene i korištene prije nego što je državna zastava prihvaćena.

Nataša Maksimović Subašić

Izdavačka kuća „Litteris“ nedavno je objavila novo izdanje Talmuda, s izborom i prijevodom tekstova s hebrejskog i aramejskog jezika.

PONOVO "TALMUD" U HRVATSKOJ

'Talmud' je posljednji put u Hrvatskoj objavljen daleke 1982. godine te su svi primjerci već odavno rasprodani. Teško ih je naći i u antikvarijatima, a samo se još rijetki znalci sjećaju toga starog izdanja riječkog izdavača "Otokar Keršovani".

No, zahvaljujući izdavačkoj kući "Litteris" i uredniku Draženu Katunariću, nedavno smo dobili novo izdanje toga iznimno vrijednog djela s izborom i prijevodom tekstova s hebrejskog i aramejskog jezika, što ga je pred mnogo godina učinio jedan od najvećih poznavatelja judaizma na ovim prostorima, Eugen Werber, koji nažalost više nije među živima.

Talmud je bio i ostao riznica znanja koja potječe iz usmene židovske tradicije i stoljetnih rasprava učenih i mudrih rabina iz kojih i danas možemo učiti o raznim područjima ljudskog života, primjerice o pravu, moralu, etici, odnosima u obitelji i u poslovnom svijetu. I te vrijednosti su nepromjenjive jer im je izvor u najvišem autoritetu, nebeskom, a ne privremenom i zemaljskom.

Upravo zbog svojeg iznimnog značenja Židovi Talmud baš kao i Toru nazivaju 'svetom knjigom'. Važnost Talmuda tim je veća ako se ima na umu i tisućljetna židovska dijaspora te je do danas sačuvana izreka da ono

što čovjek živi pomoću Talmuda da to i zna. Jer kroz stoljeća i tisućljeća mijenjaju se u svijetu tehnologije, ali ljudska priroda zadržava svoje nepromijenjene temeljne značajke u svim okolnostima i podnebljima.

Talmud (hebr. talmūd: učenje, poučavanje) u židovstvu je zbirka zakona, pravnih propisa, religiozne predaje, rasprava zakonoznanaca, njihova tumačenja Tore i drugih tekstova židovske Biblije.

Sadržaj zbirke dijelom se oslanja na usmenu predaju koja se razvijala od babilonskog sužanjstva u 6. stoljeću, no konačni su joj oblik utvrdili pismoznanci od 2 do 6. stoljeća. Talmud se sastoji od dviju glavnih zbirki: Mišne (pravna zbirka, napisana hebrejskim) i Gemare (komentari, napisani aramejskim).

Nastao je u dvjema redakcijama: Palestinski Talmud (Jeruzalemski Talmud) redigiran u palestinskim školama oko 400.; Babilonski Talmud, opširniji i pravno autoritativniji, nastao oko 600. Mišna je podijeljena u šest »redova« (sedarim); njezini traktati u Palestinskom Talmudu imaju 39, a u Babilonskome Talmudu 37 komentara (gemare). Talmudski tekstovi u kojima se razlaže pravna građa i određuju čudoredni i obredni propisi nazivaju se halaha, a tekstovi koji se odnose na povijesna i pripovjedna izvješća hagada. Talmud su u 7. stoljeću pročistili i dorađivali saboreji, a u srednjovjekovnim rukopisima dodavani su komentari Salomona ben Isaaka Rašija i Majmonida.

Naši Jewersi nedavno su objavili novi album, nazvan "Prašina od zlata". Ne sumnjamo da će i taj album, baš kao i prošli, naići na veliko oduševljenje vjerne publike. Mazel tov!

NOVI ALBUM JEWERSA

Jewers – naš poznati klezmer sastav, koji čine četiri mlada akademski obrazovana muzičara, nedavno je objavio svoj drugi album "Prašina od zlata", u izdanju izdavačke kuće Croatia records. Radi se o uglavnom autorskim skladbama violočelista Nevena Šverka. Neke od njih zaživjele su i ranije kao vokalne skladbe u izvedbi hrvatskih estradnih umjetnika, a na ovom su albumu predstavljene u instrumentalnoj izvedbi.

"Prašina od zlata" donosi i tri vokalne suradnje s Lukom Nižetićem, Ivanom Banfić te klapom Nostalgija, što je velik odmak od prijašnjih isključivo instrumentalnih izvedbi Jewersa. Na ovome albumu Jewersi odstupaju i od svog tradicionalnog zvuka – starih židovskih napjeva te se na "Prašini od papira" miješaju zvuci popa, rocka, i r'n'b-a dok klezmer ostaje samo u naznakama.

Glazbu Jewersa nije lako opisati. Svoj stil nazivaju globalni klezmer, a to su američki, balkanski, bliskoistočni i istočno europski klezmer stopljeni zajedno i začinjeni jazzom, romskom glazbom, hrvatskim folklorom, rock i latino ritmovima uz dodatak mnogo improvizacije.

Svoj su prvi album "Jewbox" izdali 2003. godine. Live album snimili su godinu dana poslije u Novom Sadu.

Jewersi, sastav osnovan 2002. godine, jedini je klezmer sastav na ovim područjima. Osim što su predstavili klezmer hrvatskoj publici, kritika ih je prepoznala kao interesantne, inovativne i jedne od kvalitetnijih sastava u Hrvatskoj. Svoju popularnost duguju brojnim nastupima, i to na različitim scenama: od Dubrovačkih ljetnih igara do B. P. Cluba, od uličnih festivala do dvorane Lisinski.

Sastav Jewers sačinjavaju:
Neven Tabaković, klarinet
Neven Šverko violončelo
Ozren Tabaković, udaraljke
Mario Igrec, gitara

Izraelski dokumentarni film "Lady Kul el Arab", redateljice Ibtisam Salih Mara'ne dobio je "Veliki pečat" na 5. međunarodnom festivalu dokumentarnog filma "ZagrebDox", koji je u veljači održan u Zagrebu. Na "ZagrebDoxu" prikazano je oko 150 filmova iz tridesetak zemalja.

"LADY KUL EL ARAB" - POBJEDNIK "ZAGREBDOX-a"

U međunarodnoj konkurenciji "Veliki pečat" osvojio je izraelski dokumentarni film "Lady Kul el Arab" redateljice Ibtisam Salh Mara'ne o prvoj djevojci, pripadnici zajednice Druza, koja je odlučila sudjelovati na izraelskom, a ne arapskom izboru za miss. Prema mišljenju žirija, film "govori na mudar i suptilan način, s predanošću talentiranog i hrabrog filmskog ostvarenja."

"Kad smo odlučivali o glavnoj nagradi nismo mogli izbjeći povijesni i politički kontekst kao i pitanja društvene odgovornosti koja se neminovno i gotovo redovito povezuje s dokumentarnim filmom. U tom smislu, jedan od najvažnijih razloga za dodjelu glavne nagrade filmu Lady Kul el Arab, koji je režirala Palestinka-Izraelka, Ibtisam Salh Mara'na je sljedeći: U trenutačnim geo-političkim okolnostima u kojima bi bilo puno lakše postaviti pitanje 'zašto me onaj drugi mrzi?', autorica postavlja potpuno suprotno pitanje: 'što je to u vezi mene, moje kulture, moje tradicije što može izazvati mržnju drugoga?'. Smatramo da se u filmu Lady Kul el Arab ti razlozi propituju na mudar i suptilan način s predanošću talentiranog i hrabrog filmskog stvaraoča", objasnio je svoju odluku žiri, koji su činili redatelj Bogdan Žižić, redatelj i selektor retrospektive izraelskog suvremenog dokumentarca David Fisher i filmologinja i redateljica Saša Vojković.

Film "Lady Kul el Arab" priča je o djevojci Duah Fares, prvoj pripadnici zajednice Druza u Izraelu koja je sudjelovala u natjecanju - izboru za miss organiziranom za Arapkinje u Izraelu. Duah Fares na tom natjecanju mora, između ostaloga, prošetati i u kupaćem kostimu, a njezini suseljani to ne mogu podnijeti, pa počinju i prijatnje smrću i njoj i njezinoj obitelji. Te prijatnje, kako će se pokazati, nisu nimalo bezazlene.

Na 5. "ZagrebDoxu" u međunarodnoj i regionalnoj konkurenciji prikazano je ukupno 54 filma koji su se borili za nagrade. (prema hrvatskim medijima)

Nedavno preminuli hrvatski slikar i keramičar Ivan Švertasek u svojoj osebujnoj i osobitoj knjizi "Đurđenovac moga djetinjstva" iscrpno piše i o relativno brojnoj židovskoj zajednici Đurđenovca.

Ivan Švertasek: ĐURĐENOVAC MOGA DJETINJSTVA

Postoje razne memoarske i povijesne knjige — one koje počivaju na datumima i provjerenim podacima te slijede kronologiju događaja i one druge, osobne, koje veliku povijest motre vlastitim očima, očima svjedoka. Te su knjige naoko nepotpune, necjelovite jer uvijek zahvaćaju samo dio povijesne zbilje, onaj koji je u autorovim očima bio važan i katkad presudan i koji je uvijek nekako preosoban na prvi pogled, pogotovo za one koji u tome vremenu nisu živjeli ni sudjelovali u događajima.

Stoga je "Đurđenovac moga djetinjstva" Ivana Švertaseka (Đurđenovac 1922. – Zagreb 2009.), nedavno preminulog hrvatskog slikara i keramičara, po mnogočemu različita i vrlo, vrlo osebujna i osobita knjiga. Ona je istodobno i intimna autobiografija usredotočena na ljude koji su bili važni autoru od najranijega djetinjstva pa do odlaska na fakultet, ali i vrlo minuciozna studija doba između Prvoga i Drugoga svjetskog rata, običaja mjesta, načina života — privatnog i javnog. U tim skicoznim crtačkim detaljima, potkrijepljenim brojnim fotografijama, raskriva se slojevit, mnogostruko isprepleten i umrežen život zatvoren unutra, ali i otvoren prema van. Zatvorenost života očitava se mirnim i neopterećenim odvijanjem čitavoga života u mjestu — posla, obiteljskog života, školovanja, društvenog života, međusobnih ženidbi i udaja. Okrenutost prema van je zapravo u otvorenom velikom protoku ljudi koji su dolazili u Đurđenovac i odlazili: majstora, koji su ostajali duže, neke obitelji do danas, pogotovo činovnika i upravljačkoga kadra različitih nacionalnosti i konfesija, za koje se čini da se tu nikad nisu osjećali strancima. Mjesto ih je prihvaćalo, o čemu svjedoče i jezici koji su se tu ravnopravno govorili: njemački, mađarski i hrvatski. Uz autorov glas, ili pomoću njega, kazala bih, čujemo

one davno nestale koji upravo u sjećanjima napućuju ove iste prostore.

U sadržajnome ću opisu knjige početi od navoda Matka Peića, koji je, leteći helikopterom iznad Đurđenovca jednom primijetio da je Đurđenovac kao okovan drvom. Ti drveni okovi, ne metaforički nego stvarni, odredili su, čini mi se, ne samo fizički okvir mjesta nego i čitav mikrokozmos koji se raskriva unutar drvenih ograda

probijenih tek kapijama kroz koje se propuštao uskotračni tvornički vlak i njihovim čuvarima, bokterima, i jedinim stvarnim izlazom na željezničkoj stanici. Drvo je bilo đurđenovačka sudbina — njegov početak i kraj negdašnjeg Đurđenovca koji je zauvijek nestao.

Mjesto je nastalo potkraj 19. stoljeća kao pokusna radionica francuskih kapitalista da se na jednome mjestu izgradi tvornica

sa svim pratećim sadržajima: stanovima za direktore, činovnike i radnike (od vila, činovničkog doma za samce do nekoliko tipova radničkih stanova), da se mjesto fizički ogradi drvenom ogradom i u njemu potpuno organizira život kako bi se radnici što manje iscrpljivali u nepotrebnim svakodnevnim banalnim poslovima i što bolje radili u tvornici. Stoga je tvornica dala radnicima besplatne stanove, a brinula se je za sve: od mijenjanja žarulja u kućama, dostave besplatnih drva pred kuću, osnovnih trgovina i organiziranog odlaska u veću kupnju u Našice, do dječjeg vrtića, pučke i građanske škole, organiziranja slobodnog vremena. Postojale su mesnica i pekarnica, u Konzumu su se kupovale temeljne živežne namirnice, pisači pribor te beskvasni kruh maces prije Pashe. S ulične su strane bile dvije brijačnice, na katu je bila krojačka radnja, a sa stražnje strane postolarska radionica. Mjesto je imalo liječnika, vrlo rano struju iz tvornice te kino.

Željeznička stanica – jedino otvoreno mjesto prema svijetu

Švertasekova sjećanja i knjiga počinju na željezničkoj stanici, tom jedinom stvarno otvorenom mjestu koje je Đurđenovac vezalo sa svijetom, mjestom gdje su se dočekivali i pratili gosti, kamo se svakodnevno šetalo pred vlak kao pred brod da bi se vidjelo tko je došao. Ulazeći u knjigu čitatelj kao da dolazi na đurđenovačku stanicu i ide tim dobro poznatim putem uz građevine koje su ga jednoznačno određivale: od pošte prema ložioni, pred kojom je uvijek bilo mnogo malih lokomotiva kao iz nekog westerna, pored stovarišta trupaca i pilane s desne strane do najstarijih zidanih zgrada — stanova za direktora i upravnu zgradu tvornice. S desne nas strane prati tvornica sa svojim zgradama i stovarištem parketa, frizer placom, što je autora svojim oblicima podsjećao na nebudere u Chicagu, do pijaca — otkuda najuobičajenija šetnica vodi uz školske zgrade prema kinu, dječjem vrtiću i izlazu iz mjesta – kapiji. Gostionica obitelji Meder i punionica sode bile su izvan ograde — i to je bio kraj tog zatvorenog svijeta.

Prvoškolac Ivan Schwertasek u Pučkoj školi, 1928.

Autor fokusira svoju priču oko pojedinih zgrada, tako najčešće naslovljuje i kratka poglavlja, da bi zapravo govorio o njihovim stanarima iz čijih se života raskriva cjelokupni život. Svjedočanstvo je to s jedne strane o visokoj razini življenja i urbanoj građanskoj kulturi svijeta uprave i činovnika, koju otkrivamo u detaljima.

Čitaonica i knjižnica su se nalazile u upravnoj zgradi, u tzv. Kasinu, i u njoj su se mogle naći onodobne europske novine, časopisi i žurnali (Svijet, Kulisa, Koprive, Leipziger Illustrierte, Die Woche), najnovija izdanja

knjiga, ali i najnoviji svjetski stripovi, koji su naročito privlačili autora; o Božiću se jeo, primjerice, kuhani smuđ s topljenim maslacem i kuhanim krumpirom;

domar u Činovničkom domu, g. Zanetović je za Božić ili Veliki petak priređivao bakalar; činovnici su se s obiteljima sastajali u pet sati na čaju i kolačićima; jelovnika s otvaranja dječjeg vrtića 28. 5. 1931., koji je priredio g. Hermann pl. Rosenberg, predsjednik Našičke d.d., ne bi se posramio nijedan europski hotel: bujon, morski raci, smuđ u tartar umaku, guščja jetra u hladetini, obloženi rostbeaf, perad, sir, torte i slatkiši, parfe, voće, crna kava; vrtovi oko kuća, kao i poslije oko Vile, bili su pomno njegovani, s cvjetnim rundelama, ružičnjacima i skupocjenim biljem; o svemu se brinuo vrtlar u baščariji, uz koju je bio i stakleni zimski vrt za tropske biljke (aloe, opuncije, agave), ali i svježe povrće; klupe u parku su bile blistavo bijele; bila su uređena dva teniska igrališta, a među jedanaest tenisača bilo je čak šest žena; mjesto je imalo dva nogometna kluba, vježbalište Sokolanu, pjevačka i tamburaška društva, limenu glazbu, diletantsku dramsku sekciju.

Knjiga razotkriva i oslikava i druge društvene slojeve, ali kao dio zajedničkoga svijeta u kojem se skladno živi. To je svijet koji povremeno ulazi u Đurđenovac sa svojim drukčijim koloritom: lončari iz Feričanaca, torbari iz Dalmacije, koji su imali crvene kape, zvali su ih Dalmatinci i izvikivali su šija, šete, cigani s medvjedom koji pleše, cirkus, ringišpil. Tu je i svijet posluge i sluga koji žive uz svoje poslodavce, ali je drukčiji i po svojim pričama i interesima: okupljali su se uvečer u ljetnoj kuhinji Švertasekovih i pričali priče o Čarugi, poslužitelj Janoš Moržanj je u svojoj sobici kraj ljetne kuhinje svirao cimbal.

Relativno brojna židovska zajednica Đurđenovca

U mjestu je bila relativno brojna židovska zajednica i rabin je povremeno dolazio iz Našica. U ovome ću prikazu opširnije istaknuti upravo taj dio knjige:

Najbolji je prijatelj I. Švertaseka "počam od kolijevke, kroz školsko doba", u đurđenovačkoj osnovnoj i građanskoj školi, potom u prva dva razreda osječke gimnazije pa sve do tragične smrti na Srijemskome frontu bio Petar Štriker, stariji sin inženjera Štrikera. Ostali su članovi obitelji preživjeli rat. Ta je židovska obitelj stanovala neko vrijeme u istoj vili gdje je obitelj Švertasek i dečki su se svakodnevno družili. S mlađim

bratom, Robertom, autor je ostao u vezi sve do njegove smrti prije nekoliko godina. Zajedno su se prisjećali kako je Irma Tavas, prelijepa kiparica (kasnije studentica u klasi Vanje Radauša) izradila gipsani odljev portreta g. Štrikera, koji je ljuta i ljubomorna supruga Greta tresnula o pod i razbila. Prisjećali su se i našičkoga rabina te Erwina Weina, koji živi u New Yorku.

U blizini autorova doma, u obijeljenoj jednokatnici s dva odijeljena stana, stanovale su dvije židovske obitelji, Tobijaš i Weiss. Švertasekovi su bili u boljim odnosima s obitelji Tobijaš jer je otac radio u očevu uredu, a gospođa Vilma bi znala doći gotovo svakodnevno gđi Švertasek prije samoga ručka pogledati što se kuha i tada bi rekla na mađarskom: "I to je dobro. Mi imamo pohane piliće". Uvijek je plela nešto od vune, a najradije je vezla goblene koje bi potom u zlatnim okvirima vješala na zidove uz portret svojega sina Zolia. Djecu je znala vrebati sa svojih drvenih stepenica nudeći im na porculanskom tanjuru još tople mini perece, "dobročudno se smiješeći, ozarena od zadovoljstva što je djecu nahranila svojim slatkišima". O njihovoj sudbini autor ništa nije doznao, ni usmenim istraživanjem ni u arhivima. Zadnji dokument koji mu je znan je pismo što ga je g. Tobijaš pisao njegovu ocu 1941. iz Sanatorija dr. Batoryja u Osijeku. Odnio ih je rat.

Žaka Weissa se autor sjeća s tatinih starih fotografija jer su bili veliki prijatelji u mladosti. Bio je prepoznatljiv, mršav, omanjeg rasta, s obveznim cvikerom na nosu. Zajedno sa suprugom odveden je u Jasenovac, gdje su ih ubili. Poslije rata, 1950-ih, posjetio ih je u Zagrebu sin Žaka Weissa, koji se s autorovim tatom došao oprostiti prije puta u Izrael. Bio je u Osijeku kad su roditelje odveli i jedini je preživio rat.

Ta je kuća danas srušena i tek su ove tople bilješke jedino svjedočenje o postojanju i životu tih dviju židovskih obitelji.

Aladar Leimdörfer, glavni direktor svih tvornica i ureda "Našičke d.d." i đurđenovački gradonačelnik, stanovao je sa suprugom i trojicom sinova te bakom Annom Bryk u tada najvećoj vili. Uz vilu se protezala jednokatnica u čijem su prizemlju bile šupe i staje, a na katu je stanovala posluha. Gospođa Ella je bila iz obitelji Bryk pa je često dolazio njezin brat Felix Bryk, koji je bio antropolog i entomolog, istraživao je Afriku, napisao knjigu o seksualnom životu afričkih domorodaca i donio zbirku čudesnih tropskih leptira, šljem i mrežicu za lov na leptire koja je bila ukras direktorske kuće, ali je poput najljepšeg dragulja fascinirala malog I. Švertaseka

(Hansija). Felix Bryk je studirao i slikarstvo u Firenzi i nekoliko je njegovih slika visjelo u blagovaonici Leimdörferovih. Njegova je kći Ruth, koja je dolazila u posjet baki u Đurđenovac, poslije postala poznata finska kiparica i supruga znamenitog finskog dizajnera Tapia Virkkale. Direktor Leimdörfer je umro 1936., a gospođa se s djecom preselila u Zagreb. Sinovi Gusti i najmlađi Franci su 1942. ubijeni u Jasenovcu, a gospođu Ellu i sina Hansa je dr. Roić pravodobno odveo na Mirogoj, tamo s njima proveo noć i tako ih spasio.

Iskret državnom željeznicom u Čakovcu, 1936. Ja u ruči držim aparat "Baby-box" pokraj mene Đurđ Kriš. Snimio nas je Peter Straer.

Knjiga nije sentimentalno putovanje u mitsku prošlost koja je to ljepša što je dalja ili što smo stariji pa sjećanje neminovno izglađuje životne grubosti i za ono staro rabi drukčija mjerila. Ona je nadasve topla, ljudska, djetinje iskrena, i sjetna, i tužna, ali nimalo patetična. Ona ostavlja svakom čitatelju mnogo prostora za osobno uranjanje u vlastito djetinjstvo.

Za istraživanja podataka za ovu knjigu I. Švertasek je usporedno pokušao saznati imena i prezimena svih Židova koji su živjeli u Đurđenovcu. Želio je da se negdje u Đurđenovcu postavi ploča s njihovim imenima, godinama rođenja i smrti (ako su znane) kako bi njihov boravak u mjestu ostao ipak obilježen. Govorio je o tome i za predstavljanja ove knjige u prostorijama Židovske općine u Zagrebu u lipnju 2008. godine. Nadam se da popis postoji u njegovoj ostavštini jer, na žalost, nije do kraja uspio ostvariti svoju plemenitu nakanu.

Ljiljana Marks

Članovi naših obitelji koji već dugo nisu s nama i dalje nastavljaju živjeti u našim mislima i sjećanjima. Dr. Rene Weisz-Maleček s čitateljima Ha-kola odlučila je podijeliti sjećanje na svoje djedove, koji su ostavili trag ne samo u svojoj obitelji već i u zajednici u kojoj su djelovali. Dr. Weisz-Maleček dala nam je i neprocijenjive stare dokumente, fotografije, napise iz novina, koji su nevjerojatnim čudom „preživjeli“ užase Drugog svjetskog rata.

MOJI DJEDOVI

Što više starim, to mi češće padaju na pamet pojedini događaji i crtice iz ranog djetinjstva. Tako se sjećam osoba, posebno iz obitelji, kojih već davno nema među živima. Osjećam potrebu da neke svoje uspomene podijelim s prijateljima, ali i s mladim generacijama. Želim da prema sjećanjima, predaji, dokumentima i fotografijama pišem o svoja dva djeda, koji su svaki na svoj način ostavili (osim genetskog) trag i osjećaj lijepog i dobrog u mom sjećanju..

DR. DRAGUTIN (KARL) WEISZ - OPAPA WEISZ

Moj opapa Drago Weisz rođen je 1867. godine u mjestu Egbel, nedaleko od današnje mađarsko-češke granice, u tadašnjoj Austrougarskoj. Otac Jona (Janoš) bio je trgovac, a majka Rosi rođena Feilbogen (čiji je stric bio veliki rabin Moravske) domaćica. Osim što je bila domaćica, majka moga djeda bila je poznata kao seoski "liječnik". Navodno je bila dobar dijagnostičar, a pomagala je ljudima domaćim lijekovima. Djed je imao jednog brata i dvije sestre. Već kao dijete s četiri godine počeo je ići u heder, pa je tako najprije naučio pisati i čitati hebrejska slova. Budući da je bio jako dobar učenik, otac ga je poslao na školovanje u Beč, gdje je 1885. godine maturirao na gimnaziji. Nakon toga se je upisao na medicinski fakultet u Beču i diplomirao 1892. godine. Godine 1895. oženio se Augustom, rođenom Tauber, iz mjesta Odra kraj Olomouca.

Nakon toga dolazi u Dugu Resu, gdje radi kraće vrijeme a 1896. dolazi u Križevce, gdje ostaje čitav život. Imao je dva sina - starijeg Zlatka, rođenog 1896. i mlađeg Đuru (mog oca) rođenog 1899. godine.

Djed radi u općoj praksi. Šef mu je bio dr. Gundrum, od kojega je mnogo naučio. Kako je ovaj mnogo putovao, praktični dio posla i organizacija zdravstva u gradu bili su djedov posao. On je bio pristaša obiteljske medicine. Tako je s vremenom upoznao cijele obitelji u Križevcima, znao njihove socijalne i materijalne prilike, bolesti koje su eventualno bile nasljedne u nekoj obitelji i općenito

obiteljsku situaciju. Zato se bavio ne samo liječenjem bolesnih od porođaja do smrti, nego su ljudi dolazili k njemu po savjet kad su imali obiteljskih problema. Znao je prići ljudima, steći njihovo povjerenje, i ljudi su ga prihvatili, osjetivši njegovu dobrotu i želju da im pomogne.

organizirao je u Križevcima vojnu bolnicu za liječenje i rehabilitaciju ranjenika, bio njihov liječnik, za što je primio i odličje.

Poslije je vršio dužnost Gradskog višeg zdravstvenog savjetnika ("gradskog fizika") i neumorno radio do starosti, odnosno dok se i sam nije razbolio. Budući da u njegovo vrijeme nije bilo specijalističke službe, radio je sve zahvate u svojoj ordinaciji. Od kirurških zahvata obrađivao je kostolome, obrade rana, a navodno je nekoliko puta, kada je bilo jako hitno, uspješno operirao slijepo crijevo. Vodio je porode, bio psihijatar i psiholog. Bio je izvrstan dijagnostičar, a ljudi su ga - prvenstveno zbog njegove požrtvornosti radu - jako cijenili. Pacijenti su mu dolazili po danu i po noći, a često je satima putovao seljačkim kolima u zabita sela, bez obzira na vremenske uvjete, ljeti i zimi - kako bi pomogao bolesnicima.

Koliko su ga njegovi sugrađani cijenili, dobro se vidi i po događaju kada se on razbolio od upale pluća, koja

Bio je liječnik sirotinje, kojima za liječenje nije naplaćivao. Čak je bilo poznato da je roditeljima, koje su bile jako siromašne, ostavljao novac. No bio je i liječnik mjesnih velikaša (obitelji Kiepach), grkokatoličkog biskupa, židovske zajednice, građana, seljaka i radnika. Za vrijeme

Prvog svjetskog rata

je u to vrijeme bila smrtonosna bolest. Kolega liječnik izjavio je da ga samo Bog može spasiti. Tada su se za njegovo ozdravljenje održavale mise i bogoslužja u katoličkoj i pravoslavnoj crkvi te u židovskom hramu. Baka se zavjetovala da će striktno održavati sve vjerske propise i običaje, i do smrti održala svoj zavjet - jer deda je ozdravio!

Opapa je mnogo čitao najnoviju stručnu literaturu i uvijek je bio u tijeku novih saznanja iz struke. Na žalost nije imao vremena, a očito ni volje, da publicira što god iz svoje bogate kazuistike. Iako je prihvaćao nova znanstvena otkrića, bio je religiozan i rado išao u "templ" kad je to zbog drugih obaveza mogao. Osim toga, čitao je klasike, bio je dobro informiran o političkim i socijalnim zbivanjima i previranjima u svijetu. Čitao je i judaistiku. Bio je pokretač i član svih humanitarnih akcija i društava u gradu i davao novac u dobrotvorne svrhe. Bio je u mnogim kulturnim i dobrotvornim odborima židovske zajednice, u kojima je aktivno surađivao i pomagao

O velikom ugledu što ga je dr. Dragutin Weisz uživao u Križevcima svjedoči i tekst o njegovom sprovodu objavljen u „Jutarnjem listu“ na trećoj stranici lista, 1. srpnja 1940. godine.

SPROVOD UGLEDNOG KRIŽEVAČKOG LIJEČNIKA

KRIŽEVCI – Uz veliko učešće križevačkog gradjanstva sahranjen je danas na skupnom groblju križevački liječnik dr. Dragutin Weisz, koji je bio umirovljeni gradski viši zdravstveni savjetnik. Dr. Weisz je umro jučer u starosti od 74 godine. Veliko mnoštvo gradjana ne samo iz grada nego takodjer i okolice došlo je na njegov sprovod, kako bi mu i time pokazali svoju zahvalnost, za sva dobra djela koja je vrli pokojnik učinio za svojega života. Rijetko je koji liječnik takovom ljubavi i nesebičnosti pomagao ljudima kao što je to činio pokojni dr. Weisz. Bio najveći siromak ili baš i ciganin, mogao je u svako vrijeme pokucati na njegova vrata i zatražiti pomoć, a dobri liječnik je to bez daljnega učinio i ne pitajući za honorar, pa je i dobio naziv, da je on liječnik sirotinje. U zadnje vrijeme, makar već izmučen i bolestan, takodjer je zdušno vršio svoje zvanje, dok su mu god sile dopuštale. U javnom životu grada Križevaca pokojni dr. Weisz je takodjer sudjelovao, pa je bio član Hrvatske čitaonice, Dobrovoljnog vatrogasnog i mnogih drugih društava, čije mu je članstvo takodjer u velikom broju došlo na sprovod.

svojim iskustvom i priložima. Bio je također jedan od trojice osnivača cionističkog pokreta u Križevcima.

Kao obiteljski čovjek bio je neizmerno dobar i blag prema ženi, sinovima, snahama i unucima. Iako je bio prekomjerno zaposlen u struci, obitelj je bila na prvom mjestu. Sjećam se kako je držao Seder-večeru za čitavu širu obitelj, a ja sam imala čast govoriti "maništano". Bila sam mu jedino unuča i bila mi je velika sreća i ponos kada sam sjela djedu u krilo. Tada se on potpuno posvetio meni, mojim pitanjima, na koja je rado i strpljivo odgovarao. Ljudi su govorili da je bio nepristran, ali je imao i jednu "slabu točku", a to je bila pohvala ili kompliment na moj račun. Prema svojim sinovima navodno je u odgoju bio vrlo strog. Ja sam bila njegova "Biba" i velika maza.

Deda je imao mnogo smisla za novo i napredno. Tako je bio jedan od prvih vlasnika radioaparata (sa slušalicama). Volio je i životinje - njegov crni mačak Miško bio je kraj dede, čim bi on sjeo, bilo da je slušao radio ili čitao.

Život mu je mnogo olakšavala baka, koja ga je jako voljela i koja je čitav svoj život posvetila njemu i obitelji i bila stup doma. Budući da smo stanovali u kući preko puta, provodila sam mnogo vremena kod bake i djeda. U njihovoj kući imala sam uzor sredenog građanskog obiteljskog života, punog razumijevanja, prijateljstva, ljubavi i običaja civiliziranog srednjoeuropskog židovstva onog vremena.

Djedov 70-ti rođendan, 1. svibnja 1937. godine, bila je velika fešta, a čestitati mu je došao "cijeli grad". Kada je umro 1940. godine bio je to ogroman sprovod; kakav je jedino još imao i biskup. Ljudi su nosili vijence s natpisom "Ocu sirotinje": Za života nije stekao nikakva materijalna dobra, ali je zato bio moralna vertikala. Za svakoga je pronašao vremena, strpljenja i lijepu riječ. Bio

je dobar liječnik, dobar čovjek i dobar Židov. Sjećanje na njega ispunjava me ponosom.

VILKO (VILIM) SCHWARZ - OPAPA VILKO

Moj djed Vilko Schwarz rodio se 1871. godine u Zagrebu. Otac Leopold bio je trgovac, a majka Rosi domaćica. Imao je tri brata (Alberta, Miroslava i Karla) i tri sestre, poznate zagrebačke ljepotice (Adelu udanu Rosenberg, Klementinu udanu Berger i Karolinu udanu Sussman). Pripadali su velikoj zagrebačkoj obitelji Schwarz, koja je dala mnoge poznate ličnosti iz zagrebačkog kulturnog, znanstvenog i gospodarskog života te istaknute članove židovske zajednice.

Vilko se nakon završene srednje škole zaposlio u Zagrebu. Ne znam gdje i u kojoj struci - vjerojatno nešto u vezi s knjigama. Oko 1900. kupio je knjižaru i tiskaru "Gustav Neuberg" u Križevcima i pod tim imenom djelovao je u svom radu. U Križevcima se i nastanio i 1904. godine oženio se Olgom rođenom Katz (rođena 1885. godine u Križevcima). Moja baka Olga, iako mnogo mlađa od

svog supruga, bila je energična žena, koja je osim vođenja kućanstva često pomagala dedi u "dućanu", kako smo zvali knjižaru.

Djed Vilko bavio se prvenstveno izdavaštvom i recenzijama. Tako je tiskao udžbenike za Visoko gospodarsko učilište u Križevcima (preteča agronomskog fakulteta, poslije u Zagrebu). To su bili uglavnom prvi udžbenici na hrvatskom jeziku, što originalni, što prijevodi. Ti su se udžbenici koristili i nakon Drugog svjetskog rata. Izdavao je povijesne publikacije, molitvenike, beletristiku, pjesmarice itd. Među inima inicirao je i skupio materijal i izdao prve "Križevačke statute". Bavio se tiskanjem prigodnih plakata za obljetnice i priredbe (u više boja), razglednica Križevaca i okolice, pozivnica, posjetnica, raznih prigodnih i tjednih časopisa, koje je djelomice i uređivao. Poticao je mlade književnike i svoje autore na pisanje te ih pomagao savjetima, ali i materijalno. Uveo je svoju posudbenu biblioteku, koja je imala veliki fond knjiga i bila tražena. Prevodio je knjige s njemačkog, kojim je perfektno vladao. Bio je vrlo temeljit i ozbiljan u svom radu, a svaki slobodan trenutak posvetio je čitanju novih knjiga i

uvođenju novih tehnika u tiskarstvu. U knjižari je radila prodavačica, a u tiskari stručni radnici, s kojima je deda održavao vrlo korektan i prijateljski odnos.

Deda je bio blag obiteljski čovjek, a za disciplinu je bila "zadužena" baka, kojoj nekada nije bilo lako, jer imali su troje djece. Najstarija je bila Adela (rođena 1906. godine) - moja majka, zatim Zvonimir (1909.) i Vladimir (1913.). Rasli su u kulturnoj građanskoj sredini i bili odgajani u židovskom duhu. Deda je svoje "dečke" koji su bili jako živahni nagovarao na ozbiljan rad i učenje te se brinuo o njihovoj naobrazbi. Moja mama bila je po prirodi ambiciozna, voljela je učiti, no "dečki" su tada imali prednost za fakultetsko obrazovanje.

Sjećam se kako mi je opapa Vilko rado pokazivao knjige, davao slikovnice (svaki put s nekim poučnim sadržajem). Vodio me je u tiskaru, koja je jako impresionirala strojevima i njihovim radom. Znao se u razgovoru spustiti na moj dječji nivo, pa smo se jako dobro slagali. Na žalost bila sam puno premala da bi od njega mogla naučiti nešto iz njegova velikog fonda znanja i iskustva. Smrt moje bake, 1936. godine, teško ga je pogodila. Deda je umro tri godine poslije, 1939. godine, ali je prije toga dvije godine bolovao od neizlječive maligne bolesti, pa su me rijetko vodili kod njega. Unatoč tomu vodio je brigu da dobijem najbolji i najljepši školski pribor (koji se također prodavao u knjižari) i ponosio se svakim mojim uspjehom u školi.

Deda je bio aktivan član židovske općine, član odbora kulturnih društava i odbora Hevre Kadiše. Zapažen je i kao član kulturnih društava grada Križevaca, školskih odbora i dobrovoljnih društava.

Napominjem ponovo da na žalost nemam dovoljno podataka o njegovu radu i djelovanju, koje neće biti dostatno evaluirano, jer sam bila dijete kada je umro, a za moju majku, koja ga je njegovala u bolesti, pitanja o

njemu bila su bolna. Osim toga, stanovali smo za ono vrijeme daleko, tako da sam s djedom i bakom Schwarz provela mnogo manje vremena od onoga s očevom obitelji. Ipak se s toplim osjećajem ljubavi i zahvalnosti sjećam svog djeda - opape Vilka i posvećujem mu ovih nekoliko redaka.

Dr. Dragutin Weisz bio je i jedan od osnivača „Cionističkog kluba“ u Križevcima, davne 1907. godine. O 25. godišnjici cionističkog rada, godine 1932. veliki tekst objavljen je u listu „Židov“ (19. veljače 1932., godište XVI, br. 7, strana 4). Tekst prenosimo u cjelosti.

DVADESETPET GODINA CIONISTIČKOG RADA U KRIŽEVcima

OKO JEDNOG NEPROSLAVLJENOG JUBILEJA

Mjerećim apsolutnim mjerama nije, doduše, velika stvar ako se u nekom malom mjestu slavi 25 godišnjica cionističkog rada, ali relativno znači 25 godina cionističkog rada u nekoj zajednici besprekidnu borbu za oživotvorenje ideala konstruktivnog židovstva.

S te tačke gledišta moramo da zabilježimo taj jubilej, jer su Križevci od prvih početaka sudjelovali u našem radu i jer su uvijek savjesno ispunjavali svoje dužnosti prema pokretu.

1907. godine, dakle godinu dana nakon izlaska „Židovske smotre“ osnovan je ovdje „Cionistički klub“ i to 23. februara. Zadatak mu je bio da okupi čitavu općinu u vidu rada za Cion. Osnivači toga kluba bili su Karlo Rosenthal, dr. Dragutin Weisz, Ljudevit Strausz i Dragutin Pscherhof. Iz današnje „historiske perspektive“ mora se priznati da su oni vrlo teško mogli da uspijevaju u ono vrijeme u općini koja je, većinom, po svome sastavu bila protucionistička. Prvi cionistički sastanak u mjesto otvorio je dr. Dragutin Weisz, danas gradski fizik u Križevcima, jedan od najstarijih cionista u mjestu, a bio je vodjom toga kluba sve do ostvarenja njegova programa.

Cioniste grada Križevci sjećaju se sa zahvalnošću svijlu prvoboraca koji su prokrčili prvu brazdu na neizoranom tlu cionističkog rada, jer u cionističkome radu treba da postoji kontinuitet razvitka. Tako je za pravilnu cionističku ocjenu prošlih događaja i ljudi koju su u njima sudjelovali, potrebno da uočimo njihov današnji rad i povezanost s pokretom.

Valja spomenuti, da su se prvi cioniste u mjestu velikom žestinom borili protiv „asimilanata“ u

općini i u toj su borbi iznijeli pobjedu. Danas tih „asimilanata“ u općini nema, ali većina cionista koja se nekada protiv njih borila stoje s njima na istoj liniji i isto tako pasivno promatraju sve što je cionističko ili židovski pozitivno.

Međutim je zasluga C.K. što je došlo 1913. god. do osnutka „Bne Jisraela“ a time i ujedinjenja većine općinara u radu za Cion. Glavni posao oko toga osnutka izvršio je ing. Vilim Hirschl, koji je, vrativši se iz Bar Giore, poginuo na ratištu 1915. god. On je prvi održao u mjestu cionističko predavanje i to o temi „Asimilacija i cionizam“. U tom predavanju kategorički ističe da imade samo jedan put za židovstvo, a taj je cionistički. Predobio je većinu općine za pokret. Iza rata zasadiše mu Židovi grada Križevci maslinov gaj u Erecu pokazavši time da znadu dolično cijeniti ono što im je on dao.

Tako je rad u mjestu od 1907. god. stalno napredovao. lako malena zajednica, ona je uvijek izvršavala svoje dužnosti prema pokretu. Tako je važno spomenuti, da je 1908. god. skupljena prva svota za Kkl: Prvi povjerenik bio je pokojni Karlo Rosenthal koji je iza rata preminuo u Petrinji. Njega se cioniste grada Križevci sa zahvalnošću sjećaju kao pionira pokreta u svom mjestu.

Od 1911. god. kada se grad Križevci prvi puta pojavio u iskazu gradova koju su prinosili za Kkl pa do danas, uvijek je bio postignut a i vidno nadmašen kontigent; nikada nije skupljeno ispod njega. God. 1913. Križevci sa 340.60 K dolaze na peto mjesto svih gradova južno-slavenskih zemalja.

Za ovaj uspjeh Kkl-a najviše imade zasluga gdja Zora Hirschberger koja je bila povjerenica Kkl-a od 1910-1922, pa je svojim sistematskim i savjesnim radom utrla put za rad u budućnosti. Inače je ona takodjer jedna od najprobanijih cionistkinja u uopće u našim krajevima. Ona je bila i pokretna sila „Bne Jisraela“, pa je kasnije izabrana za časnim članom tog društva.

Danas, nakon 25 godina osnutka prvog cionističkog društva u Križevcima, cioniste grada Križevci sjećaju se puni poštovanjem onih koji su prije 25 godina pronijeli prvi ime Ciona u ovoj sredini. Ali sjećanje ne smije da bude sentimentalno sjećanje na „stare lijepe dane“, nego mora da poveže u jednu cjelinu one koji su prije radili i današnje cioniste.

Današnja općina u Križevcima nesrazmjerno je manja od one pred i neposredno iza rata. Ali i tamo gdje ima i jedan Židov može da bije cionističko

srce. Problem je danas jednak kao i onaj prije 25 godina: *Thiat halevavot* – osvajanje srdaca koja će da biju ritmom živog židovstva i koja će s njime osjetiti puno povezanost. „Borbena asimilacija“ od nekada pretvorila se danas u „potmulu asimilaciju“ i komotnost židovskog življenja. A kao što smo nekada izvršili pobjedu nad prvom, tako treba danas da izvršimo pobjedu nad drugom koja čak počinje da razara cionističke redove.

Ako nismo zvanično i uz velike priredbe proslavili ovaj jubilej, onda treba da svi oni koji iako stoje u vezi s dvadesetpetogodišnjim djelovanjem cionističkog pokreta u našem mjestu, proslave svaki za sebe taj jubilej i da održe svoj „din hanefeš“ – sud duša. Treba da prosude svoj rad u tih 25 godina i da se upitaju da li su uvijek zdušno izvršavali dužnosti koje je pokret na njih stavljao. A ako uvide da nisu sada dosljedni onim riječima, koje su nekada izricali, onda im je cionistička dužnost da to u budućnosti poprave. To će biti najdostojnija proslava ovoga

jubileja. A cionistički – najpozitivnija.

Mi, međutim, možemo nakon četvrtstoljetnog cionističkog rada u Križevcima konstatirati ovo: da je u ovoj sredini stvoreno nešto pozitivno židovsko samo onda, ako je to proisteklo iz cionističke inicijative. Tako su samo i jedino oni ljudi u toku tih 25 godina nešto pozitivno židovski stvorili, koji su bili prodahnuti cionističkim postulatima i koji su te postulate stavljali nad sve ostale.

Sve u svemu, pomakli smo se ipak naprijed. Cionizam ne smije na svom putu da pozna zapreke, i on prelazi preko svih onih koji mu se na putu suprotstavljaju bilo iz ličnih razloga bilo iz nerazumijevanja naše historijske zadaće. Znade se: teškoća imade mnogo. Danas više nego ikada. Ali mi ipak idemo prema cilju! To je pouka koju su križevački cionisti naučili u ovih dvadesetpet godina.

A.D.

Renee Weisz- Maleček

Dopisnica Ha-kola iz Londona, Vesna Domany-Hardy donosi nam utiske s već tradicionalnog Tjedna židovske knjige u Londonu. Posebno ju je impresioniralo izraelski pisac Amos Oz.

AMOS OZ – O IZRAELU, KNJIŽEVNOSTI, MIRU I BLISKOM ISTOKU

Tjedan židovske knjige u Londonu kao i svake godine ponovio je intenzitet susreta s autorima različitih žanrova knjiga objavljenih tijekom 2008. godine. Predstavljani publici, uvijek u razgovoru s nekom poznatijom ličnosti, svoja nedavno publicirana djela promovirali su mnogi poznati i manje poznati autori memoara, biografija, kuharica, dječjih knjiga, raznih otkrića i razmišljanja na područjima filozofije, ekonomije, političkih znanosti, religije, jezika, likovnih umjetnosti, poezije i književnosti. Uz promocije/ razgovore, kreativne radionice, seminare, poslijepodnevna prikazivanja dokumentarnih filmova, razgledavanje štandova i čekanja u redu za kavu u jedinom baru sajma potrebno je zaista sedam dana da bi se razgledalo

ovakvo bogatstvo proizvoda intelekta i knjiške djelatnosti.

Tjedan je započeo s dvije sukcesivne večeri razgovora s danas sigurno najpoznatijim izraelskim piscem Amosom Ozom. Čak je i za londonsku publiku njegov nastup bio veliki događaj jer su za obje večeri ulaznice razgrabljene mjesecima unaprijed. I zaista Amos Oz nije razočarao. Premda mu je već sedamdeseta, on je izrazito naočit čovjek prodornih plavih očiju, godine izgleda da ga ne diraju, može se zaključiti da ga konzervira suha klima i dnevne obavezne šetnje po pustinji u blizini njegova doma, kojima je privržen i za koju kaže da ga smiruje i osvježavaju. Na engleskom se izražava savršeno u već formiranim pasusima ostavljajući dojam kao da čita

odlomke iz Biblije.

Prvu večer, u prepunoj velikoj dvorani Royal National Hotela s više od pet stotina mjesta, Oz je razgovarao s novinarom lista The Guardian, Johnatanom Friedmanom. Kao otavrajući potez Oz je odmah izrazio svoju srdžbu prema izraelskoj vladi zbog neumjerenog napada na Gazu. Po njegovu mišljenju napad je trebalo ograničiti na 48 sati jer je okrutnost dugotrajnog napada rezultirala neopravdanim gubicima velikog broja nedužnih života i besmislenim razaranjem.

Oz ipak nije samo kritičar već je istinski odan ideji Izraela, zemlji u kojoj je rođen, čijih ideala i razvoja je sudionik od samog početka. Zbog toga upozorava kritičare Izraela da se moraju solidarizirati sa židovskom državom premda je osuđivanje ovakve politike legitimno. Vođen pitanjima svog sugovornika izrazio je stajalište čovjeka duboko angažiranog u dugogodišnjoj borbi za miroljubivo rješenje palestinsko izraelskog problema blisko upoznat sa svom njegovom težinom i komplikacijama.

Ovdje je u kratkim crtama izneseno njegovo izlaganje iza kojeg je uslijedila zagrijana diskusija, doduše suviše kratka da bi mu postavili pitanje svi oni koji su to željeli. I dok su mnogi bili oduševljeni njegovim izlaganjem, naravno da je bilo dosta nezadovoljnih koji bilo kakvo kritiziranje Izraela ili politike izraelske vlade vide kao izdaju i svetogrđe.

Rješenje izraelsko-palestinskog problema u stvaranju dviju država

Tokom godina Oz je razvio svoju teoriju koju ponavlja, kaže, kao refren. Međutim taj refren je naprosto analiza korijena problema na Bliskom istoku koje on objašnjava kao sukob dvaju prava. Palestinci su u Palestini jer nemaju drugo mjesto na svijetu kamo bi mogli otići. Izraelski Židovi su u Palestini iz istog razloga, jer nemaju drugo mjesto na zemlji. Uslijed ova dva osnovna prava moglo bi postojati savršeno razumijevanje, nažalost ona znače strašnu tragediju. To je razlog zbog kojeg Oz čvrsto vjeruje da se rješenje može naći samo stvaranjem dviju odvojenih država. Ustupiti dio zemlje za trajni mir glavna je parola mirovnog foruma 'Peace Now' (Mir sada) kojeg je Oz jedan od utemeljitelja još 1978. godine. Danas se taj forum čuje manje, ali je parolu 'Mir za zemlju' prihvatila Ozova lijeva stranka 'Meretz'. Premda nas podsjeća da su socijalisti osnovali Izrael, Oz drži da njegova vlastita pozicija nikad nije bila u skladu s krajnjom

ljevicom. Za razliku od njih on opravdava ofenzivu na Gazu, ali ne i njezino trajanje. Tu se razilazi sa starim prijateljima iz Mirovnog foruma, recimo s Grossmanom, odbijajući komentare da se za rat ne može kriviti Hamas jer to znači zanemariti ekonomsku blokadu i opsadu Gaze i ulogu židovskih naselja na Zapadnoj obali izgrađenih nakon povlačenja iz Gaze 2005. godine. Premda odbija ovakvu kritiku

osuđuje izgradnju naselja na Zapadnoj obali kao pogrešnu i strašnu stvar i insistira da se Izrael mora povući iz tih naselja i vratiti se u granice prije rata 1967. godine. Vjeruje da je svaka, pa čak i neizbježna okupacija tih teritorija korumpirana. Još 1994. godine naseljenike na Zapadnoj obali prozvao je 'Hezbollahi s jarmulkom', zbog čega su ga proglasili izdajnikom i prijetili mu smrću.

Razočaran laburističkom strankom istovremeno dok ga izraelska desnica napada, Oz nikad nije prestao biti oštrica savjesti Izraela i izraelske vlade. Vjeruje da je preduvjet za mir osnivanje jedinstvene palestinske države na palestinskom tlu. Tu državu vidi na Zapadnoj obali spojenu s Gazom ili koridorom ili podzemnim tunelom, pod uvjetom da se taj dio zemlje potpuno očisti od svih izraelskih naselja.

No s druge strane neki mu palestinski intelektualci zamjeraju da Palestince vidi kao problem kojega se Izrael što skorije mora osloboditi. Njima je smiješan Ozov prijedlog da bi sve Palestince trebalo strpati u prostor Zapadne obale i Gaze, drže da ih on smatra starim namještajem kojeg se mora nekamo skloniti. Na njihovu kritiku Oz odgovara hipotezom, da se sve palestinske izbjeglice smjesti na teritorij Zapadne obale i Gaze palestinska država bila bi manje napućena od Belgije.

Uvjeren je da bi svi izraelski Palestinci koji ostanu u Izraelu morali imati jednaka građanska prava koja sada nemaju. S druge strane onima koji su otišli ne bi dozvolio povratak u Izrael jer bi u tom slučaju nastale dvije palestinske države, a Židovi bi svoju izgubili. Oz nije protiv zida, ali je protiv mjesta na kojem je podignut, usred palestinske zemlje. Misli da bi ga se mora podići

na graničnoj liniji Izraela kakva je bila do 1967. godine.

Pacifist koji smatra da je agresija veće zlo od rata

U Britaniji Amos Oz uživa poštovanje i popularnost, sve su njegove knjige prevedene, a ovdašnji ga mirovni aktivisti smatraju izričito hrabrim. Njegovi čitatelji pamte da je oduvijek gledao u suštinu problema kao recimo kada je neposredno iza rata 1967. godine objavio priču 'Nomad i vipera' na temu načina oblikovanja mentaliteta stanovnika kibuca. U priči se ljudi odlučuju za linč grupe nomada osumnjičenih za krađu, koju nisu počinili. Oz je tu istražio kako se u percepciji kibucnika od početka dehumaniziralo Arape. Kritičari drže da mu je roman iz 1968. godine 'Moj Michael' najrevolucionarnije djelo. Glavna junakinja romana poludi zbog neobjašnjene nestanka dvojice mladića iz Jeruzalema, nakon osnivanja izraelske države. Oz je u tom romanu obradio temu djelovanja cionizma na način razmišljanja Izraelaca jer na tako formirani mentalitet nije u stanju prihvatiti ideju da su zločini vršeni i u ime izraelske države. Ljudi su isključivo zaokupljeni vlastitom dilemom, što to znači biti Izraelac. Za Oza problem i leži u tome što su Izraelci zaokupljeni jedino svojom dilemom zbog čega je šteta nanesa izraelskoj duši, radije nego Palestincima kao narodu.

Sam je bio sudionik dva rata - 1967. i 1974. godine - a iz oba je ponio iskonsku mržnju protiv svakog rata, ali se ne stidi svog sudjelovanja u njima. Za sebe ne misli da je pacifist ali ne u europskom smislu koji okreće drugi obraz i drži da je rat najgore zlo na svijetu. Za Oza agresija je još veće zlo koje se jedino može odbiti silom.

Kao i mnogi Izraelci plaši se za egzistenciju Izraela premda optimistički misli da je tamo sve moguće. Nitko nije mogao predvidjeti da će godine 1977. dolazak egipatskog predsjednika Sadata dovesti do dugoročnog, iako nesretnog, mira s Egiptom. Obrati dolaze brzo i neočekivano kao što su bila sklopljena primirja s Egiptom, Jordanom ili činjenicu da su se ipak Rabin i Arafat rukovali.

AMOS OZ – ZALJUBLJENIK U HEBREJSKI JEZIK

Drugu večer Amos Oz je razgovarao sa svojim engleskim prevoditeljem Nicholasom de Langeom o hebrejskom jeziku, prevodenju i o njegovoj najnovijoj knjizi 'Rhyming Life and Death'. Priorodno se razgovor poveo o razlikama i problemima prevodenja s hebrejskog

na engleski, konceptualno dvaju tako različitih jezika.

Mnogo se izgubi u prijevodu jer Oz misli da je prijevod isto kao kad se svira na klaviru koncert pisan za violinu. Svojim prevoditeljima, a njegove su knjige prevedene na 37 jezika, uvijek poručuje da budu nevjerni da bi mu ostali odani. Prvenstveno se Oz deklarira veliki zaljubljenik hebrejskog jezika. Njegovi su roditelji, europski intelektualci koji su tridesetih godina doselili u Palestinu, međusobno govorili ukupno 16 jezika, ali je on kao dječak izabrao hebrejski za svoj jezik. Zadivljuje ga renesansa tog jezika koju je 17 stoljeća mrtvi ili skolastički jezik doživio tokom 20. stoljeća. Drži da je velika zasluga svjetovnih pisaca koji su kroz 19. stoljeće pisali na hebrejskom u vrijeme kad se tim jezikom ljudi nisu služili u svakodnevnom životu. Maštovito ilustrira točku u vremenu kad je hebrejski oživio. Dogodilo se to onog trenutka kad je prvi mladić, doseljenik u Izrael svojoj djevojci izrazio ljubav na hebrejskom. Uspjeh hebrejskog vidi i u lakoći stvaranja novih riječi dodavanjem sufiksa i prefiksa. Kod stvaranja Izraela samo se 40 posto ljudi koji su pristizali moglo služiti hebrejskim. No njegova jednostavna struktura i način na koji je prihvaćen nakon 1949. godine, pridonijeli su uspjehu hebrejskog kojim danas govori 8 milijuna ljudi. Duhovito ubacuje podatak da je u Shakespeareovo vrijeme samo 5 milijuna ljudi govorilo engleski. Sam je skovao mnoge riječi i kaže da se osjeća besmrtnim kad svoje riječi čuje iz usta nekog taksiste. Govoreći o ljubavi za svoj jezik priznaje da nije šovinist kad se radi o njegovoj zemlji ali je to definitivno kad se radi o hebrejskom jeziku.

Svoj najnoviji roman, povod razgovoru, Oz karakterizira kao bajku. Naravno da su tu neki autobiografski podaci jer oni ulaze u naše priče kao snovi, slike, mašta. To je knjiga o piscu u slobodno vrijeme. Cijela se radnja događa u razdoblju od sedam sati, od javnog čitanja u kulturnom centru do 3 sata ujutro. Amos Oz kaže da je književnost zapravo ogovaranje. U mašti mu je lako staviti se u ulogu drugih i zamišljati njihove živote, radnje, reakcije. Kad se nađe na javnom mjestu, zračnoj luci ili kavani uvijek on osluškuje tuđe razgovore i zamišlja životne priče tih ljudi. Zbog toga drži da je književnost najbolji lijek protiv fanatizma jer u nama izaziva znatiželju o životima i pričama drugih ljudi.

©Vesna Domany Hardy

Godine 1941. Židovi su posvuda u Hrvatskoj došli na udar nove ustaške vlasti koju je posebno zanimalo njihovo bogatstvo. Ovo je kratki prikaz pljačke koja je zadesila Židove u Ludbregu i okolici, a predstavljala je uvod u potpuno uništenje.

PLJAČKA LUDBREŠKIH ŽIDOVA

Hrvatska se 10. travnja 1941. godine izdvojila iz Kraljevine Jugoslavije, proglašivši se samostalnom državom. O prvim danima "nove države" svoja je sjećanja iznijela Josefina Dominko, kći ludbreškog bankara Ignaca Grossa, koja je u trenutku izbijanja rata boravila kod rođake u Zagrebu: "U Zagrebu je vladala strašna atmosfera. Osjećao se veliki pritisak i strah i svi su nekud žurili zabrinutih lica. Moja rođaka i ja smo pobjegle zadnjim vlakom iz Zagreba, u kojem smo jedva našle mjesta, prema našim domovima. U Križevcima smo se rastale – ona je otputovala u Novu Raču kod Bjelovara gdje su bili njezini, a ja u Ludbreg. Nekoliko dana nakon napada na Trg svetog Trojstva stigli su Nijemci na svojim vozilima, a s njima i neki Hrvati koji su već prihvatili novu situaciju. Među njima je bio i neki Kramarić, porijeklom Međimurac, koji je samo rekao: Evo nas, došli smo! Nakon nekih desetak dana došlo je nekoliko ustaša u civilu u našu kuću na Trgu i naredili da se kuća mora isprazniti. Sa sobom smo smjeli ponijeti sve što smo htjeli i mogli. Kako smo posjedovali još jednu kuću u Ludbregu koja je inače bila u najmu, a upravo je ostala prazna, odselili smo tamo. Iz te kuće smo rijetko izlazili – nismo ni imali kamo otići. Svi smo dobili židovske znakove koje smo obavezno morali nositi. Neki ljudi su nas prestali pozdravljati na ulici te bi prilikom susreta s nama spustili pogled prema tlu. Mjesec dana po selidbi, po naređenju smo morali napustiti i tu kuću pa smo odselili u treću kuću. Ovog puta nismo sve smjeli ponijeti, mnogo vrijednih stvari smo morali ostaviti. No i ono što smo ponijeli sa sobom, uskoro je ostalo iza nas..."

U travnju su se počeli uvoditi diskriminirajući zakoni poput Zakona o rasnoj pripadnosti, a u svibnju je uslijedila Odredba o obvezatnom nošenju židovskog znaka. Židovski znakovi u obliku šesterokrake, žute

zvijezde morali su se nositi na odjeći. Izrađivali su se u Zagrebu, a posredstvom Židovske općine u Zagrebu distribuirani su u ostale provincijske općine. 48 takvih znakova je poslano 15. srpnja u Ludbreg gdje su preuzeti 25. srpnja i plaćeni pouzecom. Iako su predstavljali poniženje, znakove su morali otkupiti sami Židovi.

Hrvatsko jedinstvo u svibnju 1941. godine (br. 188, str. 4) donosi jedan tendenciozan članak: "Ubičena 2 Židova, koji su namjeravali pobjeći u inozemstvo. Organi Hrvatskog ustaškog stožera u Ludbregu uhvatili su pretprošle noći oko 10 sati automobil koji je išao prema Koprivnici. U automobilu su sjedila 2 Židova, koji su pretraženi i kod njih je u sjedalu pronađena svota novca od 105.000. din. u gotovu novcu, te razna srebrnina, zlatnina, nakiti i ostali vrijednosni metali. Radi se o nekom šoferu Strausu, koji je izjavio da stvari pripadaju njegovom bratu Maksimu Strausu, košaračkom industrijalcu iz Varaždina. Obojica uhvaćenih priznaju, da su imali namjeru pobjeći u inozemstvo, pa su zbog toga zadržani u pritvoru i protiv njih se vodi istraga." Tekst je, osim izvjestiteljske, imao namjeru stvoriti negativno raspoloženje prema Židovima kao osobama koje sa svojim bogatstvom napuštaju novu državu, bojeći se nove "narodne" vlasti.

Ustaše su na umu imali vrlo vrijednu židovsku imovinu. Vlada NDH je zabranila pučanstvu bilo kakvo preuzimanje i čuvanje imovine Židova i Srba unatrag od 1. ožujka 1941. godine te prekršiteljima zaprijetila zakonskim posljedicama. Sva zaplijenjena imovina je proglašena vlasništvom NDH. U nekoliko navrata su se prikupljali podaci o židovskom bogatstvu: nekretninama, nakitu, gotovom novcu, ulaganjima i dionicama, pokuštvu. Kotarska oblast Ludbreg je sastavila detaljan popis lokalnih Židova s njihovom procijenjenom imovinom.

Službeni povjerenici u židovskim tvrtkama

Nakon obavljenih popisa imovine, u židovske trgovine i tvrtke su postavljeni službeni povjerenici, imenovani od strane kotarskih vlasti. Među povjerenicima je bilo i onih koji su bili neupućeni u posao te su te tvrtke osuđene

na propast. U "Ludbrešku dioničku štedionicu d.d." je imenovan Zvonko Hanzlin, u Weissovu "Trgovinu kožama" je došao Ivan Matoković, Kuzman Gašpar u trgovinu Zlatka Weinrebea. Applerovu trgovinu konfekcije je preuzeo ustaša Ivan Gložinić, a Matija Pavković bogatu trgovinu Maksa Scheyera. U sukob oko židovske imovine su se našle ustaške organizacije na terenu - u dopisu Glavnom ustaškom stanu, Ustaški tabor u Martijancu optužuje ludbreški logor da za sebe pokušava zadržati svu imovinu odvedenih Židova. Tabor

u Martijancu je, uslijed problema sa svojim smještajem, potraživao bogatu imovinu trgovca Julia Blühweissa koji je posjedovao tri kuće, petnaest jutara zemlje i jedan vinograd. Tabornik Toma Dolovski predlaže da se u Blühweissovu kuću u Martijancu smjesti: Ustaški tabor, lokalni DVD, Hrvatsko pjevačko društvo, Glazbeno društvo s instrumentima i Hrvatska ustaška čitaonica, a obrazlažući svoj postupak, nadalje se navodi: "... Sve ovo tražimo iz razloga što je židov Julio Blühweiss stekao sav imetak u nepunih 20 godina svoga "rada" baš u mjestu Martijanec pa socijalna i nacionalna pravda određuje da se vrati svom narodu na kulturnu, humanu, socijalnu i nacionalnu uporabu barem jedan dio ovoga ne malog imetka..." Za ostale dvije kuće je predloženo da se jedna ostavi Blühweissovima, a drugu da preuzme država. Dopis završava pritužbom na pokušaje Logora Ludbreg koji želi "sve dohotke koncentrirati u Ludbregu, a Tabor u Martijancu dobivao bi tek od Logora mrvica i sitnice."

Židovska bogoštovna općina u Ludbregu (Jelačićeva ulica 8) nije pripadala među bogate židovske općine u Hrvatskoj, tako da je prijavljeno vrijednosno stanje iznosilo: gotovina - 2.009 dinara, dragocjenosti - 5.000 din., namještaj, odjeća, imovina - 5.000 din, dakle ukupno: 12.009 din. U jesen 1942. pristupilo se

uništenju židovske bogomolje. U kasnijem istražnom postupku Komisije za ratne zločine se navodi sljedeće: "Poznato je da je za vrijeme logornika Škrnjug Rudolfa opljačkan i demoliran židovski hram u Ludbregu te je posve onesposobljen za vršenje dužnosti. Hram je imao lijepi namještaj, u njemu je bilo mnogo predmeta i ukrasa od srebra te skupocjenih ukrasnih zavjesa. Sve je toga nestalo. Nema prozora ni vrata, samo goli zidovi sa krovom. U jesen 1942. su došli neki zidari iz Zagreba, pobrali su svu srebrninu i vrijedne stvari i odnijeli sa sobom u Zagreb, a drvene instalacije i klupe prodavali su na dražbi po ustašama logora Ludbreg. Neke su klupe odnijeli u nekakvu školu, a nigdje ih nema."

Nakon što su ustaše organizirali Ustaški logor Ludbreg te općinske tabore, neformalno su preuzeli vlast jer su službenici kotara bili postavljeni na dužnosti njihovom voljom. U skladu s državnim odredbama, ustaški logornici su propisivali niz odredaba vezanih za svakodnevni život, a koje su pogađale i Židove. Tako logorni pobočnik Tomo Gložinić dostavlja spis "NOVE PREDOSTROŽNOSTI PROTIV ŽIDOVA" u kojem se iznosi: *Budući se u posljednje vrijeme opažalo da se židovi sa svojim polu-židovskim elementom u svojim stanovima sastaju na dogovore. Ti njihovi razgovori i dogovaranja sigurno se ne odnose na bilo trgovačke ili gospodarske svrhe, već držim da se tu dogovara u stvarima što prkose našim narodnim interesima i narodnoj cijelini. Taj razlog je nagnao da ovaj Ustaški logor Ludbreg odredi nove predostrožnosti.*

1. Najstrožije se zabranjuje svako druženje sa židovima, šetanje i dogovaranje nežidovskom pučanstvu, jer će se u drugom slučaju i protiv njih poduzeti stroge mjere.

2. Židovima se zabranjuje u buduće kupanje na javnim mjestima te im se određuje jedno mjesto u posebnom dijelu da se nad njima može voditi kontrola.

3. Svaki koji bude privatno zalazio u židovski stan ili se s njima družio te primao u svoj stan biti će najstrožije kažnjen.

4. Svi židovi imaju da smjesta predaju foto-aparate te privatne bicikle i motorna vozila u koliko to još nisu učinili.

Sve gornje imade se odmah proglasiti na području kotara ludbreškog i u svakom mjestu gdje žive židovi proglasiti bubnjem te dostaviti ovom Ustaškom logoru.

Za dom spremni!

U Ludbregu dne 4. srpnja 1941.

Logorni pobočnik

Ludbreški Židovi sklanjali su se u okolici grada

Kuće i trgovine su bile obilježene židovskim znakovima. Obitelj Hirschosohn se prisjetila jedne fotografije iz 1941. gdje su izlozi njihova dućana bili označeni Davidovim zvijezdama (veličine oko 50 cm) te natpisom Jude. Jedan od ciljeva takve odredbe je bio onemogućavanje kupovine robe u židovskim trgovinama čime bi se postigla njihova poslovna propast.

O situaciji tih prvih mjeseci NDH ostavila je zapis lokalna povjesničarka Marija Winter: "... Nekad bogati građani preko noći postadoše gola sirotinja. Ustaška vlast oduzela im je svu imovinu, a njih prisilila da nose žuti znak bez kojeg nisu smjeli na ulicu. Kao izopćeni iz ljudske zajednice, jedva su smjeli među svijet. Utučeni i prestrašeni, sličili su divljači koja zna

da ju lovac vreba na svakom koraku. Životarili su iz dana u dan očekujući najgore, a to ih je redom stizalo. Bilo je i pravdoljubivih građana koji su nastojali spasiti barem one pojedince koji su od mladosti sudjelovali u svim kulturnim zbivanjima, koji su mnogo učinili za gospodarski procvat sredine u kojoj su djelovali. Ali teško onome tko je ustao na njihovu obranu. Postigao je samo to da su i njega ustaše stavili na popis sumnjivih..."

Židovi koji su su morali napustiti svoju imovinu, živjeli

po raznim kućama u okolici: Applerovi su se sklonili u obližnje selo Hrastovsko, Mariška Weinrebe u Sveti Petar, a Sattlerovi u Globočec. Imovina iz njihovih zaplijenjenih kuća se prodavala na dražbama: od pokućstva, posuđa, odjeće i obuće - sve se nudilo po vrlo niskim cijenama. Preživjeli očevici tvrde da se kroz prozore kuće odvjetnika Schlesingera nudilo posuđe i rublje koje se prodavalo po najvišoj ponudenoj cijeni. Prijatelji židovskih porodica nisu prilazili tim dražbama. Dio nakita koji se trebao pohraniti u državnu riznicu, navodno je predan na "čuvanje" nekim domaćim ustašama i nikad nije ni dospio do Ponove.

Izravne ratne štete u kotaru Ludbreg

	OBLIK ŠTETE	BROJ	POČINITELJ*
1.	spaljene kuće	620	ustaše
2.	razorene kuće	527	Nijemci
3.	pljačka krupne stoke	5730	Nijemci
4.	pljačka sitne stoke	12566	-
5.	pljačka tvornica i radnji	27	Nijemci
6.	pljačka namještaja	2464	ustaše

* kao počinitelji naveden je profil počinitelja koji prevladava u pojedinom zločinu

izvor: HDA, ZKRZ Guz 262/45, 17. okrug Varaždin, 17.4. kotar Ludbreg, statistički podaci o žrtvama, I-IV

Milivoj Dretar

Dobrovoljni prilozima za Dom Lavoslav Schwarz Siječanj - veljača 2009.

Branko Polić povodom smrti dragog rođaka ing. Danka Drechslera	1.000,00
Mila Ajzenštajn - Stojčić u spomen na supruga dr. Jeronima	500,00
Magda Oblat – Roguljić u spomen na roditelje	200,00
Ana Ungar – za nabavku bolničkog ležaja i stolića za hranjenje	10.000,00

Grad Rijeka imao je za vrijeme Drugoga svjetskog rata izuzetnu važnost kao granični grad između Kraljevine Italije i tadašnje NDH. Židovi su, bježeći od nacista i ustaša, spas pokušavali naći na talijanskom području, te se tako razvila ilegalna linija useljavanja.

KOSTRENSKA VEZA – ILEGALNA LINIJA USELJAVANJA ŽIDOVA

Kraljevina Italija uvela je 1938. godine rasne zakone koji su bili slični ali ipak nešto blaži od rasnih zakona koje su uveli Nijemci. Židovi su zbog nacističkih rasnih zakona bježali iz država koje su prije Drugoga svjetskog rata sačinjavale Austrougarsku monarhiju. Velik dio tih Židova koji su bježali u grupama ili individualno znajući da Talijani imaju blaže kriterije i bolji odnos prema Židovima, prelazili su kroz tadašnju NDH prema Kraljevini Italiji. Tadašnji grad Fiume, a današnji grad Rijeka, imao je za vrijeme Drugoga svjetskog rata

izuzetnu važnost kao granični grad između Kraljevine Italije i tadašnje NDH. Židovske izbjeglice imale su poteškoće pri pokušaju ulaska kopnenim graničnim prijelazima na područje Kraljevine Italije i iz tog razloga služili su se raznim sredstvima kako bi potajice ušli na talijanski teritorij.

Pregledavajući dosje Ludovika Varge naišao sam na izvještaj talijanske policije (questura) o ilegalnom prelazanju talijanske državne granice. Ilegalni prelasci odvijali su se i na čamcima između Kraljevice i Kostrene, a u Kostreni je postojala takozvana „Kostrenska veza“ čiji su dio Talijani otkrili i sankcionirali. Na sreću, postojao je i dio koji Talijani nisu otkrili kao što ćete vidjeti kasnije iz rukom pisanog i potpisanog svjedočanstva M. J..

Obalno područje između Kraljevice i Kostrene vrlo je razvijeno, s puno manjih i većih uvala, zaljeva i pristana,

a kod nekih od njih grmlje i stabla spuštaju se do same obale ili pješćanih i šljunčanih plaža. Zbog svega nabrojenog taj dio obale bio je izuzetno pogodan za ilegalno useljavanje Židova iz NDH u Kraljevinu Italiju. Iz dokumenata Državne policije (18. kolovoza 1941-XIX) vidi se da je talijanska pogranična policija primijetila ilegalno iskrcavanje (useljavanje) u Kraljevini Italiji na području Kostrene. U pokušaju sprječavanja ilegalnog iskrcavanja, talijanska Kraljevska questura rasporedila je pograničnu policiju, kraljevsku policiju te financijsku policiju uz obalno područje Kostrene da bi imali bolju kontrolu nad tim dijelom obale. Iz dokumenata (014572 Državna policija / 18. kolovoza 1941-XIX) se može doznati podatak da je 11. kolovoza 1941. godine pogranična policija uspjela zaustaviti motorno plovilo te čamac na vesla kojima su upravljali hrvatski mornari, koji su „doplovili u iz pravca Kraljevice i u kostrenskom sidrištu pokušali iskrcati 15 židovskih izbjeglica“.

Istovremeno su u blizini Kostrene zaustavljena tri vozila koja su, prema riječima samih vozača, upućena sa Sušaka ne bi li pokupili spomenutu skupinu Židova te ih prevezli na Sušak gdje bi zatim bili smješteni po privatnim kućama, prema istom dokumentu.

Talijanska policija identificirala je Židove koji su pokušali ući na talijanski teritorij te ih potanko popisala. Donosimo taj popis:

1. WIESNER Ernest, sin pok. Adolfa i pok. Ernestine Hirschbein, rođen u Budimpešti 10. listopada 1882., s prebivalištem u Zagrebu, po zanimanju službenik;
2. WIESNER Pavao, sin Ernesta i Ivane Löwinger, rođen u Zagrebu 9. kolovoza 1910., gdje i stanuje, po zanimanju službenik, sin prethodnog;
3. KAISER Maja udana Wiesner, kći Maksimilijana i Livije Pfeiffer, rođena 18. prosinca 1916. u Osijeku, s prebivalištem u Zagrebu, po zanimanju kućanica;
4. LÖWINGER Josip, sin pok. Jakova i pok. Rozalije

Hoffmann, rođen 18. ožujka 1893. u Osijeku, s prebivalištem u Zagrebu, po zanimanju industrijalac;

5. LÖWINGER Nada, kći prethodnih, rođena 27. kolovoza 1923. u Zagrebu, po zanimanju studentica, neudana;

6. LÖWINGER Milan, sin pok. Jakova i pok. Rozalije Hoffmann, rođen 5. veljače 1898. u Osijeku, s prebivalištem u Zagrebu, po zanimanju industrijalac;

7. FRÖHLICH Ljubica udana Löwinger, kći Jurja i pok. Tinke Schwarz, rođena 30. kolovoza 1903. u Zagrebu gdje i stanuje, po zanimanju kućanica;

8. LÖWINGER Ivan, sin prethodnih, rođen 15. siječnja 1932. u Zagrebu gdje i stanuje, učenik;

9. SCHEIN Julije, sin Ermana i Ruže Hoffmann, rođen 14. travnja 1906. u Osijeku gdje i stanuje, po zanimanju doktor prava;

10. ANGENFELD Ruža udana Schein, kći Mavra i Elize Brück, rođena 29. rujna 1911. u Vinkovcima, s prebivalištem u Osijeku, po zanimanju kućanica;

11. SCHEIN Marijana, kći prethodnih, rođena 16. prosinca 1934. u Osijeku gdje i stanuje;

12. HOFFMANN Božidar, sin Marka i Malvine Kocu, rođen 5. siječnja 1914. u Bjelovaru, s prebivalištem u Zagrebu, po zanimanju profesor kemije;

13. SPITZER Mika udana Hoffmann, kći Marka i Pavle Fürst, rođena 9. veljače 1915. u Mikolcu, s prebivalištem u Zagrebu;

14. SPITZER Dragutin, sin Marka i Fürst Pavle, rođen 4. travnja 1917. u Mikolcu, s prebivalištem u Zagrebu, po zanimanju zlatar;

Gore navedeni su na graničnom prijelazu Bakar iste večeri izgnani na hrvatski teritorij“.

Talijanska policija privela je i petoricu mornara koji su prevozili Židove te trojicu vozača, čija su imena također navedena u dokumentima.

Iz dokumenta (Kraljevski ured Pogranične državne policije Bakar, 12. kolovoza 1941-XIX) može se vidjeti da su zaustavljeni vozači članovi zadruge Taksimetri čiji je direktor Milan Jelušić, na zahtjev izvjesnog Fuersta, vlasnika željezarije smještene u blizini pošte na Sušaku i s prebivalištem na Sušaku ispod Piramide, slao vozila do granice gdje su ukrcavali Židove. Čini se da je upravo on (Fuerst, op. prev.) bio organizator cjelokupnog transporta.

Fuerst je poslije tijekom ispitivanja izjavio da su osmero Židova uhićenih na Sušaku njegovi daljnji rođaci te da se, s obzirom da je bio obaviješten o njihovu dolasku, pobrinuo za njihovo preuzimanje odmah po iskrcavanju na obalu. Budući da nije mogao nedvosmisleno dokazati spomenutu rodbinsku vezu, u talijanskim dokumentima iz tog doba ostaje zabilježena „osnovana sumnja kako je isti organizator useljavanja Židova na talijanski teritorij i to u cilju ostvarivanja dobiti. Međutim, za takav zaključak ne postoje konkretni dokazi“.

Policijski izvještaji

Petorica voditelja čamca, trojica vozača i Fuerst zadržani su u pritvoru, a zajedno s njima i izvjesni Blaž Morić, sin Peka Klarice, rođen u Stankoviću (Dalmacija) 28. studenog 1912. Isti je sljedećeg dana, prema talijanskim dokumentima, zatečen na obali u Bakru u društvu židovskih izbjeglica Jeremić Bruna, sina pok. Ognjena i pok. Henriete Sehej, rođenog u Varaždinu 16. svibnja 1891 te Ernst Pavla, sina pok. Ernst Ognjena i pok. Henriete Sehej, rođenog u Varaždinu 17. srpnja 1895. s kojima se kretao prema naselju.

Prilikom saslušanja, navedeni Morić je najprije izjavio da je imenovane Židove sreo na obali sa zadaćom da im preveze prtljagu, zatim da dolazi iz Kraljevice, gdje je navodno toga jutra bio s njemu nepoznatim voditeljem čamca iz Serčice u namjeri da kupi maslac, te na kraju, kako bi opravdao iznos od 5.800 dinara koji je kod njega pronađen, da je došao u Hrvatsku s namjerom da preproda tkanine koje je prethodno kupio u Rijeci (podaci prikupljeni iz talijanskih dokumenata).

Motornim čamcem je pronađeno napušteno plovilo registarskih oznaka KR 104 koje je zatim odvučeno u luku i zaplijenjeno. Pritvorenici su suglasno izjavili da se na istom, zajedno s njima, nalazio vlasnik sa sinom, ali očevici iskrcavanja tvrde kako su s plovila sišle samo tri osobe.

„Riječ je očigledno bila o pomagaču, te se stoga iznos koji je kod istog pronađen ima smatrati nagradom za usluge učinjene gore navedenim Židovima. Sukladno iznijetom, spomenuta svota je zaplijenjena“, navodi se u dokumentu talijanske policije te dodaje da je „navedena skupina Židova izgnana na hrvatski teritorij“.

Talijanska policija je stoga predložila „da mornari Varga Ludovik, Verčić Srećko i Pravdić Anđelko, s obzirom da je riječ o hrvatskim državljanima, budu zadržani u zatvoru 60 dana, a po isteku navedenog roka izgnani s

našeg teritorija“.

„Glede ostale dvojice mornara, Dobrila Antona i Dobrila Ivana, trojice vozača, Židova Fürsta, te Morića, predlaže se, ukoliko ovo Ministarstvo ne bi bilo drugačijeg mišljenja, da se isti zatoče u neki od koncentracijskih logora“, nastavlja se u istom dokumentu.

Da bih pokazao da su sumnje talijanske policije bile opravdane prilažem dio pisma Antonije Jelušić od 2. travnja 1943. godine upućeno Ministarstvu unutarnjih poslova u kojem ona navodi: „Godine 1940. policija je zaustavila na Sušaku trojicu članova sušačke zadruge koja se bavi taksimetrima, poimence Stern Zvonimira,

Milan Fürst

Albanese Nicolu i Perizza Nicolu, jer su vozilima olakšavali osobama židovske vjere iz Hrvatske, imigraciju u anektirane teritorije. Sva su trojica internirana. Iz kampova kojima su bili određeni, optužili su Jelusicha, također člana gore navedene zadruge, da je on organizirao aktivnost. Kao posljedicu Jelusichu su odredili interniranje, u kojem se i danas nalazi,

dok su imenovani oslobođeni.

S obzirom da je Jelusich u potpunosti nedužan, jer je aktivnost u cijelosti organizirana između Sterna i gosp. Milana Fürsta, trgovca sa Sušaka, niže potpisana najljepše moli ovo Ministarstvo da uzme u obzir koliko gore izloženo.”

Svjedočanstvo o spašavanju i skrivanju Židova u Kostreni

Prenosim sljedeće svjedočanstvo da bih potvrdio da je u Kostreni tijekom čitavog razdoblja Drugoga svjetskog rata bilo organizirano spašavanje i skrivanja Židova (napisala ga je M. J. Iz Kostrene datirano 24. lipnja 2006.).

„Židovskoj općini Rijeka – svjedočanstvo o skrivanju i pomaganju Židovima

Sigurno još i danas postoji dosta pojedinosti koje nisu ili nisu dovoljno istražene a tiču se položaja Židova

u Hrvatskoj za vrijeme Drugog svjetskog rata. Mene bi zanimalo može li se išta saznati o Židovima koji su u razdoblju Drugog svjetskog rata bili sklonjeni u Kostreni. Imam određene podatke o njima, ti su podaci na žalost oskudni, no vjerujem da mogu pomoći u istraživanju.

1. Inženjer Einhorn kemičar oko 1943. ili 1944., a možda i ranije star tada oko 56 godina bio je sklonjen zajedno sa suprugom profesoricom kod Viktorije Uršićić (sada pokojne) Maračić, Kostrena. Žena mu je na žalost umrla možda 1942. god., kako mi je rekao Pavao Urišić (sada pokojni), sin Viktorije, a moj stric.
2. U Kostreni, U Pavekima br. 9 (danas br. 8) kod Marije i Romana (mojih roditelja) prezime Uršulić i none Ivke Vranić bili su sklonjeni gospođa Irena i Jozef (ne znam prezime) supružnici, ljudi srednjih godina, a moguće i stariji.
3. Svakodnevno su kod nas u Paveki dolazili u posjet gospođi Ireni i Jozefu njihovi prijatelji a možda i rođaci koji su bili sklonjeni u Rožmanićima kod obitelji Božice Dujmić i njezinih kćeri Jolande i Vjekoslave (sada pokojne). To su bila gospođa Melanije (zvali su je Mela), gospodin joj muž (zaboravila sam mu ime) i njihova kćerka Mirjana (tada dijete staro otprilike kao ja 5-6 godina) te smo se zajedno igrale: Mirjana, Josipa, moja mlađa sestra, i ja (Marija).
4. Saznala sam da su i neka dva mladića bila sklonjena kod gospođe Jele Švabove (Švabov im je bio obiteljski nadimak) (sada pokojne), a prezime joj je bilo mislim Rožmanić. I da su oni otišli u partizane te da je jedan od njih poginuo; gospođa Jela je živjela u Rožmanićima na Palićini – Kostrena.
5. Također imam saznanja da su neki Židovi bili sklonjeni u Svetoj Luciji o čemu mi je pričao dr. Vjekoslav Bakašun iz Kostrene – Sv. Lucije.

Sjećam se, iako sam bila dijete, da su ovi ljudi došli nama u Paveki vezom koju je u tajnosti održavao i pomagao da se zaštite Židovi i njihove obitelji – Josip Šarinić (sad pokojni) naš susjed, kojega su Nijemci strijeljali 1944. godine. On je bio u vezi s prijateljem Kazimirom Ciferom te Sanjinom sa Sušaka, glavnim organizatorom spašavanja Židova.

Također se sjećam tog jutra, kad sam ustala, da gospođe Irene i gospodina Jozefa nije više bilo kod nas; na pitanje roditeljima i baki: „Gdje su?“ pokazali su nam prstom na ustima da šutimo i mi smo, iako djeca, šutjele smo kao odrasli ljudi.

Stric Pavao Uršićić (sada pokojni) ispričao mi je da su ovi ljudi navodno prebačeni prema zapadu preko Italije. Možda je ovaj moj zapis trag koji bi pomogao da saznamo o sudbini ovih ljudi.“

Napisao i prenio Filip Kohn

Molim čitatelje Ha-kola koji pročitaju ovo svjedočanstvo i imaju bilo kakvih informacija o Židovima na području Rijeke tijekom Drugoga svjetskog rata, da svoja saznanja napišu i pošalju na redakciju Ha-kola. Unaprijed zahvaljujem

Filip Kohn

Međunarodni dan sjećanja na žrtve Holokausta obilježen je ove godine u Osnovnoj školi Šenkovec pokraj Čakovca otvaranjem malog muzeja Holokausta u školskom kabinetu. Čestitamo učenicima škole i njihovu profesoru Miljenku Hajdaroviću na divnoj ideji i velikom trudu!

SPAJALICE ZA ŽRTVE HOLOKAUSTA

Muzej, koji je pothvat školske povijesne grupe koju vodi profesor povijesti i sociologije Miljenko Hajdarović, dio je projekta »Učenje o ljudskim pravima na primjeru Holokausta«.

Kao jedini u državi, učenici škole su se pod vodstvom profesora povijesti Miljenka Hajdarovića priključili projektu sakupljanja 6 milijuna spajalica, koliko je bilo žrtava Holokausta, pokrenutom prije desetak godina u jednoj američkoj srednjoj školi.

Osnovnoškolci iz Šenkovca u tri su mjeseca prikupili čak 153.000 spajalica, a mnoge su dobili i donacijama izvan škole. Učenici su po cijelom Međimurju skupljali spajalice želeći na taj način podsjetiti na stradanja tijekom Holokausta. Svaka spajalica simbolično predstavlja jednu žrtvu Holokausta.

Osnovni cilj tog projekta jest podizanje razine svijesti o tome što se događalo kroz povijest, ali i poticanje mladih na toleranciju i poštivanje ljudskih prava.

Prikupljene spajalice spojene su u lanac i postavljene na stropu kabineta povijesti gdje će biti do kraja veljače, a tada će s promotivnim materijalima biti poslana u škole diljem Hrvatske ne bi li se i one priključile projektu.

U grupi od 605 Židova koja je u travnju 1944. godine

odvedena iz Čakovca bio je i Oto Konstein te njegovi roditelji i sestra. U njegovoj obitelji jedini on je preživio. O svojim uspomenu govorio je učenicima OŠ Šenkovec te je odgovarao na njihova pitanja.

Otvorenju muzeja u Osnovnoj školi Šenkovec bili su nazočni Shmuel Meiom, izraelski veleposlanik u Hrvatskoj, Saša Cvetković tajnik Židovske općine Zagreb, 80-godišnji Čakovčanin Oto Konstein, preživjeli logoraš iz Auschwitza i Bergen-Belsena. te međimurski župan Josip Posavec.

„Prostoriju našeg povijesnog kabineta nastojimo urediti tako da posjetitelj koji u nju uđe osjeti atmosferu masovnih gubilišta. Možda ćemo uspjeti postaviti lutku njemačkog vojnika u uniformi, možda ćemo postaviti kostu, školsko pomagalo kao simbol smrti – to su dječja razmišljanja o tome što bi trebalo učiniti da se dočara Holokaust, rekao je voditelj povijesne grupe u OŠ Šenkovec, prof. Miljenko Hajdarović. Djeca su za svoj muzej skupljala spajalice.

„Ideju je dao Wayne MacIntyre, moj kolega po struci iz Kanade. On je predložio da su u svijetu okupi 60 škola koje će tako čuvati sjećanje na Holokaust. Svaka škola bi preuzela zadatak da napravi lanac od 100 tisuća spajalica. Tako bi se u akciji prikupilo 6 milijuna spajalica, po jedna za svaki od života uništenih u Holokaustu. Zasad se oko ideje okupio tek manji broj škola, a mi sa zadovoljstvom možemo reći da smo jedna od deset škola na svijetu koje su se u taj projekt uključile“, kazao je prof. Hajdarović.

Priča o učenicima škole u Šenkovcu i njihovu projektu proširila se Hrvatskom ali i u inozemstvu. Djeci su poštom stizale spajalice – jedna je stigla od pokrovitelja muzeja, hrvatskog predsjednika Stjepana Mesića; spajalice su, između ostalih, poslali i Oto Konstein i Zora Dirnbach. Djecu je razveselilo i pismo iz Jeruzalema koje je poslao Jehuda Sterk, koji je prije rata živio u Zagrebu. On je poslao sol s Mrtvog mora, razglednicu, 500 spajalica, pismo i DVD o njegovoj obitelji.

Projekt "Učenje o ljudskim pravima na primjeru holokausta" je vrlo zanimljiv i na liniji je onoga što čitav napredni, demokratski svijet provodi u svojim sredinama, posebno u školama. Vaša inicijativa zaslužuje svaku pohvalu, ali i podršku.

U prilogu šaljem Van 3 spajalice, koje mogu predstavljati 3 člana moje više obitelji stradale u holokaustu.

Biti će mi drago da Vas upoznam!

Srdačno Vas pozdravljam

Konstein

Uoči Dana sjećanja na žrtve Holokausta, Nova TV objavila je komentar Vedrane Rudan koji je zgrozio velik dio hrvatske javnosti te je izazvao prosvjed Židovske općine Zagreb i predsjednika Savjeta za nacionalne manjine hrvatske Vlade. Komentar Vedrane Rudan ocijenjen je „antisemitskim pamfletom“.

GOVOR MRŽNJE VEDRANE RUDAN

Vedrana Rudan u prvoj je emisiji IN Magazina Nove TV, 26. siječnja, neprimjerenim rječnikom govorila o Židovima i ratu u Gazi, pri čemu je povukla usporedbu s Holokaustom te u tom kontekstu navela Annu Frank. Vedrana Rudan iz konteksta je izvukla citat Anne Frank te se na Novoj TV zapitala „kada će Židovi konačno prestati biti Židovi i postati ljudi“.

Njezine izjave izazvale su reakciju ŽOZ-a, koju objavljujemo u cijelosti:

„Židovska općina Zagreb, zgrožena je komentarom Vedrane Rudan, objavljenim u emisiji IN Magazin koja je emitirana u nekoliko termina između 26. i 27. siječnja 2009. u okviru programa Nove TV.

Najoštrije osuđujemo ovaj monolog, objavljen uoči Dana sjećanja na Holokaust koji obilježava cijela Europa. Ocjenjujemo ga antisemitskim pamfletom i najgorim govorom mržnje objavljenim do sada na televiziji u Hrvatskoj.

U cilju zaštite interesa židovske zajednice pri nadležnim državnim tijelima, od Nove TV je zatražena snimka navedene emisije.“

Predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Aleksandar Tolnauer također je prozvao Vedranu Rudan za govor mržnje.

“Vedrana Rudan u toj je emisiji izašla s komentarom na rubu govora mržnje, strašnijim od antisemitizma”, ustvrdio je Tolnauer na sjednici saborskog Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Rekao je da je Rudan Židovima poručila da “prestaju biti Židovi i postanu ljudi” te je ustvrdio da je uvredljivo govorila o Anni Frank.

“Ni jedna manjina ne smije biti talac svoje matične države, a u Hrvatskoj je to ne samo jedna manjina”, dodao je Tolnauer, koji nedopustivom smatra i usporedbu rata u Gazi s Holokaustom.

Kazao je i da je židovska zajednica, čiji je Tolnauer član, o svemu izvijestila Svjetski židovski kongres te je naglasio

da Hrvatska ne smije tolerirati takav govor mržnje.

Ispriku Nove TV

Nova TV javno se ispričala židovskoj zajednici i svima koji su se mogli naći uvrijeđeni zbog komentara gošće komentatorice “IN Magazina” Vedrane Rudan navodeći da je u toj emisiji ona iznijela isključivo svoje osobno stajalište, a nikako i ni u kojem slučaju stajalište Nove TV.

“Vedrana Rudan je u svojim izjavama o židovskom narodu govorila rječnikom koji nikako nije u skladu s etičkim i novinarskim normama”, navodi u priopćenju Nova TV.

Nova TV najoštrije osuđuje bilo kakvu vjersku, nacionalnu ili drugu nesnošljivost i govor mržnje kojemu nema mjesta u njezinu programu, ističe se u priopćenju te dodaju: “Ponavljamo da su ovakve uvrede sasvim neprihvatljive za Novu TV, koja ujedno izražava svoje duboko žaljenje što se to dogodilo u sklopu našeg programa.”

Zbog svega, Nova TV je objavila da više neće prikazivati rubriku Vedrane Rudan u “IN Magazinu”.

Zbog istog je priloga suspendiran i urednik IN Magazina Daniel Delale. “Urednička procjena o prihvatljivoj razini korištenja slobode govora i umjetničkog izražavanja bila je pogrešna, što su potvrdile i reakcije javnosti te je zbog toga Nova TV uputila javnu ispriku i ukinula rubriku Vedrane Rudan u svom programu. Temeljem interne istrage donijeli smo odluku o suspenziji urednika emisije Daniela Delale”, navela je Nova TV.

Vedrana Rudan je nakon otkaza tvrdila da je govorila „govorom ljubavi prema Palestincima i prema Židovima“ te da je problem bio što je sporne izjave dala na „židovskoj televiziji“, aludirajući na to što je jedan od vlasnika Nove TV Ronald Lauder, predsjednik Svjetskoga židovskog kongresa.

Slučaj Vedrane Rudan izazvao je niz reakcija i napisao u hrvatskim medijima, tiskanom i elektroničkim. Prenosimo tekst Inoslava Beškera (objavljen u Jutarnjem listu 29. siječnja)

Identificiranje krivca nije antisemitizam ni kad je krivac Židov

Piše Inoslav Bešker

Groteskno bi bilo ako je **Vedrana Rudan** pogođena cenzurom zbog antisemitskog istupa zato što je (a) citirala židovsku adolescenticu (Annu Frank), žrtvu holokausta, umorenu u koncentracionom logoru, koja je (b) parafrazirala židovskog konvertita (Karla Marxa) u njegovu nastojanju da utvrdi norme za emancipaciju Židovâ.

Rezultat bi u tom slučaju bio groteskan, kako god ga se uzelo: ili kao odmazdu za parafraziranje općeg mjesta marksizma, ili kao kaznu za opetovanje devetnaestostoljetnog koncepta o emancipaciji Židovâ, ili kao pridavanje političke težine notornim provokacijama Vedrane Rudan.

Uostalom, nemaju samo Hrvati običaj da od ridikula čine mučenike (zblanuo sam se kad sam vidio 1972. koliko strasti režim ulaže u te autogolove): talijanski vojnici su ubili i **Đovaninu Kokolu** kao antifašističku ugrozu.

Najnevjerovatnije je da sada padaju iz oblaka i s gnušanjem osuđuju Vedranu Rudan oni koji su je angažirali baš zbog njezina diskursa, autolezionističkoga po njezin književni talent.

Nije visoko na evolucijskoj ljestvici galamdžija koji snagom svog urlanja nadomješta nedostatak argumenata i promišljanja. Tu negdje pripada i primitivac koji ne posjeduje izraze za emocije, pa ih nadomješta psovka i prostaklucima. Na sličnoj metodološkoj razini Vedrana Rudan koristi vulgarne ispade i kljaste paradokse.

Uostalom, malo se što ima dodati zapravo milosrdnom seciranju njezina diskursa koje je svojedobno objavio **Boro Radaković**. Ali kad Vedranu Rudan angažiraju računajući baš na vulgarnu (tj. pučku) privlačnost njezina turpilokvija, kada se o tom angažmanu talambasa po glasilima i prije prve emisije - licemjerno je i podlo naknadno drapati halje nad njezinim performansom, baš onakvim kakav je i mogao biti očekivan.

Nemam pri ruci *Dnevnik Anne Frank*, ne mogu kontrolirati koliko je Vedrana Rudan korektno prenijela njezinu navodnu rečenicu: *Kada će Židovi najzad prestati biti Židovi i postati ljudi?* Istrgnuta izvan konteksta ta rečenica zaista djeluje antisemitski: suponira da Židovi nisu ljudi dok ne prestanu biti Židovi. U njoj će, naravno,

ponetko prepoznati odjek teza mladohegelovskog filozofa **Bruna Bauera** koji je (u *Židovskom pitanju* 1843.) smatrao da se židovi ne mogu emancipirati unutar kršćanske Njemačke, nego samo kroz političku emancipaciju Nijemaca od religijski uvjetovane države.

I odjek teza njegova radikalnijeg kolege Karla Marxa koji smatra (1848.) da nije dovoljna politička emancipacija, nego ljudska emancipacija, u oslobađanju čovjeka od svakog otuđenja svoje ljudske biti unutar društva. Za emancipaciju Židova nije dovoljno da on bude izjednačen u potlačenosti s kršćaninom, nego mora biti emancipiran kao građanin (Bauer), odnosno kao čovjek (Marx). Mogu li se te teze proglasiti antisemitskima? Mogu, ali u bolesnoj nacionalističkoj politici i nigdje drugdje.

Vedrana Rudan je - po citatu iz emisije koji mi jest pri ruci - kritizirala što publika pozna slučaj Anne Frank, a ne i slučaj *Yahye Hayeka* (*to je palestinski dječčić koga su ubili židovi, objašnjava Rudan*). Htjela to Vedrana Rudan priznati ili ne, Anne Frank u kolektivnom imaginariju nije samo jedna od šest milijuna židovskih žrtava, kojima najčešće ne znamo ime (već i zato je korisno da se za Jom ha-Šoa spominju ubijeni, ime po ime, dokidajući njihovu anonimnost), nego je postala paradigma i za one čije je ime zaista iščezlo, paradigma žrtve, posve ljudske i posve nevine, misaonog bića koje je getoizirano, zatvoreno i ubijeno samo radi podrijetla, osobe spram čije se svjetlosti jasnije ocrta potpuna duhovna bijeda rasizma i šovinizma.

Kao što žrtva ima svoje ime, ima ga i ubojica. Kada se ubojice skupno obilježavaju, po religiji (kao židovi, kršćani, muslimani), po narodnosti (kao Srbi, Hrvati, Nijemci, Englezi), a ne imenom i prezimenom - na djelu je ista vrsta kolektivne nivelacije čija je ekstremna posljedica ubijanje osobe samo zato što pripada nekoj religiji, nekoj naciji, nekoj orijentaciji...

Vedrana Rudan je odlučila to ne shvatiti, odlučila je palestinskog dječaka, vjerojatnu žrtvu izraelske vojske i, u krajnjoj liniji, državne politike, baciti u lice židovima kao vrsti. To jest antisemitizam. Identificiranje krivca nije antisemitizam ni kad je krivac Židov.

(RI)

Jedan od najtraženijih nacističkih zločinaca Aribert Heim, kojega su logoraši iz koncentracijskoga logora Mauthausena zvali "Doktor Smrt", a trag mu je zameten prije pola stoljeća, umro je 1992. godine u Egiptu, izvijestila je u veljači njemačka televizijska postaja ZDF.

"DR. SMRT" ARIBERT HEIM NAVODNO UMRO U EGIPTU

ZDF je, pozivajući se na izjavu Heimova sina te na izjave njegovih prijatelja i poznanika iz Egipta, objavila kako je Heim umro od raka 1992. godine. Njemačka postaja je također objavila da su u hotelskoj sobi u Kairu, u kojoj je Heim navodno živio pod imenom Tarik Farid Husein, pronašla dozvolu boravka,

putovnicu, bankovne izvatke, osobna pisma i liječničku dokumentaciju - sve u svemu više od stotinu dokumenata. Iz uprave televizije ZDF-a tvrde da su istragu proveli u suradnji s New York Timesom te da je Heim u Egiptu prešao na islam.

Televizijska postaja je također prenijela i kako se Heim u Egipat doselio u početku osamdesetih te da je umro 20. kolovoza 1992. godine. "Da, moj je otac živio u Kairu", potvrdio je za ZDF Ruediger Heim, dodavši kako se u više navrata susreo s ocem u glavnom gradu Egipta.

Premda je 1945. godine uhićen, nakon čega su ga Amerikanci smjestili u logor za ratne zločince, pod sumnjivim je okolnostima pušten te je do 1962. godine radio kao ginekolog u njemačkom gradu Baden-Badenu. Poslije je, bježeći pred policijskom istragom, otvorio ginekološku kliniku u Španjolskoj. Trag mu se poslije nazire u Južnoj Americi i u Egiptu.

Heim, rođen 1914. godine u Austriji, u Mauthausenu je tijekom Drugoga svjetskog rata mučio i ubijao zatvorenike, koje je operirao i amputirao bez anestetika te je svojim žrtvama davao injekcije benzina, vode i otrova izravno u srce.

Dugo je bio drugi na popisu najtraženijih nacističkih zločinaca, iza Aloisa Brunnera, glavnoga pomoćnika Adolfa Eichmanna.

Zuroff traži da podatke o Heimovoj smrti provjere stručnjaci

Direktor Centra "Simona Wiesenthala" Ephraim Zuroff novinarima je rekao kako još nije vidio nikakve dokumente, no da mu se čini kako je mogućnost da je Heim prije 16 godina umro u Kairu velika. Istaknuo je da taj podatak trebaju provjeriti i stručnjaci. Prema podacima ZDF-a, Heim je pokopan na groblju za siromašne u Kairu, gdje se grobovi prekopavaju svakih nekoliko godina, tako da nema velikih izgleda da se njegovi ostaci pronađu. Njemačka će, međutim, pokušati pronaći njegovo tijelo.

Utvrđi li se da je vijest istinita, "njemačka će policija morati provesti vrlo opsežnu istragu, jer će morati sudski goniti sve one koji su pomogli Heimom da umakne od pravde", rekao je Zuroff.

Istaknuo je da je Ruediger Heim već bio izjavio kako je nakon očeva nestanka 1962. s njim "kontaktirao" samo dva puta - to su bila dva očeva pisma pronađena u obiteljskome poštanskom sandučiću. Heim mlađi je također nekoliko puta do danas izjavio kako nema nikakvu obavijest o tomu je li mu otac živ ili je mrtav.

"Znači, Ruediger je cijelo vrijeme lagao. Ili laže sada ili je lagao prije, pa se sve što kaže mora uzeti s određenom dozom sumnje. Treba pripaziti i na još jednu stvar - na tijelo. Nema groba, nema tijela, nema testa DNA", rekao je Zuroff.

Prošle godine je Ruediger pokušao proglasiti svog oca mrtvim, kako bi mogao naslijediti imovinu čija se vrijednost procjenjuje na 1.2 milijuna eura. Heimov sin tvrdio je da će taj novac dati u dobrotvorne svrhe. Nakon objave ZDF-a, Ruediger Heim je kazao da će sada možda ponovo pokušati dobiti službenu potvrdu o smrti svoga oca kako bi dobio pristup novcu.

"Pričekat ću da vidim kako će se stvari razvijati", kazao je.

(obradila i pripremila, prema napisima u stranim medijima, Marijana Hajdić Gospočić)

POPIS NAJTRAŽENIJIH NACISTIČKIH ZLOČINACA

Aribert Heim godinama se nalazio na čelu popisa najtraženijih nacističkih zločinaca. Na tom se popisu nalazi još devetorica nacista:

Ivan Demjanjuk

Šandor Kepiro

Milivoj Ašner

Soeren Kam

Karoly Zentai

Ivan Demjanjuk, porijeklom iz Ukrajine, nakon Drugog svjetskog rata otišao u SAD, u Jeruzalemu je 1988. godine u odustvu osuđen na smrt zbog ubojstva velikog broja Židova u koncentracijskim logorima. Demjanjuk je bio čuvar u logoru Treblinka gdje je dobio ime "Ivan Grozni". SAD su mu ukinuli državljanstvo te započeli proceduru izručenja.

Šandor Kepiro, mađarski policajac optužen da je ubio više od 1 200 civila u Srbiji tijekom Drugog svjetskog rata. Mađarsko pravosuđe osudilo ga je 1944. i 1946. godine, ali on nikada nije odslužio kaznu. Kepiro se 1996. vratio u Mađarsku, nakon što je nekoliko desetljeća proveo u Argentini i niječe sve optužbe. Mađarska je ponovo pokrenula istragu.

Milivoj Ašner, bivši zapovjednik policije u Požegi, osumnjičen da je aktivno sudjelovao u deportaciji stotina Srba, Židova i Roma. Trenutačno živi u Klagenfurtu u Austriji, a austrijsko pravosuđe do sada ga nije željelo izručiti Hrvatskoj na osnovi liječničkog mišljenja prema kojem Ašner nije dovoljno dobrog zdravstvenog stanja da bi se mogao pojaviti pred sudom.

Soeren Kam, bivši pripadnik brigada SS-a, optužen je da je ubio danskog novinara 1943. godine. Kam je pobjegao u Njemačku, a zahtjev Danske za njegovim izručenjem odbio je bavarski sud 2007. godine zbog nedostatka dokaza. Danske vlasti žele ponovo otvoriti ovaj slučaj zbog njegove uloge u deportaciji velikog broja danskih Židova.

Heinrich Boere, bivši pripadnik SS "Silbertanne", u odsustvu je u Nizozemskoj 1949.

godine osuđen na smrt, zbog ubojstva trojice nizozemskih civila. Njemačka, zemlja u kojoj živi, odbija ga izručiti, tvrdeći da smrtna kazna nije pravovaljana.

Karoly Zentai, bivši mađarski vojnik, navodno je 1944. godine sudjelovao u progonu i ubojstvu budimpeštanskih Židova. Trenutačno živi u Australiji, a Mađarska traži da ga Australija izruči.

Mihail Gorškov, bivši prevoditelj Gestapoa, navodno je sudjelovao u ubojstvima Židova u Bjelorusiji. SAD, gdje trenutačno živi, ukinuli su mu američko državljanstvo, a Estonija, njegova domovina, pokrenula je istragu protiv Gorškova.

Algimantas Dailide, bivši policijski dužnosnik u Vilniusu, sudjelovao je tijekom Drugog svjetskog rata u progonima Židova, koje su nakon toga ubili nacisti i njihovi litavski kolaboracionisti. On je 2003. iz SAD-a izručen Njemačkoj, a litavski sud ga je osudio 2006. godine, međutim Dailide nikada nije odslužio svoju kaznu.

Harry Mannil, bivši oficir estonske političke policije, sudjelovao je u progonima Židova koje su zatim ubili nacisti tijekom okupacije Estonije. Estonija je 2005. godine završila istragu protiv njega, ali zbog nedostatka dokaza nije proglašen krivim za zločine protiv čovječnosti. Trenutačno živi u Venezueli.

Katolički biskup tradicionalist Richard Williamson, koji je umanjujući razmjere Holokausta izazvao burne reakcije i probleme između Židova i katoličke crkve, nedavno se ispričao zbog svojih izjava, ali nije povukao svoje riječi.

BISKUP WILLIAMSON NIJEČE RAZMJERE HOLOKAUSTA

Biskup tradicionalist Richard Williamson, koji je razljutio Židove izjavama kojima je umanjivao razmjere Holokausta, ispričao se papi Benediktu XVI. za “nepotrebno živciranje i teškoće” koje mu je stvorio, ali svoje riječi nije povukao.

“U strašnoj medijskoj oluji izazvanoj mojim nepromišljenim primjedbama na švedskoj televiziji, molim Vas da

prihvatite... moju iskrenu ispriku što sam Vama i Svetomu Ocu stvorio toliko nepotrebne boli i probleme”, napisao je 28. siječnja kardinalu Dariju Castrillonu Hoyosu.

Richard Williamson jedan je od četvorice biskupa koji su izopćeni prije dvadeset godina, a Papa je izopćenje nedavno ukinuo. Iz Crkve su bili isključeni jer su zaređeni bez Papina odobrenja i tako je nastao prvi raskol u suvremenoj Crkvi.

Biskup je u studenome u intervjuu švedskoj televiziji rekao kako smatra da plinske komore nisu postojale te da u nacističkim koncentracijskim logorima nije stradalo više od tristo tisuća Židova, iako povjesničari prihvaćaju da ih je bilo šest milijuna.

U isprici Papi, Williamson nije ni spomenuo Holokaust iako su mnogi Židovi upravo to zahtijevali.

Ponuđena isprika za nijekanje Holokausta nije dovoljna, ocijenio je nakon Williamsonove isprike Vatikan i pozvao biskupa da se javno i potpuno odrekne nijekanja Holokausta.

Biskup Williamson mora se “posve nedvosmisleno i javno ograditi od svojih stajališta” o Holokaustu, izjavio je vatikanski glasnogovornik.

Papa Benedikt XVI. pokušao je ublažiti krizu i izrazio je “punu i neupitnu solidarnost” sa Židovima.

Benedikt XVI. zatražio je od četiri svećenika da

priznaju “autoritet Pape i Drugog vatikanskog koncila”, koji je prekinuo s kršćanskom tradicijom koja Židovima pripisuje Kristovu smrt.

Reakcije židovske zajednice

Williamsonovi komentari izazvali su val nezadovoljstva među židovskim čelnicima, ali i među katolicima koji tvrde da je Papin postupak bacio tamnu sjenu na više od 50 godina kršćansko-židovskog dijaloga.

Vatikansko-izraelski odnosi dosegli su najnižu točku u ljeto 2005. godine, kad je tadašnja izraelska vlada Ariela Sharona predbacila papi da se nije sjetio izraelskih žrtava terora. Vatikan je uzvratilo upozorenjem na kršenje ljudskih prava na palestinskim područjima.

Papa Ivan Pavao II. svojedobno je kritizirao izgradnju izraelskoga sigurnosnog zida, a tadašnji latinski patrijarh Jeruzalema Michel Sabbah označio je zid “nemoralnim” i “razornim”.

Svjetski židovski kongres (WJC) pozvao je u četvrtak papu Benedikta XVI. da se jače zauzme za dijalog sa Židovima.

Slučaj biskupa Richarda Williamsona, koji niječe postojanje holokausta, izaziva zabrinutost da bi se “mogla narušiti važna postignuća u židovsko-katoličkom dijalogu”, navedeno je u priopćenju Svjetskoga židovskog kongresa objavljenom u Jeruzalemu. WJC je podsjetio da je odluka Vatikana o ukidanju odluke o izopćenju četvorice lefebrijanskih biskupa unutarnja stvar Katoličke crkve. Unatoč tomu, Kongres je “duboko zabrinut” zato što se odluka odnosi i na Williamsona, koji otvoreno niječe postojanje Holokausta.

Svjetski židovski kongres najviše je predstavništvo svih Židova izvan Izraela. Opći sabor Kongresa, koji se održava svake četvrte godine i koji je najvažnije tijelo Kongresa, završio je pod geslom “Stojimo na strani Izraela”.

Zbog slučaja biskupa Williamsona Veliki izraelski rabinat, najviše vjersko tijelo u Izraelu, prekinuo je

službene odnose s Vatikanom.

Glavni rabinat, tijelo pod vodstvom dvojice nadrabina, sefardskog i aškenaskog, otkazao je susret s Povjerenstvom Svete Stolice za odnose sa Židovima, što se trebao održati u ožujku.

U pismu predsjedniku Povjerenstva kardinalu Walteru Kasperu, glavni ravnatelj rabinata Oded Weiner napisao je da bi nastavak dijaloga bio težak bez javne isprike Vatikana.

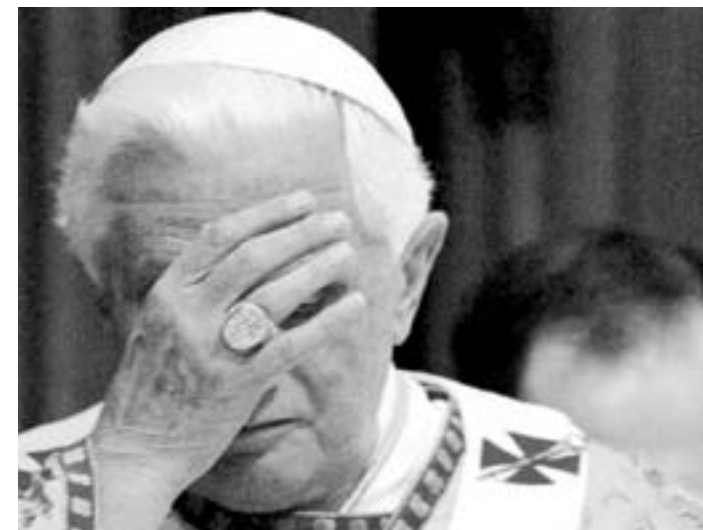
Pismo je u javnost dospjelo putem izraelskih medija, što bi mogao biti još jedan znak napetijih odnosa.

Vatikan: Papa je jasno osudio antisemitizam i Holokaust

Vatikan je za zabrinutošću reagirao na poruke iz Izraela i izrazio nadu da će rabinat preispitati svoju odluku.

Vatikan je, u kontekstu zgražanja što su ga izazvale Williamsonove izjave, upozorio da je Benedikt XVI. jasno osudio antisemitizam i Holokaust.

Papa je u više navrata jasno osudio neljudsku i rasističku ideologiju što je uzrokovala Holokaust, prenio je Radio Vatikan.

Rehabilitacijom biskupa koji niječe Holokaust, papa Benedikt XVI. ukazao je povjerenje “najvulgarnijem aspektu antisemitizma”, rekao je Elie Wiesel, nobelovac koji je preživio koncentracijski logor.

Nemoguće je da Vatikanu nisu poznata stajališta biskupa Richarda Williamsona o Holokaustu, a možda je biskup i “namjerno” rehabilitiran, ocijenio je Wiesel.

“Razmišlja li Papa o tome kako se mi osjećamo zbog njegova čina? Da čovjek koji je biskup niječe Holokaust - a danas je svakako najvulgarniji aspekt antisemitizma

nijekanje Holokausta - i da Papa ide tako daleko i čini to što je učinio i znade što je učinio, to je uznemiravajuće”, rekao je Wiesel.

Predsjednica Središnjega njemačkog vijeća Židova Charlotte Knobloch prekinula je komunikaciju s njemačkom Katoličkom crkvom u znak prosvjeda što je papa Benedikt XVI. rehabilitirao spornog biskupa Richarda Williamsona, koji je negirao postojanje Holokausta.

Katolički biskup Richard Williamson koji je izazvao međunarodni skandal niječući Holokaust, stigao je u veljači u Veliku Britaniju iz Argentine, pošto mu je tamošnja vlada odredila izgon iz zemlje.

Williamsona su u zrakoplovnoj luci dočekali mnogobrojni novinari, ali on nije htio odgovarati na njihova pitanja.

Argentinski ministar unutarnjih poslova Florencio Randazzo priopćio je da je Williamsonu “pod prijetnjom izгона” dan rok od 10 dana da napusti Argentinu u kojoj živi od 2003. godine, zbog nijekanja Holokausta.

“Pod ovakvim okolnostima komunikacija s Katoličkom crkvom trenutačno nije moguća”, rekla je Knobloch za dnevnik “Rheinische Post”, blizak Katoličkoj crkvi. Ona je odbila mogućnost da je pri rehabilitaciji spornog biskupa riječ o brzopletom potezu Vatikana.

“Ovdje nije riječ o ljudima koji ne znaju što govore. Papa je jedna od najinteligentnijih i najobrazovanijih osoba u redovima Katoličke crkve i svaka riječ koju izgovori dobro je promišljena i utemeljena”, istaknula je Knobloch.

Rehabilitacijom biskupa koji niječe Holokaust papa Benedikt XVI. ukazao je povjerenje “najvulgarnijem aspektu antisemitizma”, rekao je Elie Wiesel, nobelovac koji je preživio koncentracijski logor.

Njemačka ministrica pravosuđa Brigitte Zypries izjavila je da bi Njemačka mogla izdati uhidbeni nalog za biskupa Richarda Williamsona zbog nijekanja Holokausta.

Zypries je objasnila da bi Njemačka mogla od Velike Britanije zatražiti izručenje Williamsona. Sudska istraga o tom slučaju u Njemačkoj je već pokrenuta, a poricanje Holokausta u toj i nekim drugim europskim zemljama kažnjivo je djelo.

(prema stranim i izraelskim medijima – RI)

Drugi svjetski rat i Holokaust već niz godina zaokuplja pažnju filmskih djelatnika i na tu temu snimljen je niz filmova, od kojih su neki i nagrađeni Oscarima. I ove su godine za prestižnu filmsku nagradu bili nominirani filmovi s tom tematikom.

ZAŠTO JE HOLLYWOOD FASCINIRAN HOLOKAUSTOM?

Američka filmska akademija vrlo često Oscarima nagrađuje filmove koji obrađuju temu Holokausta, pa se mnogi pitaju ne snimaju li se u hollywoodskim studijima filmovi čije teme opisuju strahote Židova u Drugome svjetskom ratu kako bi producenti i redatelji povećali izgled za osvajanjem zlatnoga kipića.

I ove je jeseni, tijekom omiljenoga godišnjeg doba američkih filmaša za 'izlazak' u javnost s filmovima kandidiranim za nagradu Oscar, emitiran neuobičajeno velik broj filmova koji obrađuju nacistička barbarstva – njih čak šest: „Dječak u prugastoj pidžami“, „Operacija Valkira“, „Prkos“, „Good“, „Adam resurrected“ i „Žena kojoj sam čitao“. Posljednji je nominiran u pet kategorija, a glavna glumica, Kate Winslet, koja u filmu tumači bivšu čuvaricu u koncentracijskom logoru, osvojila je Oscara za glavnu žensku ulogu.

Kako objasniti fascinaciju Hollywooda Holokaustom? Jesu li razlozi tomu prvenstveno komercijalne prirode? Ili umjetničke? Možda moralne? Odgovor bez sumnje nije jednostavan, a razmišljanja stručnjaka vrlo su različita.

„Mislim da je razlog tomu jednim dijelom činjenica da je Holokaust vječna tema o životu i smrti. Većina se ljudi s tom temom tijekom života susreće jedanput ili dvaput, a osobe koje su Holokaust preživjele – svakodnevno“, smatra Michael Berenbaum, bivši zaposlenik USA Holocaust Memorial Museuma i viši savjetnik dokumentarnog filma iz 2004. „Imaginary Witness: Hollywood and the Holocaust“, koji trenutačno predaje na Američkom židovskom Sveučilištu u Los Angelesu.

U zapadnjačkoj, osobito američkoj filmskoj industriji koja se već dugo bavi pitanjem dobra i zla, u kojoj su se kauboji i Indijanci, u nekoć popularnim vesternima doživljavali na vrlo jednostavan način, kao dobri i loši dečki – Holokaust je iznimno plodno tlo za nastavak priče o istoj temi, koju američka publika toliko voli.

No Berenbaum priznaje da ga ta dugotrajna, kako

sam kaže, „romansa“ između Hollywooda i najstrašnije tragedije u ljudskoj povijesti ipak pomalo zamara. „Ponekad bih sa suprugom rado otišao u kino pogledati neki film koji nema nikakve veze s Holokaustom, ali na kraju ispadne da su u posljednje vrijeme gotovo svi, na izravan ili neizravan način povezani s tom tragedijom.“

„Žena kojoj sam čitao“ – najgori film na temu Holokausta?

Newyorški novinar Ron Rosenbaum, autor knjige o Hitleru, film „Žena kojoj sam čitao“ smatra „najgorim do sada snimljenim filmom na temu Holokausta“. „Riječ je o filmu čiji je glavni metaforički pokretač nastojanje

da se Nijemce koji su živjeli u nacističko doba opravda za sukrivnju, s obzirom na to da su znali što se zapravo događa. Sama činjenica da je film nominiran za Oscara, dokaz je da ga Hollywood površno doživljava kao još jedan film 'o Holokaustu' te da zbog toga jednostavno mora biti nagrađen“, tvrdi Rosenbaum.

Pomoćnik glavnoga urednika časopisa The Hollywood Reporter, Andrew Wallenstein ide još dalje u svojim razmišljanjima te optužuje američke filmske studije za „eksploataciju tragedije Holokausta, čiji je krajnji cilj osvojiti nagradu. Treba jasno reći: razlog zbog kojega se

snima tako puno filmova o ovoj temi jest da su oni koji ih snimaju svjesni činjenice kako je ona izvrstan mamac za osvajanje nagrada“.

Annette Insdorf, autorica istraživanja o filmu i Holokaustu priznaje da je mnogo filmova o toj tragičnoj temi nagrađeno Oscarom, no istodobno smatra da je zapravo „riječ o fascinaciji Hollywooda poviješću sukoba, poviješću borbi i na kraju - iskupljenjem.“

Povjesničarka Deborah Lipstadt, pak, upozorava na opasnost predstavljanja Holokausta u filmovima u romantičnome svjetlu. „Svi, čini se, žele da priče o Holokaustu budu tople ljudske priče, a ljude treba upozoriti, iskustvo Holokausta nije topla ljudska priča, naprotiv, to je priča koja para srce“.

Steven Ross, povjesničar sa Sveučilišta Južnoj Kaliforniji, smatra da komercijalna isplativost nadvladava sve ostalo. „Holokaust je sam po sebi tragična tema, a činjenica je da je temeljno načelo Hollywooda – profit. Ondje se snimaju filmovi koji podilaze ukusu publike, a publika je željna tragedije, drame i melodrame – a to je upravo ono što, prema mišljenju američkih filmaša, nude brojne teme vezane za Holokaust“.

Opsesija Holokaustom je precijenjena tema

Podsjetimo se: 1993. film „Schindlerova lista“ Stevena Spielberga osvojio je sedam Oscara. Devet godina poslije „Pijanist“ Romana Polanskog osvojio je tri. „Život je lijep“, Talijana Roberta Benignija, 1999. također je nagrađen zlatnim kipićem za najbolji strani film. Spielbergov potresni film je osim Oscara, na blagajnama kino-dvorana diljem svijeta zaradio oko 300 milijuna dolara, a samo u SAD-u 96 milijuna.

No u prilog onima koji vjeruju da se sve ne svodi na zaradu, govori činjenica da nisu svi filmovi nominirani za Oscara s temom Holokausta tako uspješni. Zadnji je primjer ovogodišnji film „Žena kojoj sam čitao“, koji je do sada, unatoč nominacijama za nagradu Oscar, američke blagajne napunio sa samo 13 milijuna dolara.

Mnogo je sineasta koji smatraju da je 'opsesija' Holokaustom precijenjena tema. Jedan od njih je redatelj spomenutog dokumentarnog filma „Imaginary Witness“ Daniel Anker. On vjeruje kako je ovdje „riječ o antisemitskim osjećajima“, jer prema njegovu mišljenju „i nema baš tako puno filmova koje obrađuju temu Holokausta“.

„Po mojem mišljenju određeni stupanj antisemitizma osjeća se kada netko kaže – A, još jedan film o

OSCARI

Oscar je popularno ime za Academy Award, godišnju filmsku nagradu koju dodjeljuje Američka Akademija filmskih umjetnosti i znanosti. Za Oscara glasuju svi članovi Akademije. Najveći dio biračkog tijela čine glumci, a glasovanje nije obvezno, pa većina ljudi glasuje samo u svojim kategorijama. Tako je za osvajanje Oscara u pojedinim kategorijama dovoljno tek nekoliko stotina glasova. Postoji više verzija o tome kako je nagrada dobila ime Oscar. Prema jednoj, ime je smislila bibliotekarka Akademije Margaret Herrick. Ona je navodno, kada je ugledala kipić rekla: *It looks just like my uncle Oscar!* (Izgleda baš kao moj ujak Oscar!). Prvih nekoliko godina dodjela Oscara nije privlačila puno pažnje, a danas je noć u kojoj se dodjeljuju Oscari jedan od najvećih medijskih događaja godine. Prvi direktan televizijski prijenos dodjele Oscara bio je 1953. godine, a prvi prijenos u boji 1966. godine.

Holokaustu i pritom prevrte očima, misleći da se s tom temom pretjeruje. Recite mi, zašto onda nitko ne prevrće očima kad se snimi još jedan film o ratu u Vijetnamu ili o drugim strašnim događajima iz Drugoga svjetskog rata?“ pita se, možda s pravom, Anker.

ŽENA KOJOJ SAM ČITAO

Film „Žena kojoj sam čitao“ snimljen je prema romanu Bernharda Schlinka. U knjizi, tihim suzdržanim glasom pripovjedača Michael Berg opisuje povijest svoje zabranjene i tajne ljubavne veze koju je kao petnaestogodišnjak imao s tridesetpetogodišnjom ženom. Hanna je tajanstvena, emocionalno zatvorena osoba koja će svoju fascinaciju knjigama poistovjetiti s tjelesnom ljubavlju. Mladi Michael, smeten svojom dječaćkom zaljubljenosti, provodi sate i sate čitajući Hanni poznata djela svjetske književnosti - svoju školsku lektiru. A onda, jednoga dana, Hanna će nestati bez traga i glasa. I tu bi mogao biti kraj te romantične i pomalo nostalgične pripovijesti, ali ona će se, na užas glavnog junaka, prometnuti u noćnu moru zastrašujućih moralnih dvojbi, generacijskog sraza krivnje i nevinosti, zločina i oprosta.

Michael će kao student pravnog fakulteta poslije ponovo pronaći svoju Hannu, ali ovoga puta na optuženičkoj klupi s listom nezamislivih zločina koji joj se pripisuju kao bivšoj nadzornici konc-logora.

(pripremila prema stranim medijima Marijana Hajdić Gospočić)

NAJMLAĐA IZRAELSKA RAZVEDENICA

Izraelski rabinski sud po hitnom je postupku razveo četrnaestogodišnju Izraelku od njezina 17-godišnjeg supruga pod pritiskom roditelja “u najneobičnijoj brakorazvodnoj parnici” dosad održanoj u Izraelu.

Ta je djevojčica najmlađa registrirana “razvedenica” u Izraelu i u početku se protivila razvodu. Uvjerili su je dječakovi roditelji kad su joj ponudili 10 000 šekela (15 000 kuna).

Taj mladi par izrekao je ženidbene zavjete pred svjedocima, razmijenio prstene i konzumirao svoju zajednicu, što su tri uvjeta za brak prema židovskim vjerskim zakonima. No, kada su mladoženjini roditelji čuli za tu ceremoniju, učinili su sve da se oni razvedu, a između ostaloga zatražili su i razvod pred rabinskim sudom u Jeruzalemu, kako bi se njihov sin jednom mogao ponovo oženiti.

Rabinski sud u Jeruzalemu proglasio je razvod i objavio je kako je ta priča pouka i upozorenje mladima “koji moraju shvatiti da je ženidba ozbiljna stvar koju ne treba olako shvaćati”.

“Želimo da mladi nešto nauče iz ovog slučaja. Takvo vjenčanje može uništiti život mlade osobe”, kazao je rabin Eliyahu Ben-Dahan.

Rabinski sud objavio je da je ovo bio dosada najneobičniji razvod zabilježen u Izraelu te razvod s najmlađim bračnim parom. Prije dvije godine u Izraelu je razveden par šesnaestogodišnjaka koji su također bili oženjeni prema židovskim vjerskim zakonima.

U Izraelu ne postoji građanski sud za ženidbe i razvode već samo rabinski. Isto tako u Izraelu je moguć jedino vjerski brak, iako se priznaju civilni brakovi sklopljeni u inozemstvu. Izraelsko nacionalno vijeće za djecu nedavno je objavilo izvješće koje pokazuje da je 2006. godine u Izraelu službeno oženjeno 4 303 maloljetnika od kojih je njih 166 bilo mlađih od 16 godina. U izvješću se međutim ističe da je većina maloljetničkih brakova sklopljena među muslimanima.

Prema najnovijim podacima o rastavama Rabinskog suda tijekom 2008. godine u Izraelu je razvedeno 10 225 židovskih parova, što je porast od 4,7 posto u odnosu na 2007. godinu.

ŽIDOVSKO-ARAPSKI DUET NA EUROSONGU

Na ovogodišnjem Eurosongu Izrael će prvi put u povijesti poslati židovsko-arapsku pjevačku kombinaciju koja će ih kao duet predstavljati u svibnju na tom natjecanju.

Izrael će predstavljati židovska pjevačica Ahinoam Nini, izvan Izraela poznata kao Noa te Mira Avad, arapsko-kršćanska pjevačica i glumica, objavili su izraelski mediji.

Izraelski dnevni list Ma'ariv objavio je kako je inicijator bila Noa, koji je insistirala na suradnji s Awad, s kojom je već surađivala u mirovnim glazbenim projektima, a zajedno su snimili i istočnjačku inačicu pjesme Beatlesa “We can work it out”. Noa i Awad aktivne su u mirovnim inicijativama.

Izraelci bi uskoro trebali birati jednu od triju pjesama koje će duet izvesti u posebnoj televizijskoj emisiji.

Izraelski Arapin nikad do sada nije predstavljao Izrael u izboru za najbolju pjesmu Europe. Eurosong je vrlo popularno natjecanje u Izraelu koji je već triput pobjeđivao, zadnji put 1998. godine kad je najboljom bila proglašena pjesma transseksualca Dane International.

Noa i Mira

Ahinoam Nini je vrlo popularna izraelska pjevačica. Rođena u Tel Avivu 1969. godine, ona je živjela u New

Yorku od druge godine života. Njezina obitelj porijeklom je iz Jemena. Noa se u dobi od 17 godina vratila u Izrael te je nakon vojnog roka, studirala muziku na školi Rimon gdje je upoznala i svog dugogodišnjeg suradnika Gila Dora.

Noa i Dor zajedno izvode pop, rock, blues i R&B, ali i jemenitske i talijanske narodne pjesme. Poznata izraelska pjevačica pjevala je, između ostalih, i sa Stingom, Steviejem Wonderom, Carlosom Santanom, Sheryl Crow i brojnim drugim zvijezdama svjetske glazbe.

Noa i Dor često su surađivali s arapskim i palestinskim umjetnicima diljem svijeta, i na taj su način, putem muzike, izražavali svoje uvjerenje u snagu komunikacije i dijaloga kao načine promoviranja mira i razumijevanja. Dana 4. studenoga 1995. godine, Noa je na pozornici pjevala pred oko 50.000 ljudi okupljenih na povijesnom mirovnom mitingu u Tel Avivu samo nekoliko minuta prije ubojstva Yitzhaka Rabina. Od te godine, ona je izvela niz koncerata u znak sjećanja na ubijenog Rabina.

Noa je u braku s dr. Asherom Barakom, s kojim ima dvoje djece.

Mira Anvar Avad je palestinska pjevačica, glumica i skladateljica. Rođena je u arapskom selu na sjeveru Izraela i ima izraelsko državljanstvo. Ona trenutačno živi u Tel Avivu, na školi Rimon završila je muziku ali njezine demo-snimke godinama nije htjela objaviti niti jedna izraelska izdavačka kuća. Ime Mire Anvar Avad često

se spominjalo u dugogodišnjem izraelsko-palestinskom sukobu. Palestinci je nazivaju izdajicom, dok neke izraelske frakcije smatraju da bi ona trebala napustiti Izrael.

“Vjerojatno će biti onih ljudi koji će smatrati da nisam prigodna da predstavljam Izrael na Eurosongu, jer nisam Židovka, i ja, do određenih granica, stvarno osjećam da ova zemlja ne predstavlja onu pravu mene”, kazala je Avad za izraelske novine.

(pripremila prema izraelskim medijima Marijana Hajdić Gospočić)

Europska agencija za temeljna prava (FRA) nedavno je objavila izvještaj o antisemitizmu u Europskoj uniji u kojem se razmatra i utjecaj sukoba na Bliskom istoku na antisemitske ispade na području Europske unije.

IZVJEŠTAJ O ANTISEMITIZMU U EUROPSKOJ UNIJI

Povezanost bliskoistočnog sukoba i antisemitizma u Europi moguća je za neke države članice, ali ne i za cijelu Europsku uniju, navodi Europska agencija za temeljna prava (FRA) u “Izvješću o antisemitizmu u Europskoj uniji 2001.-2008.”.

Ta agencija, koja je nedavno objavila 5. dopunu izvješća iz 2004., “Manifestacije antisemitizma u EU”, napominje da od 2000. godine redovito prikuplja raspoložive podatke te informacije o rasizmu i ksenofobiji u zemljama članicama EU-a. Od 2002. godine FRA se posebno usredotočuje na antisemitizam, piše u izvješću.

“Uzroci porasta ili pada antisemitskih aktivnosti” u pojedinim zemljama dopuštaju zaključke o “utjecaju političkih događaja na Bliskom istoku i antisemitiskih aktivnosti (primjerice, učinak rata u Libanonu na Francusku i Veliku Britaniju u 2006. godini”, piše FRA.

Agencija, međutim, napominje kako “nema dostatnih i usporednih podataka na temelju kojih je moguće izračunati cjelokupan trend antisemitske aktivnosti u Europskoj uniji za razdoblje od 2001. do 2008. godine”.

Na temelju cjelokupnih podataka moguće je izvući “samo spekulativne zaključke za cijelu Europsku uniju” o tome kako različiti politički događaji na Bliskom istoku utječu na stajalište i ponašanja Arapa i muslimanskih zajednica u Europi, kao i na retoriku i aktivnost krajnje

desnice i u nekim slučajevima krajnje ljevice, piše FRA u zaključku.

U zaključcima FRA piše da je u Europi antisemitizam vrlo staro i duboko ukorijenjeno kulturno obilježje, koje se posebno u 19. stoljeću oblikovalo u kontekstu rasističke ideologije te zatim i ideologije nacionalnog socijalizma.

“Međutim, u arapskom i muslimanskom svijetu prije će biti da je politički sukob s Izraelom pridonio razvoju antisemitizma nego što su tomu pridonijele a priori predrasude prema Židovima”, piše FRA.

S obzirom na izraelsku vojnu ofenzivu u Gazi, koja je počela zadnjih dana prosinca 2008. i trajala u siječnju 2009. godine, FRA je prikupljao koliko god je bilo moguće podataka o antisemitskim izgedima koji su izbili u tom razdoblju.

Nakon izbijanja sukoba u Gazi mediji su bilježili veći broj napada na Židove i sinagoge te sporadično nasilje uglavnom u Francuskoj, Belgiji, Švedskoj, Danskoj i Velikoj Britaniji, dok za Francusku i Njemačku postoje ograničeni službeni podatci, piše FRA.

U Austriji je ministarstvo obrazovanja zabranilo rad islamskom učitelju koji je pozivao na bojkot židovskih trgovina, u Belgiji je jedan Židov bio napadnut, pokušao je palež židovske kuće, bačen Molotovljev koktel na jednu sinagogu.

U Danskoj su hitcima iz vatrenog oružja ranjena dva židovska trgovca, a u Francuskoj je bilo 113 izgeda, verbalnih i tjelesnih napada.

No važno je znati da Francuska ima najbrojniju muslimansku zajednicu u Europi, od četiri do pet milijuna ljudi.

I zgreda je bilo i u Nizozemskoj, Njemačkoj, Velikoj Britaniji, Španjolskoj, na Cipru i Švedskoj, dodaje FRA koja će nastaviti prikupljati relevantne podatke za 2009. kako bi dopunila izvješće.

Raspoloživi podatci koje u tablicama donosi FRA upućuju na porast antisemitske aktivnosti između 2001. i 2002., između 2003. i 2004., te ponovno u 2006., ali i na pad u 2007. i 2008.

U izvješću za cjelokupno razdoblje od 2001. do 2008. godine agencija napominje da znatan broj zemalja članica ne vodi službenu, čak ni neslužbenu statistiku o antisemitskim izgedima. Popise za te zemlje izradile su udruge civilnog društva ili su popisi nastali na temelju medijskih izvješća.

(prema stranim medijima)

Više od 50 godina ležalo je pismo koje sadržava nevjerojatne informacije u podrumu gdje se nalaze tajni arhivi ruske komunističke stranke. Antisemitski tiranin koji je planirao masovne progone Židova imao je aferu sa Židovkom o čijoj se kćerki brinuo nakon njezine smrti.

STALJINOVA TAJNA ŽIDOVSKA AFERA

Komunistički tiranin Josif Staljin bio je poznat kao antisemit koji je planirao velike progone Židova. Ipak, činjenica da je sovjetski vođa planirao uništenje Židova nije ga spriječila da ima aferu sa Židovkom i da se brine o njezinoj kćerki nakon smrti majke. Prema nekim dokazima, Staljin se čak i oženio s tom ženom – Anom Rubinstein.

Afera je nedavno otkrivena zahvaljujući pismu koje je otkrio povjesničar Nicolai Nada. Pismo, stavljeno na stol glavnog tajnika komunističke stranke Georgija Maljenkova 1953. godine, na dan kada je Staljin doživio moždani udar, bilo je klasificirano kao „tajni dokument“ i pohranjeno u tajne stranačke dokumente tijekom niza godina.

Prije nekoliko mjeseci s pisma je skinuta oznaka tajnosti i evo njegova sadržaja:

„Dragi družo Maljenkov!

Ja sam kćerka Ane Rubinstein, bivše supruge druga Staljina.

Budući da je on bolestan i lošeg zdravstvenog stanja, molim vas da mi dopustite da ga vidim. On me poznaje

otkako sam bila dijete.

R. Sabašnikov (Kostiokovski). Ako nije moguće da ga vidim, molim vas da me primite zbog vrlo važne stvari.

Datum: 4. ožujka 1955.“

Vjerojatno nikada nećemo otkriti što je autorica pisma željela reći Staljinu i što je bila „važna stvar“ o kojoj je željela razgovarati s glavnom tajnikom komunističke stranke. Ipak, Nicolai Nada svoja istraživanja temelji na identitetu Ane Rubinstein „bivše supruge druga Staljina“ i u toj je istrazi otkrio neke nevjerojatne stvari.

Prema nekim dokumentima otkrivenim u arhivama, izgleda da je Ana Rubinstein rođena negdje oko 1890. godine u Ukrajini. Godine 1910. udala se za Židova Zalmana Kostiovsog, a 28. rujna 1911. godine rodila im se kći po imenu Regina. Njihov brak se raspao i godinu dana poslije Ana se sa svojom kćeri preselila u Sankt Peterburg, ali bez supruge.

Dvije službene supruge

Nada smatra da je Staljin upoznao Anu Rubinstein 1912. godine. On je često posjećivao Sankt Peterburg, a u tom se gradu Ana priključila boljševičkom pokretu. Njihova veza razvila se vjerojatno kasnije, jer je 1913. godine Staljina uhitila policija i deportirala u Sibir odakle se vratio u proljeće 1917. godine. Regina Sabašnikova – koju je Staljin poznao tijekom „njezina djetinjstva“ – imala je tada pet i pol godina.

Pitanje koje još uvijek nije riješeno jest sljedeće: jesu li Staljin i Ana Rubinstein imali samo aferu ili su se stvarno i vjenčali? Na to je pitanje teško dati odgovor budući da su svi dokumenti koji su se odnosili na Staljinov privatni život zaplijenjeni dvadesetih godina prošlog stoljeća, a Staljin je osobno uništio sve „inkriminirajuće“ dokumente.

Službena verzija njegove biografije, objavljena u tadašnjem SSSR-u, spominje dvije „službene“ supruge: Jekaterinu Svanidze, koja je preminula od tuberkuloze i Nadeždu Alilujevu, koja je počinila samoubojstvo. Ipak,

indirektni dokazi pokazuju da je i Ana Rubinstein mogla biti legalna supruga.

Prvi dokaz povezuje se s vremenskim odrednicama: Staljin je prvi put viđen s prekrasnom Alilujevom 1917. godine, ali on se s njom oženio tek godinu i pol poslije. U elitnim komunističkim krugovima govorilo se da se tiranin nije oženio jer se tada još nije razveo od svoje tadašnje supruge. Problem je u tome što je Staljinova prva supruga Jekaterina Svanidze preminula 1907. godine.

Drugi dokaz povezuje se sa samom Anom Rubinstein: čini se da se tijekom dugih godina netko s visokog položaja brinuo za Anu Rubinstein i njezinu kćer Reginu. Anin unuk, Vitali Sabašnikov, koji je nedavno

JOSIF VISARIONOVIČ STALJIN

Jedan od najmoćnijih i najsmrtonosnijih diktatora u povijesti, Josif Visarionovič Staljin vladao je Sovjetskim Savezom više od četvrt stoljeća. Njegov režim terora prouzročio je smrt i patnje desetaka milijuna osoba.

Josif Visarionovič Džugašvili Staljin rođen je 18. prosinca 1897. u mjestu Gori u Gruziji, koja je tada bila dio ruskog carstva. Njegov otac je bio postolar i Staljin je odrastao u siromašnim uvjetima. Studirao je teologiju na pravoslavnom sjemeništu u Tiflisu i upravo tamo počeo je proučavati marksističku literaturu. Nikada nije diplomirao ali se umjesto toga posvetio revolucionarnom pokretu protiv ruske monarhije, zbog čega je u više navrata bio uhićen a mnogo vremena proveo je i u zatvoru.

Staljin nije bio jedan od ključnih igrača tijekom boljševičkog preuzimanja vlasti 1917. godine, ali se ubrzo počeo penjati u redovima stranke. Godine 1922. postao je glavni tajnik Komunističke stranke, mjesto koje nije smatrano posebno značajnim ali je Staljin time dobio kontrolu nad imenovanjima unutar stranke i to mu je omogućilo da razvije mrežu onih koji su ga podržavali. Nakon Lenjinove smrti 1924. godine, Staljin se proglasio njegovim političkim nasljednikom i postepeno je uklonio sve suparnike. Do svoga pedesetog rođendana 1929. godine Staljin je učvrstio svoj položaj na mjestu Lenjinova nasljednika.

Kritike koje padaju na račun Staljina dolaze prije svega zbog milijuna ubijenih stanovnika Sovjetskog Saveza između razdoblja kasnih dvadesetih i kasnih tridesetih godina dvadesetog stoljeća. Prvi krug tih pokolja čini postupak ubrzane industrijalizacije.

preminuo, kazao je Nicolaiu Nadi da je Ana Rubinstein umrla sredinom pedesetih godina prošlog stoljeća u Lenjingradu. Ispričao je da je ona tada živjela u elitnoj četvrti grada na otoku Vasiljevski, u blizini kuće u kojoj su živjeli čelnici ogranka komunističke stranke.

Ana i njezina kći bili su u Lenjingradu tijekom opsade, kada je više od milijun stanovnika toga grada preminulo od gladi, ali one su preživjele. Čini se da su njih dvije dobivale pakete hrane od ogranka stranke.

Regina Kostiovska udala se za inženjera Vladimira Sabašnikova i oni su se u rujnu 1950. preselili u Moskvu. Istovremeno započeo je val antisemitizma u tadašnjem SSSR-u i gotovo da nije prošao niti jedan dan a da

Tijekom tih događaja koji počinju 1928., ali se događaju u razdoblju 1931. – 1934., procjenjuje se da je umrlo, prije svega od gladi, deset milijuna ljudi, jer toliki ih broj nedostaje na popisu stanovništva iz 1937. Staljin je vršio i čistke unutar stranačkih redova

Staljin nije bio pripremljen za Hitlerov napad na Sovjetski Savez u lipnju 1941. godine. Sovjetski Savez je u Drugom svjetskom ratu pretrpio velike gubitke, ali to Staljinu nije bilo važno.

Posljednje godine svoje vladavine u siječnju 1953. godine naredio je uhićenja mnogih moskovskih liječnika, uglavnom Židova, optužujući ih za medicinska ubojstva. Činilo se kako se sprema repriza Velikog terora iz sredine tridesetih godina 20. stoljeća, ali je Staljinova iznenadna smrt 5. ožujka spriječila još jedno krvoproliće. Tri godine nakon njegove smrti na 20. partijskom kongresu posmrtno ga je Nikita Hruščov optužio za zločine protiv Partije i izgradnju kulta ličnosti.

židovski intelektualci nisu bili uhićeni i da tisak nije objavljivao članke protiv „cionista“.

Unatoč tomu, netko se u komunističkoj stranci pobrinuo da supružnici Sabašnikov dobiju veliki stan u luksuznoj zgradi u blizini trga Taganka, samo nekoliko kilometara udaljenom od Kremlja. Ti se stanovi danas prodaju po cijeni od milijun dolara.

Ime ulice još uvijek je tajno

Ubrzo nakon što se preselila u Moskvu, Regina je dobila posao kao inženjerka u tajnom institutu koje je razvijalo nova oružja. To se dogodilo samo nekoliko mjeseci nakon tajnog dekreta KGB-a koji je propisivao da se Židovi ne smiju zapošljavati na mjestima koji se odnose na pitanja sigurnosti. Čak i nakon što je poslala pismo glavnom tajniku Maljenkovu, ona nije dobila otkaz već je nastavila raditi sve do umirovljenja. To dokazuje, smatra povjesničar Nada, da je njezina majka stvarno bila bliska sa Staljinom, jer su 1953. godine oni koji su davali

neutemeljene zahtjeve bili istoga trenutka poslani u radne logore.

Tijekom šest tjedana, sve do 16. travnja 1953. godine, Reginino je pismo ležalo na Maljenkovu stolu. Maljenkov je nakon Staljinove smrti imenovan premijerom.

Reginino pismo je odlukom donesenom na važnom sastanku nekoliko visokih čelnika stranke 16. travnja 1953. godine pohranjeno u tajne arhive predsjedništva stranke. Ne samo da je pismo pohranjeno u arhiv, već je stavljeno i u posebni spis i njegov sadržaj trebao je zauvijek ostati tajan.

Pismo je ostalo u tajnosti sve do pada komunističke stranke i raspada Sovjetskog Saveza.

Regina Sabašnikov preminula je 23. siječnja 1989. godine i pokopana je na uglednom groblju. Do današnjeg dana ruske sigurnosne službe ne žele otkriti ime ulice u kojoj je živjela u Moskvi.

(prema napisima u stranim medijima)

EFRAIM ZUROFF POČASNI GRAĐANIN NOVOG SADA

Direktor Centra Simon Wiesenthal iz Jeruzalema i poznati lovac na nacističke zločince dr. Efraim Zuroff primio je u siječnju priznanje počasnoga građanina Novog Sada koje je, prema pisanju vojvođanskih medija, dobio zbog otkrivanja bivšega nacističkoga ratnoga zločinca suodgovornog za masakr više od 1.000 Židova, Srba i Roma u Novom Sadu tijekom Drugoga svjetskog rata te zbog zauzimanja za pravdu i istinu.

Novosadski "Dnevnik" objavio je da je odluku o priznanju Zuroffu donijela Skupština grada 15. listopada prošle godine zbog njegova otkrića "jednog od novosadskih krvnika, časnika mađarske fašističke vojske dr. Šandora Kepira", kao i "zbog iskazanog najvišeg poštovanja prema svim žrtvama te aktivnosti koje nose obilježje opće civilizacijske tekovine i izazivaju poštovanje i divljenje".

"Velika mi je čast prihvatiti titulu počasnog građanina Novog Sada, grada s poviješću dugom više od 300 godina, grada velikog političkog i kulturnog utjecaja koji je postao poznat kao srpska Atena, grada u kojem je prije holokausta cvjetala židovska zajednica i grada s drugom po veličini židovskom zajednicom u Srbiji",

izjavio je tim povodom Zuroff te dodao kako na priznanje ne gleda kao na nešto osobno, te još jednom istaknuo važnost izvođenja pred lice pravde nacističkih ratnih zločinaca.

"Osobno sam često nailazio na mrežu onih koji ih štite, a tu su i druge opasnosti i mnogobrojne frustracije. Upravo iz tog razloga, mnogo mi znači odluka Skupštine grada Novog Sada kao i ova svečanost. Nadam se da će se njihova poruka o značenju zadovoljenja pravde za žrtve Holokausta čuti jasno i glasno, naročito u Mađarskoj, ali i diljem svijeta", rekao je Zuroff na dodjeli priznanja koje su mu predali gradonačelnik i predsjednik Skupštine grada Novog Sada.

Zuroff je podsjetio da dr. Kepir (94) danas slobodan živi u Budimpešti i da mu nije suđeno jer za to ne postoji politička volja te zemlje. Šandor Kepir optužen je da je kao časnik mađarske fašističke vojske sudjelovao 23. siječnja 1942. godine u takozvanoj "Velikoj raciji" tijekom koje je stradao velik broj Židova, Srba i Roma. Šandor Kepir je krajem Drugog svjetskog rata pobjegao najprije u Austriju, zatim u Argentinu, da bi se zatim vratio u Mađarsku u kojoj i danas živi na poznatoj adresi.

U povodu dodjele najvišega gradskog priznanja Efraimu Zuroffu, u Novom Sadu je prvi put otvoren i seminar o Holokaustu, namijenjen prosvjetnim radnicima iz Srbije.

(prema stranim medijima)

Svjetski poznati "Dnevnik Anne Frank" jedno je od najpotresnijih svjedočanstava o Holokaustu, istodobno i simbol i dokument, simbol masovnog uništenja Židova i dokument životnog svjetonazora jedne posebno nadarene mlade spisateljice. Od veljače se u Hrvatskoj može kupiti novo prošireno izdanje "Dnevnika", koje je ujedno i prvi hrvatski prijevod s izvornika odnosno s nizozemskog jezika.

PRVI HRVATSKI PRIJEVOD PROŠIRENOG IZDANJA "DNEVNIKA ANNE FRANK"

Izdavačka kuća "Mozaik knjiga" u veljači je objavila prvi hrvatski prijevod proširenog izdanja "Dnevnika Anne Frank" koje je, nakon smrti Anina oca Otta Franka 1980. godine, sastavila književnica, prevoditeljica i autorica biografije Anne Frank, Mirjam Pressler na inicijativu Zaklade Anne Frank u Baselu.

Novo, prošireno izdanje te bezvremene lektire, ujedno je prvi hrvatski prijevod s izvornika (nizozemski jezik) u prijevodu Svetlane Grubić.

"Dnevnik Anne Frank" prvi put je objavljen 1947. godine i do danas je preveden na 60 jezika i prodan u više od 25 milijuna primjeraka.

Mlada Židovka Anne Frank svoj je dnevnik vodila u razdoblju od 12. lipnja 1942. do 1. kolovoza 1944. godine, dok se zajedno sa svojom obitelji i prijateljima skrivala od nacista na tavanu jedne kuće u Amsterdamu. Uhićena je 4. kolovoza 1944. godine a preminula u petnaestoj godini života u ožujku 1945. godine u koncentracijskom logoru Bergen-Belsen.

Miep Gies, posljednja preživjela „pomagačica“ Anni Frank i njezinoj obitelji u tijeku njihova dvogodišnjeg skrivanja od nacista, koja je u veljači proslavila svoj 100. rođendan, na dan uhićenja sklonila je Annine bilješke na sigurno, čuvala ih je u svom pisačem stolu i tek kada je konačno potvrđeno da Anne više nije živa, dala ih je nepročitane Ottu H. Franku, Anninu ocu.

Otto Frank, nakon dugog razmišljanja, odlučuje objaviti Annine bilješke kao knjigu, no, 1947. godine kada je "Dnevnik" objavljen nije bilo uobičajeno pisati o seksualnosti – stoga Annin otac i prvi redaktor dnevničkih bilješki Anne Frank odlučuje izostaviti

cijele odlomke ili određene izraze iz originalnih bilješki. "Dnevnik" je na engleski jezik prvi put preveden 1952. godine pod nazivom "Dnevnik mlade djevojke".

Otto Frank preminuo je 1980. godine, a izvorne bilješke oporučno je ostavio Državnom institutu za ratnu dokumentaciju u Amsterdamu. Budući da se pedesetih godina neprestano sumnjalo u izvornost dnevnika, institut je proveo istraživanje o bilješkama. Kada se nedvojbeno utvrdilo da je dnevnik autentičan, cjelokupni dnevnički objavljeni su zajedno s rezultatima istraživanja.

Zaklada Anne Frank u Baselu, koja je kao jedini nasljednik Otta Franka naslijedila i autorska prava njegove kćeri, odlučila je postojeće tekstove upotpuniti izostavljenim ulomcima i objaviti novo izdanje. Uređenje tog izdanja povjereno je književnici i prevoditeljici Mirjam Pressler. Preuzeto je izdanje Otta Franka koje je dopunjeno odlomcima verzija a i b. Tekst koji je Mirjam Pressler predložila za četvrtinu je opsežniji od dotadašnjeg izdanja i cilj mu je dati bolji uvid u svijet Anne Frank.

U siječnju ove godine ugledna britanska televizijska kuća BBC prikazala je televizijsku adaptaciju "Dnevnika", u pet polusatnih nastavaka, snimljenu krajem prošle godine u suradnji s francuskom televizijskom kućom France 2.

"Dnevnik Anne Frank" do danas ostaje jedan od najutjecajnijih antiratnih zapisa i dirljivo svjedočanstvo ljudske patnje. U Hrvatskoj je "Dnevnik Anne Frank" dio obavezne lektire u osnovnim školama.

Anna Frank je za svoj trinaesti rođendan dobila dnevnik. Prve je bilješke napisala u nedjelju 14. lipnja 1942. godine, a posljednju u utorak 1. kolovoza 1944. godine. U bilješkama piše o stanju u Nizozemskoj, skrovištu, ljudima s kojima se skriva, nevoljama, strahovima, ljubavi i tuzi. Svaka bilješka ustvari predstavlja pismo – počinje riječima "Draga Kitty", a završava s "Tvoja Ana".

S obzirom na živopisnu, multikulturalnu i često tragičnu povijest židovskog naroda, prirodno je očekivati od židovskog muzeja da ponudi bogat pogled na židovsku prošlost. Ali to neće dočekati posjetitelji novog prostora židovskog muzeja u San Franciscu koji je nedavno otvorio svoja vrata.

MUZEJ U SAN FRANCISCU SLAVI ŽIVOT ŽIDOVSKOG NARODA

Moderna struktura koju je dizajnirao svjetski poznati arhitekt Daniel Libeskind predstavlja svojevrsnu počast preživljavanju židovskog naroda od biblijskih do modernih vremena – ali ne katalogiziranjem brojnih pokušaja da se židovski narod izbriše s lica zemlje, već slaveći život židovskog naroda i njegovu budućnost.

Već i sama zgrada, koja je napravljena u obliku hebrejske riječi le haïm („za život“), govori o glavnoj ideji muzeja.

Muzej je sastavljen od dugačke glavne zgrade koja podsjeća na hebrejsko slovo chet i dodatne zgrade koja predstavlja slovo yud, a sastoji se od sjajne visoke plave željezne kutije, koja balansira na jednom kutu.

„Ovo je muzej života“, objašnjava direktorica muzeja Connie Wolf. „Ne radi se o tome da se ne bavimo Holokaustom, tim osobito važnim i ključnim trenutkom u povijesti svijeta. Samo želimo razmotriti i druge aspekte.“

Na ceremoniji otvaranja preuređenog muzeja govorili su gradonačelnik San Francisca Gavin Newsom, direktorica muzeja Connie Wolf, predsjednica izvršnog odbora muzeja Roselyne Chroman Swig i arhitekt Daniel Libeskind. Dio ceremonije otvaranja uključivao je i postavljanje tradicionalne mezuze.

Libeskindov dizajn Židovskog muzeja u Berlinu, koji je završen 1999. godine, napravljen je u obliku Davidove zvijezde i odmah posjetitelje podsjeća na Holokaust.

„Europa, na nesreću, ima tu sjenu koja joj visi nad glavom, tu užasnu sjenu uništenja židovskog i drugih naroda. Muzej u San Franciscu je mjesto koje slavi židovski život. Tu se radi o Americi... To je u osnovi mnogo, mnogo drugačija zgrada u svom duhu i svome odgovoru“, objašnjava Libeskind.

Daniel Libeskind deset je godina planirao i osmišljavao židovski muzej u San Franciscu, a njegova izgradnja trajala je dvije godine. Taj muzej prvo je završeno djelo Libeskinda u SAD-u. U Europi je poznati arhitekt osmislio, između ostalog, židovske muzeje u Berlinu i Kopenhagenu.

On smatra da je muzej u San Franciscu mjesto kulturnih sastanaka „s pozitivnom porukom“ koji se obraća svima „bez obzira radi li se o njemačkom turistu ili posjetitelju iz SAD-a ili istočne Azije“.

„Ovo je projekt bez starih sjena. Kada radite u Berlinu, ne možete se othrvati osjećaju odgovornosti da se sjećate prošlosti. Automatski mislite na uništenje Židova. U Berlinu sam pokušao inkorporirati nadu i stvoriti nešto pozitivno, ali ovdje u San Franciscu to je bilo mnogo jednostavnije. Ovdje se ne radi o Holokaustu, već o otvaranju i velikim mogućnostima za Židove i druge narode. To je potpuno drugačiji osjećaj, drugačije svijetlo“, objašnjava Daniel Libeskind.

Prema njegovim riječima, muzej će nuditi obrazovne programe, događaje za djecu i obitelji, večeri čitanja poezije i proze, u njemu će biti organizirana vjenčanja te različite izložbe.

I tako, za razliku od svih ostalih židovskih muzeja na svijetu, muzej u San Franciscu nema stalnu kolekciju Judaice, a ne predstavlja ni poznate Židove iz regije San Francisca. Ali zato muzej će imati niz stalnih izložaba koje koriste muziku, umjetnost, ples i druge medije

Daniel Libeskind rođen je 1946. godine u poslijeratnoj Poljskoj, a 1965. dobio je američko državljanstvo. Studirao je muziku u Izraelu, a s vremenom je napustio muziku i počeo studirati arhitekturu. Diplomirao je arhitekturu na sveučilištu u New Yorku 1970. godine, a doktorirao na temu povijesti i teorije arhitekture 1972. godine.

Karijeru u arhitekturi započeo je izgradnjom Židovskog muzeja u Berlinu. Muzej je otvoren uz velike pohvale u rujnu 2001. godine. Libeskind je zatim projektirao muzej u Osnabruecku – muzej Felix Nussbaum otvoren 1998. godine te muzej u Manchesteru.

Daniel Libeskind je držao predavanja na brojnim sveučilištima diljem svijeta, a za svoj rad dobio je brojna priznanja. Libeskind je nedavno dobio nagradu Hiroshima, koja se dodjeljuje umjetnicima koji svojim djelom promoviraju mir. Godine 1999. dobio je njemačku Nagradu za arhitekturu za projekt Židovskog muzeja u Berlinu.

Daniel Libeskind oženjen je s Ninom Libeskind i imaju troje djece Leva, Noama i Rachel. U Berlinu su živjeli 13 godina, a početkom 2003. godine preselili su se u New York.

ŽIDOVU U SAN FRANCISCU

Židovi su bili među prvim doseljenicima koji su stigli u San Francisco početkom 19. stoljeća. Počast odana ranoj židovskoj nazočnosti u toj regiji vidi se i na brončanoj tabli koja se nalazi u ulici Montgomery. Ona podsjeća na prvu proslavu Roš Hašane u San Franciscu 26. rujna 1849. godine. Tridesetak Židova koji su slavili Novu godinu bili su različitog porijekla i iz raznih zemalja. Možda najpoznatiji od svih židovskih imigranata u tom razdoblju bio je Levi Strauss, svjetski poznati izumitelj traperica.

Židovska zajednica cvjetala je u komercijalnoj klimi sredine 19. stoljeća u San Franciscu, a do 1853. u tom je području živjelo oko 3.000 Židova. Grad je bio otvoren i pružao je niz mogućnosti. Židovi su bili primani širom otvorenih ruku i nije bilo značajnijeg antisemitizma. Prva sinagoga otvorena je u proljeće 1850. godine. Židovi iz Njemačke i središnje Europe osnovali su Kongregaciju Emanu-El, a Židovi iz Poljske i istočne

kako bi izrazile židovski identitet.

To naravno ne znači da Židovi nisu odigrali važnu ulogu u regiji San Francisca. Od Levi Straussa do današnjih senatorica Kalifornije Dianne Feinstein i Barbare Boxer, Židovi su igrali veliku ulogu u tom dijelu svijeta.

„Tradicija i povijest u izolaciji ne povezuju se s našim svakodnevnim životom. Ono što želimo jest ne da razmišljamo o povijesti i tradiciji kao o nečemu što postoji oko nas, već želimo biti uključeni u to kako se povijest i tradicija odražava na naš život. Želimo znati kako možemo od svijeta napraviti bolje mjesto za život“, objašnjava direktorica Wolf.

„Priča o povijesti Židova u San Franciscu fantastična je“, govori Marc Dollinger, profesor Židovskih studija u San Franciscu i koautor knjige „California Jews“.

„San Francisco je bio jedan od najotvorenijih američkih gradova prema kulturi židovske zajednice“, dodaje Dollinger. (prema stranim medijima)

Europe Kongregaciju Sherith Israel. Zajednice su osnovale i škole, domove za napuštenu djecu, groblja i hevru kadišu. Uskoro je izgrađena i židovska bolnica, a u grad je stizao sve veći broj Židova iz istočne Europe i Rusije, zemalja u kojima su bili izloženi pogromima i progonima.

Židovi su se sve više uključivali u sve sfere života San Francisca. Kalifornija je 1850. godine primljena u SAD, a dva Židova Elkan i Isaac Cardozo bili su članovi prve državne legislature.

Danas je židovska zajednica u San Franciscu na svom vrhuncu, ona broji oko 50.000 članova u gradu i oko 250.000 u široj regiji. Zajednica je vrlo raznolika: od običnih ljudi do milijardera, od vrlo religioznih članova do onih koji su potpuno asimilirani. U gradu i regiji ima desetak sinagoga i vjerskih škola, škola koje nude kombinaciju sekularnog i židovskog obrazovanja, fakulteta, bolnica, a zajednica nudi i organizira brojne umjetničke i kulturne programe i aktivnosti.

Jedinstvena izložba nedavno otvorena u Izraelu po prvi put je široj javnosti predstavila niz jedinstvenih originalnih dokumenata, među kojima su i zatvorski memoari nacističkog zločinca Adolfa Eichmanna.

PLAVE I BIJELE STRANICE IZRAELSKE POVIJESTI

Dokumenti na izložbi u Izraelskom muzeju u Jeruzalemu uključuju i krvlju poprskan papir s tekstom pjesme koju je pjevao nekadašnji izraelski premijer Yitzhak Rabin u noći kada je ubijen, kao i dvije stranice dnevnika prvog izraelskog astronauta Ilana Ramona, koji je život izgubio u nesreći svemirskog broda Columbia u veljači 2003. godine.

Izložba nazvana "Plave i bijele stranice - dokumentirajući povijest Izraela", predstavlja desetke drugih dokumenata koji su igrali ključnu ulogu u burnoj povijesti Izraela, uključujući i originalnu Deklaraciju o nezavisnosti te mirovne ugovore s Egiptom i Jordanom.

Krvlju poprskan papir, pronađen u Rabinovu džepu nakon njegova ubojstva na mirovnom skupu u Tel Avivu 4. studenoga 1995. godine, sadržavao je tekst izraelske "Pjesme za mir", koju je Rabin pjevao prije nego što ga je upućao radikalni Židov koji se protivio njegovim mirovnim naporima.

Na izložbi je predstavljen i rukom pisani dnevnik koji je Eichmann vodio dok se nalazio u izraelskom zatvoru. Izraelska vlada prvi je put objavila 1.300 stranica Eichmannova zatvorskog dnevnika u ožujku 2000. godine nakon što je dnevnik 40 godina bio zaključan u ladici.

Dijelovi dnevnika izraelskog astronauta Ilana Ramona pronađeni su na polju u Teksasu dva mjeseca poslije nesreće Columbije. Na zahtjev Ramonove udovice, stručnjaci su sedam godina spajali i rekonstruirali dijelove dnevnika. Obnovljene stranice opisuju njegovo iskustvo u svemiru, a sadrže i kopiju židovske molitve.

U Izraelskom muzeju posjetitelji su mogli vidjeti i telegram koji je tadašnja izraelska premijerka Golda Meir primila 1972. godine a u kojem su je obavijestili o otmici izraelskih sportaša na Olimpijskim igrama u Muenchenu.

Ova je izložba bila jedna od mnogih događaja kojima se obilježava 60. godišnjica osnivanja Države Izrael.

Izraelski muzej, najveća kulturna institucija u Izraelu, smatra se jednim od vodećih umjetničkih i arheoloških muzeja u svijetu. Muzej je osnovan 1965. godine i u njemu se nalaze enciklopedijske kolekcije od prehistorijske do suvremene umjetnosti.

Posebno mjesto u Izraelskom muzeju ima i velika arheološka zbirka iz biblijskog doba te svitci s Mrtvog mora.

(prema izraelskim medijima)

Iz ureda socijalne radnice

Studenti volontiraju u ŽOZ

U suradnji s Pravnim fakultetom, Studijskim centrom za socijalni rad, pokrenuli smo projekt volontiranja studenata socijalnog rada. U sklopu prakse, studenti će se družiti s našim članovima zlatne dobi. Druženja su zamišljena u vidu posjeta u vlastitom domu ili domu umirovljenika, zajedničkoj šetnji ili pratnji liječniku, u trgovinu i slično, odlasku u kino, na kavicu ili pak kao ugodni razgovor.

Prilika je to kako za studente koji će se upoznati s našim članovima punih vrijednog životnog iskustva, tako i za one željne druženja s mladim osobama.

Ako ste zainteresirani da vas ili vašeg člana obitelji posjećuje student, bez obaveze se javite socijalnoj radnici. Druženja će započeti u veljači, a vrijeme, trajanje te učestalost susreta bit će prema zajedničkom dogovoru vas i studenta.

Ana Hermanović

IN MEMORIAM

JOSIP MILHOFER (1904. - 2008.)

Dana 23. rujna 2008. godine preminuo je u dubokoj starosti (u 105. godini) u Tel Avivu bivši član Židovske općine Koprivnica i Zagreb, dr. fil., mr. ph. Josip Milhofer.

Josip Milhofer rođen je 16. veljače 1904. godine u selu Cvetkovec kod Koprivnice, od oca Ignatza i majke Ernestine rođene Kraus. U najranijem

djetinjstvu obitelj Milhofer preselila se u Koprivnicu, gdje je Josip završio osnovno i srednje obrazovanje, da bi nakon položene mature uspješno diplomirao na Farmaceutskom fakultetu u Zagrebu. Nakon završenog fakulteta vratio se u Koprivnicu i radio kao ljekarnik u poznatoj koprivničkoj ljekarni Derenčin.

Već kao srednjoškolac strastveno se opredijelilo za cionistički pokret, okupivši oko sebe unutar Židovske općine Koprivnica, grupu mladih koprivničkih istomišljenika, osnovao je Židovsko omladinsko društvo, koje je uskoro postalo punopravnim članom Saveza cionista Jugoslavije.

Već u to vrijeme piše zapažene članke o principima cionizma u lokalnom tisku, a nakon odlaska na studij, nastavlja svoju cionističku aktivnost. Nakon povratka u Koprivnicu, za vrijeme službovanja, postaje jedan od najistaknutijih i najuglednijih članova Židovske općine Koprivnica, nastavljajući i nadalje propagirati cionizam.

Željao što više znanja, 1931. godine ponovo odlazi u Zagreb i u sklopu Filozofskog fakulteta upisuje studij kemije i biologije, koji uspješno završava, i na temi iz biologije uspješno polaže doktorat. Ostaje u Zagrebu, radeći u apoteci Vouk u Ilici.

Njegove veze s Koprivnicom međutim nisu prestale, tim više što se oženio rođenom Koprivničankom Milom Gross. Uz angažman u samoj Židovskoj općini, sudjelovao je u brojnim društvenim aktivnostima u gradu Koprivnici, a njegova velika ljubav prema prirodi odvela ga je već 1926. godine u društvu prijatelja na vrh Triglava, kao prvih Koprivničanaca koji su to uspjeli. Već 1928. godine zajedno sa skupinom entuzijasta osniva

Planinarsko društvo „Bilo“ u Koprivnici i biva njezin prvi predsjednik.

Rat i odlazak u Izrael

U takvim okolnostima došla je 1941. godina i ustaški teror. Zahvaljujući nekim sretnim okolnostima i uz pomoć nekih prijatelja, uspijeva već u srpnju 1941. zajedno sa suprugom i malodobnom kćerkicom Ruth, prebaciti se u talijansku zonu, odakle, nakon više od dvije godine boravka u Veloj Luci, uspije brodićem preko Lastova prebaciti se u Italiju. Slijedi mukotrpan put, pun opasnosti i neizvjesnosti, preko Egipta i Sinaja stiže na tlo Palestine, ostvarivši tako davnašnju želju da stupi na tlo „obećane zemlje“. Radio je, dakako, u kibucu, da bi kasnije bio prebačen u Kemijski laboratorij farmaceutske industrije, gdje se bavio znanstvenim radom i rukovodio laboratorijem sve do umirovljenja.

Kćer Ruth slijedi put svojega oca, studira u Izraelu biologiju, magistrira i posvećuje se znanstvenom radu.

Povremeno sam se s Jožom Milhoferom dopisivao. U svakom sam pismu osjetio neizmjernu ljubav prema Izraelu, s ponosom je pisao o uspjesima i napretku njegove nove domovine.

No, istovremeno, u svakom se pismu osjetila stanovita nostalgija za „starim krajem“, na vrijeme djetinjstva,

mladosti i odrastanja. Svega se iz tog doba intenzivno sjećao, propitkujući se za mnoge osobe i događaje u današnjoj Koprivnici, posebno se interesirajući za aktivnost novoobnovljene sada male Židovske općine, za naše židovsko groblje i sinagogu itd.

Istovremeno Joža Milhofer bio nam je dragocjeni izvor niza podataka o nekadašnjoj Židovskoj općini, upoznavajući nas s mnogim osobama, datumima i

događajima, pisao je o tome u nekoliko navrata (Bilten Udruženja Jevreja Jugoslavije u Izraelu).

Svojim znanjem o povijesti Židovske općine Koprivnica, omogućio nam je uz neke zabilješke u Muzeju grada kao i uvidom u donekle sačuvane Matične knjige, gotovo u cijelosti rekonstruirati povijest Židova Koprivnice od prvog doseljavanja 1800. godine do Holokausta.

Slobodno mogu konstatirati da je Joža Milhofer bio ne samo nekadašnji član Židovske općine Koprivnica, poslije njezin veliki prijatelj ali i učitelj, pa mu ostajemo u tom smislu vječni dužnici. Želja nam je da ovim skromnim prilogom postignemo da u našoj sredini ne padne u potpuni zaborav, i izražavamo mu veliko hvala!

Sahranjen je u krugu obitelji – brojnih unuka i praunuka – u Tel Avivu.

Predsjednik Židovske općine Koprivnica
Dr. Krešimir Švarc

IN MEMORIAM

MATILDA DOBOVIŠEK

Između 8. i 9. veljače točno u ponoć umrla je u 94. godini Matilda Dobovišek - mama, baka i prabaka. Kao supruga dr. Vladislava Kohna bila je dugogodišnja pridružena članica Židovske općine Rijeka.

Rodila se 3. ožujka 1915. godine u Šmarju pri Jelšah. S dr. Vladislavom Kohnom, dugogodišnjim aktivistom Židovske općine Rijeka, upoznala se neposredno prije Drugoga svjetskog rata u Makedoniji. Oženili su se 1948. godine u Subotici, gdje je 1991. godine pokopan njezin suprug kojega je nadživjela 18 godina.

O Matildi koja je bila moja baka mogao bih pisati i pisati danima, dok ne bih ispisao na papir cijeli njezin zanimljiv i kvalitetan život, ali napisat ću samo da je doživjela duboku starost.

Njezini potomci i prijatelji nikada je neće zaboraviti.

Sahranjena je na Židovskom groblju Kozala u Rijeci.

Zihrona Livraha

Filip Kohn

PREMINUO JOHANNES MARIO SIMMEL

Austrijski pisac Johannes Mario Simmel, autor poznate knjige “Može i bez kavijara”, koja je prodana u 30 milijuna primjeraka, preminuo je nedavno u Švicarskoj u dobi od 84 godine.

Simmel je umro 1. siječnja u svojoj kući u Zougu, u središnjoj Švicarskoj, rekao je odvjetnik, ne navodeći uzrok njegove smrti.

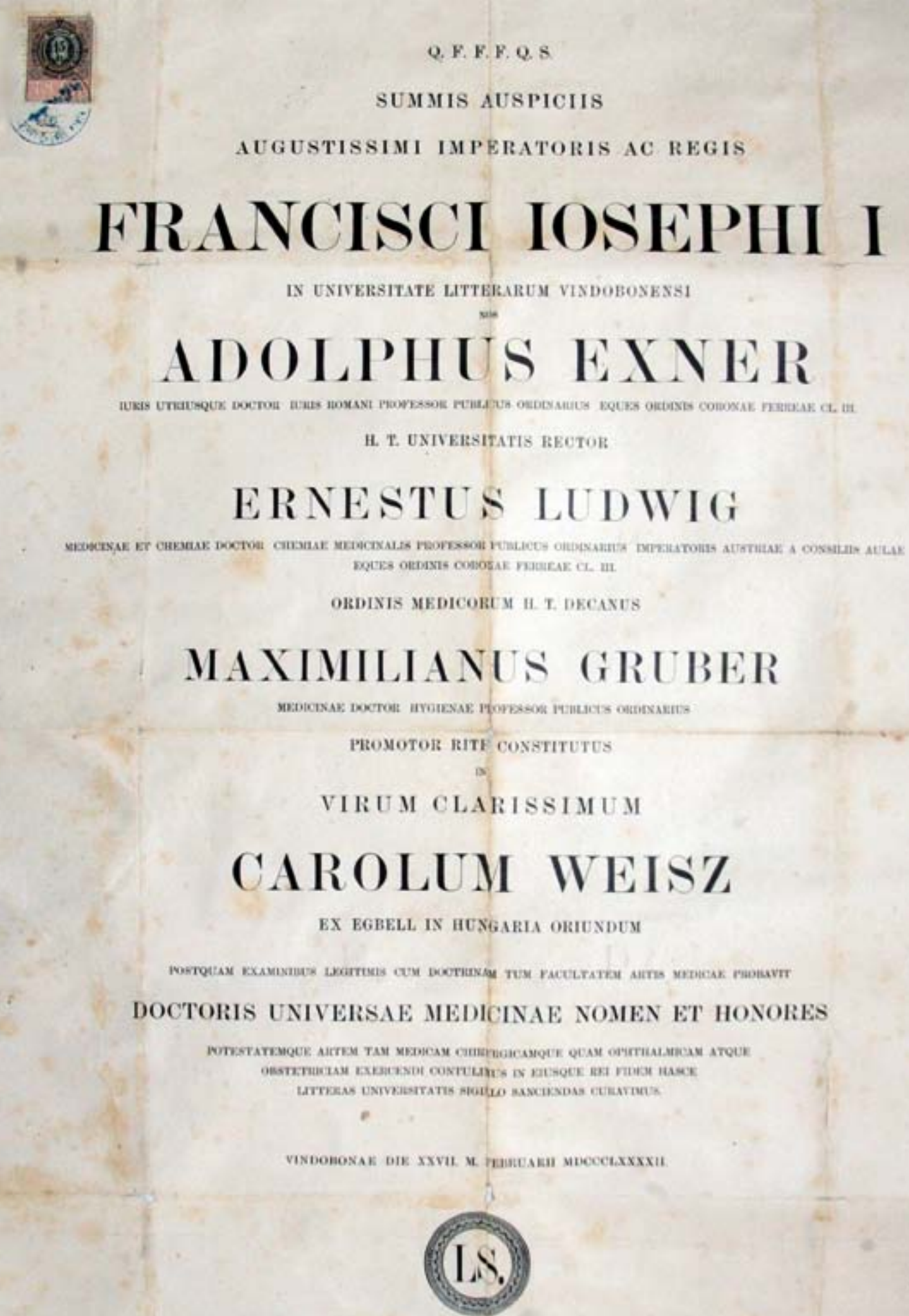
Njegove knjige prevedene su na više od 30 jezika, uključujući i hrvatski jezik, u više od 73 milijuna primjeraka.

Johannes Mario Simmel rođen je 7. travnja 1924. godine u Beču. Otac mu je bio njemački Židov Walter Simmel, kemičar, a majka Lisa, rođena Schneider, radila je u kinematografskom studiju Wien-Film. Simmelovi roditelji bili su porijeklom iz Hamburga, a njegov je otac zajedno s obitelji pobjegao pred nacional-socijalizmom u London.

Pisao je pod pseudonimima, a od 1950. do 1962. godine napisao je sam ili u suradnji s drugim autorima 22 scenarija za filmove.

Nakon velikog uspjeha njegove knjige „Može i bez kavijara“ (1960.) Simmel se posvetio pisanju zabavnih romana za šire čitateljstvo, koji su se ipak uvijek bavili nekom gospodarsko-politički zanimljivom temom, poput nasilja prema strancima, trgovini drogom i slično.

U nacističkim koncentracijskim logorima u Drugom svjetskom ratu Johannes Mario Simmel izgubio je polovicu obitelji. Nakon rata prvo je radio kao prevoditelj za američku vojsku, zatim kao novinar, a 1947. godine objavio je prvu zbirku novela “Susreti u magli”.

Izraelitički hram

